
SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV·ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

BESCHOUWINGEN OVER EENIGE MISDADIGERS-CLASSIFICATIES.

BESCHOUWINGEN OVER EENIGE MISDADIGERS-CLASSIFICATIES.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

D[R]. W. EINTHOVEN,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE,

VOOR DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID TE VERDEDIGEN

op Woensdag 9 Mei 1906, des namiddags te 4 uur,

DOOR

ALBERT VAN HAERSOLTE,

GEBOREN TE ZWOLLE.

LEIDEN. — S. C. VAN DOESBURGH. — 1906.

Aan mijne Ouders.

INHOUD.

GEBRUIKTE VERKORTINGEN.

A. I. enz. = Actes du Ier etc. Congrès d'Anthropologie Criminelle.

M. I. K. V. = Mitteilungen der Internationalen Kriminalistischen Vereinigung.

Monatsschrift = Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform.

Z. = Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft.

INLEIDING.

Meer dan vroeger geschiedde, is in de laatste jaren de studie van den misdadiger erkend als een belangrijk fundament voor de studie van het strafrecht. De persoon des misdadigers treedt op den voorgrond. Zoo kan de moderne criminologie zich niet bepalen tot eene classificatie van misdadigers naar de juridische figuur van de gepleegde misdaad. Niet het artikel van het strafwetboek waaronder een delict valt, drukt op den schuldige een eigenaardig stempel, onderscheidt hem van andere misdadigers, maar zijne geheele persoonlijkheid, zijne neigingen en behoeften, zijn leeftijd en zijn verleden bepalen zijne individualiteit. Wat zegt het ons, als wij van iemand weten dat hij of zij zich schuldig heeft gemaakt aan het culpoos veroorzaken van den dood? De ontaarde moeder, die haar pasgeboren kind verwaarloost, zoodat het sterft; de geneesheer, wiens lapsus calami, resorcine in plaats van resorbine voorschrijvend, zijn patiënt het leven kost — zij beiden hebben wel niets anders gemeen dan dat zij strafbaar zijn krachtens art. 307 Swb. Wie anders dan een crimineel jurist ziet eenige gelijkenis in den bankier, die de hem toevertrouwde gelden verduistert, en

den verliefden loopjongen, die aan zijn meisje een paar hem ter bezorging gegeven damesschoenen cadeau doet? Maar afgezien van de juridische figuur welke eene handeling oplevert, de handeling zèlf kan ook nooit grondslag zijn voor eene juiste classificatie.

Eene handeling is de afspiegeling van den oogenblikkelijken zielstoestand des daders, welke toestand uitteraard voorbijgaand, tijdelijk is. Veel meer dan men geneigd blijkt te vermoeden, is ons zielsleven aan schommelingen onderhevig, schommelingen, die heel ver kunnen gaan, vóórdat daarvan door handelingen blijkt. Daarin ligt niets ziekelijks: de normale psyche is voortdurend in beweging[1]) en het is slechts de vraag hoe ver de verandering eener psyche kan gaan voor men er iets ziekelijks in moet zien, hoe vèr binnen dezelfde persoonlijkheid een karakter zich kan veranderen.

En daarmede raken wij aan eene zeer moeilijke, maar zeer interessante kwestie. Ik heb een man aangetroffen van 53 jaar, die in zijne jonge jaren — hij was toen 23 — ter zake van roofmoord ter dood veroordeeld, en tot levenslange tuchthuisstraf begenadigd was. Het was een ernstig bezadigd man, die in zijn dertig-jarig verblijf tusschen de vier muren zich heel wat levenswijsheid had weten te verzamelen. Niet afgestompt en suf — zoo stelt men zich graag een „levenslange" na 30 jaar straf voor — maar arbeidzaam en nog levenslustig op rijpen leeftijd, zooals men dat in het dagelijksch leven ook wel zien kan. Hij vertelde hoe hij, als

---

1) FINZI, Die normalen Schwankungen der Seelenthätigkeiten. Wiesbaden 1900.

jong werkman bij een schrijnwerker, zich door een ouderen kameraad had laten meesleepen van kroeg naar kroeg; hoe zij samen met nog een derde (den eigenlijken aanlegger, die de situatie verkend had en alle omstandigheden wist) een alleenwonend renteniertje in diens woning hadden overvallen en op zijn bed gebonden met een zakdoek in den mond. Een hoek van den zakdoek schoot den man in de keel, hij stikte. De eigenlijke auteur wist te ontkomen. Hij en zijn kameraad werden ontdekt. En ofschoon hij nooit bestraft was geweest en als goed en oppassend bekend stond, werd wegens de wreedheid van het geval — drie jonge sterke mannen die een oud weerloos man vermoordden — de doodstraf over hem uitgesproken. Bij gratie werd het doodvonnis in levenslange tuchthuisstraf veranderd. Hij sprak thans over het feit, zooals een man op leeftijd spreekt over een dollen streek uit zijne jeugd: met een rustig berouw; rustig, om de zekerheid dat zoo iets hem nú niet meer overkomen zou.

En onwillekeurig vroeg ik mij af, of de persoonlijkheid van dezen bezadigden kalmen man dezelfde was als die van den avontuurlijken jongeling van weleer, en of het niet bespottelijk was, dat deze oude man daar dág aan dág boette voor de lichtzinnigheid van dien jongeling? Was het éene persoonlijkheid, of waren het er twéé, gansch verschillende? Zeker, het d o g m a t i s c h e standpunt is het eenvoudigst: één menschenleven, één persoonlijkheid. Maar doen wij ons taaleigen geen geweld aan, als wij zeggen dat het d e z e l f d e man is? En wanneer wij onder „persoonlijkheid" verstaan het complex van eigenschappen dat iemand kenmerkt, kunnen wij dan van één persoonlijkheid spreken, waar van de eigenschap-

pen er niet éóne dezelfde is? Kan het karakter van een mensch zich niet zóó veranderen, dat men moet zeggen: er is eene andere, nieuwe, persoonlijkheid ontstaan?

Dit is de vraag het scherpst gesteld, de vraag κατ' ἐξοχήν. Lager gesteld, minder vèr gaand, luidt zij aldus: hoe ver kunnen binnen dezelfde persoonlijkheid veranderingen plaats grijpen?

Voor den psycholoog is dit eene belangrijke vraag, die ons echter niet verder behoeft bezig te houden. Voor ons is het voldoende te weten dat de psyche van den normalen mensch aan schommelingen onderhevig is. Hieruit volgt met noodzakelijkheid, dat, al kennen wij de psyche van den auteur eener handeling tijdens die handeling, wij daarom nog niet in staat zijn, dien mensch zijne vaste plaats in deze of gene klasse van menschen aan te wijzen.

Sommer wijst er in zijne „Kriminalpsychologie" [1]) ook terecht op, dat de daad alleen nooit grondslag voor eene classificeering kan zijn, en wel hierom niet: precies dezelfde handeling kan op gelijke wijze door een krankzinnige en door een misdadiger worden begaan. En Leuss, van zijne mede-tuchthuis-gevangenen sprekend, zegt: „Die Leute hatten dies und das getan, ja, aber ist denn eine Tat der Mensch? Und wäre auch selbst ein Hang die Quelle der Tat — besteht eine geistige Persönlichkeit nicht aus vielen Neigungen und Eigenschaften?" [2]).

Juist deze „geistige Persönlichkeit" met hare „viele Neigungen und Eigenschaften" moeten wij leeren kennen

---

1) Sommer, Kriminalpsychologie und strafrechtliche Psychopathologie auf naturwissenschaftlicher Grundlage. Leipzig 1904. blz. 337.

2) Leuss, Aus dem Zuchthause. Berlin 1904. blz. 115.

en in hare ontwikkeling nagaan, willen wij in staat zijn de misdadige menschheid te classificeeren. Immers wat is classificeeren? Kort en juist zegt PAULHAN [1]: „Classificeeren is analyse en daarna synthese.” Het is de elementen opsporen en hare samenvoegingen nagaan. En dit geldt voor elke classificeering, onverschillig of men boeken, planten, dieren of misdadigers classificeert. Eerst analyse, eerst de misdaad ontleden in hare elementen, en daarna: samenvoegen zulke misdadigers die éénzelfde element of éénzelfde combinatie van elementen vertoonen. Wanneer wij ons bewust maken hoe ons verstand de samengestelde functie „classificeeren” verricht, dan zullen wij ervaren dat deze functie eene vereeniging is dezer twee functies: ontleden, samenvoegen. Alleen langs gelijken weg kan men eene logisch houdbare indeeling van misdadigers verkrijgen. Gaat men anders te werk, dan mist men een vasten grondslag en heeft men alle kans dat de gevonden indeeling niet afdoende is, en dat zij niet alle misdadigers omvat.

Het gaat er mede als met het in orde maken eener bibliotheek. Begint men, zonder den inhoud der bibliotheek te kennen, naar een à priori vastgesteld schema te catalogiseeren, dan is het lukraak als men eene bruikbare indeeling verkrijgt, en ten slotte niet met een aantal boeken geen raad weet. Maakt men echter eerst eene lijst, bevattende bijzonderheden van elk boek (analyse der bibliotheek), en voegt men daarna de bij elkaar passende samen, dan krijgt men een afgerond, practisch bruikbaar geheel. Er is nog iets te leeren uit deze vergelijking

---

1) PAULHAN, Les Caractères. Paris 1902.

van het catalogiseeren eener bibliotheek met het classificeeren van misdadigers, en dat is: ééne universeele classificatie is niet mogelijk; al naar het doel dat men beoogt, moet men anders classificeeren. Bedoelt men het wetenschappelijk overzicht eener bibliotheek, dan neemt men rubrieken als: rechtswetenschap, litteratuur, wiskunde; bedoelt men het plaatsen in verschillende kasten, dan neemt men prachtbanden of wel de folianten te samen; heeft men een paedagogisch doel: boeken voor jongens, boeken voor meisjes. Eene oneindige variëteit van rubrieken is denkbaar.

Zoo ook met misdadigers. Wetenschappelijk laat de criminaliteit zich verdeelen in die, welke in het milieu, en die, welke in het individu haar hoofdoorzaak vindt; ook wel misdadigers met aangeboren en met verworven crimineele neigingen, of ook misdadigers mèt en zònder psychische anomalie. Bedoelt men het plaatsen in verschillende gestichten, dan krijgt men categorieën als: mannen van 16 – 30 jaar, of ook gezonden, minderwaardigen, krankzinnigen. Met een statistisch doel: delinquenten volgens artikel zóóveel. Even toevallig en a priori onaannemelijk als het is dat in eene bibliotheek de boeken over rechtswetenschap álle en tevens de éénige prachtbanden zijn, of alle boeken over wiskunde alléén voor jongens geschikt, even onaannemelijk is het, dat bij de met verschillend doel gevormde categorieën van misdadigers deze elkaar zouden dekken.

En dus, even onmogelijk als het is één rubriceering van boeken te maken tegelijk met een wetenschappelijk —, met een practisch-aesthetisch — en met een paedagogisch doel, even onmogelijk moet het zijn één indeeling van mis-

dadigers te maken voor het gansche gebied van de bestrijding der misdaad, al zegt ook FERRI [1]) van zijne vijfdeeling: „Ma classification représente réellement le fond commun et permanent de toutes les principales catégories anthropologiques de criminels, soit par rapport à leur causalité naturelle et à leurs caractères spécifiques, soit par rapport aux différentes formes de défense sociale, qui en dérivent."

Nu laten de verschillende classificaties van misdadigers zich tot twee groepen samenvatten, waartusschen welis-waar de grens niet scherp te trekken is.

De eerste groep omvat die classificaties, welke gemaakt zijn zonder directen samenhang met de practische gevolgtrekkingen ervan. Dezulken zijn de door LOMBROSO en MARRO [2]) in tabellen neergelegde classificaties. Zoo ook de door KRAUSS [3]) gemaakte classificatie:

a. die Kraftmenschen	*1.* das Ungetüm. *2.* der Choleriker. *3.* der Leidenschaftliche.
b. die Bösartigen	*1.* der Dämonische. *2.* der Intrigant. *3.* der Schurke.
c. die Schwachlinge	*1.* der Schuft. *2.* der Schleicher. *3.* der Lump. *4.* der Kaliban.

In deze eerste groep van classificaties valt ook de door LACASSAGNE [4]) gemaakte verdeeling in parietalen,

1) FERRI, La Sociologie Criminelle. Paris 1892. blz. 130.

2) A. I. blz. 5—7 en blz. 10 en vlgd.

3) KRAUSS, die Psychologie des Verbrechers. Tübingen 1884. blz. 227.

4) Préface du Dr. C. LACASSAGNE, Les Habitués des Prisons de Paris par le Dr. EMILE LAURENT, Lyon-Paris 1890. blz. V

frontalen, occipitalen. Immers deze verdeeling beoogt veelmeer het resultaat van studie weer te geven, dan wel daardoor gevolgtrekkingen voor de praktijk aan te geven.

De tweede groep omvat die classificaties, welke gemaakt zijn voornamelijk met het oog op practische gevolgtrekkingen.

Zoo is, bijvoorbeeld, de fundamenteele verdeeling van WAHLBERG in gelegenheids- en gewoontemisdadigers ontstaan uit de overweging, dat een gedeelte der misdadigers door den omgang met zeer verdorven elementen uit de misdadigerswereld geschaad werd en dat het wenschelijk was, ten einde dit te voorkomen, de misdadigers als bovengezegd te onderscheiden.

Zoo danken ook de onderscheidingen: oogenbliks- en toestandsmisdadigers, verbeterlijken en onverbeterlijken, minderwaardigen en gezonden, voornamelijk haar ontstaan en hare beteekenis aan de practische gevolgtrekkingen, welke daaraan zijn vast te knoopen. En evenzoo beoogt eene classificeering van misdadigers naar de motieven hunner daden, aan wetgever en rechter den weg te wijzen bij het in aanmerking nemen van de persoonlijkheid des misdadigers.

Uit deze tweede groep classificaties nu heb ik er enkele getoetst aan door mij gedane waarneming van misdadigers in het Zuchthaus Moabit te Berlijn, benevens van enkele veroordeelden uit de strafgevangenis te Arnhem.

Zoo is het hiervolgende voornamelijk het resultaat van een onderzoek aan misdadigers, ook daar, waar niet uitdrukkelijk naar de aan het slot volgende Casuïstiek is verwezen.

Over dit onderzoek eerst een en ander.

HOOFDSTUK I.

Eigen onderzoek. Casuïstiek.

> Warum soll es nöthig sein dasz das Strafrechtswesen just von Juristen besorgt wird? Warum sollte nicht irgend ein anderer Beruf, etwa der eines Musikers, eines Pferdehändlers oder eines Athleten, besonders dazu befähigen? Gerade die formalistische Vorbildung der Juristen entspricht menschlichen Beziehungen so wenig, wie sie für das Hantiren mit abgezirkelten Begriffen unentbehrlich ist. Ueber Schuld und Sühne werden besonders wahr und zugleich menschlich Die urtheilen, die mehr mit dem Leben als mit menschlichen Satzungen zu thun haben.
>
> (Uit: SEBALD SOEKERS PILGERFAHRT.)

In drieërlei overweging vindt dit onderzoek zijn oorsprong.

In de eerste plaats schijnt de klacht, vervat in bovenstaande paradoxale ontboezeming mij juist. De dogmatisch-juridische opleiding is door de hooge eischen, die de studie der rechtswetenschappen aan het abstracte denken stelt [1], niet geschikt criminologen te vormen, die vóór

---

1) VON JHERING, Einleitung Rechtsfälle: „Kein Studium, etwa das der Mathematik und reinen Philosophie ausgenommen, ist wegen der Anforderung, die es an das abstracte Denken macht, bei seinem Beginn so schwierig als das der Jurizprudenz."

alles inzicht in concrete gevallen behoeven. Wat de kliniek voor de geneeskunde is, moet de gevangenis voor het strafrecht zijn. Weliswaar zal dezelfde man tusschen de vier muren wellicht anders zijn dan in vrijheid (Casuïstiek N⁰. 38), doch het groote voordeel is, hier het materiaal volkomen ter beschikking te hebben. De gevangenis moet het laboratorium van den criminoloog zijn. Niets wijst er op, dat in afzienbaren tijd, althans in ons land, zulks het geval zal zijn. Soortgelijke bezwaren als voor ruim een halve eeuw in medische kringen aan klinische waarnemingen voor aanstaande geneesheeren in den weg heetten te staan, doen zich ook hier gelden. En wat de hoop op verwezenlijking van dezen toekomstdroom aanmerkelijk vermindert, is het feit dat slechts zelden juristen zelf de behoefte aan klinische opleiding schijnen te gevoelen. De aandrang ertoe komt veel meer van de zijde der gerechtelijk-geneeskundigen, als gevolg van de hun gebleken moeielijkheid, zich aan „enkel-juristen" verstaanbaar en begrijpelijk te maken.

Voor den jurist dan, komt het er vóór alles op aan zich uit de werkelijkheid een beeld te vormen van den misdadiger. Elementaire kennis der psychologie, vooral der psychopathologie, is hierbij ónontbeerlijk. Door deze psychiatrische studie wordt dan tevens de eerste stap gedaan tot de hoogstnoodige samenwerking van juristen en medici, langs welken weg uitsluitend eene richtige bestrijding van de misdaad in de toekomst te verwachten is. De aanraking tusschen juristen en medici moet, wil zij vruchten afwerpen, een wisselen van handdrukken, geen toedienen van klappen zijn. De vrees door psychiatrisch onderricht aan juristen, bétwetende dilettanten

in de zoo uiterst moeielijke psychiatrische wetenschap te kweeken, is in de praktijk gebleken ongegrond te zijn. KRAEPELIN, die als psychiatrische autoriteit in dezen moeielijk kan worden tegengesproken, deelt als zijne ervaring mede [1]) dat integendeel het doel van psychiatrische kennis — door VAN HAMEL zoo juist aldus samengevat: „dat de jurist leere twijfelen" — dikwijls voorbijgestreefd werd en dat de jurist in vele gevallen zijn eigen oordeel ging wantrouwen, zonder dat daartoe reden was. Maar behalve dezen twijfel zal mét en dóór den medicus, den jurist meerder en dieper inzicht in het eigenaardige van het misdadig karakter moeten worden gebracht.

ASCHAFFENBURG [2]) schreef: „Zur Ausbildung unserer Richter wird, das ist wohl bestimmt vorauszusagen, in Zukunft auch die zeitweilige Dienstleistung in den Strafanstalten gehören. Ist es doch schon bei dem jetzigen Gesetz ein schreiender Misstand, dasz der Richter Strafen ausspricht, von deren Vollziehung er kaum eine Vorstellung hat. Natürlich kann es sich dabei nicht um ein paar Besuche in irgend einer Strafanstalt handeln, nicht um die Demonstrierung und Erörterung einiger besonders schwerer Verbrechen. Das wäre fast noch schlimmer als der heutige Zustand, wenn die falsche Vorstellung erweckt würde, als könnte man so eindringen in die Methoden und die Wirkungen des Strafvollzuges, eindringen vor allem in d i e T i e f e e i n e r M e n-

1) Monatsschrift. I. blz. 149.

2) ASCHAFFENBURG, Das Verbrechen und seine Bekämpfung. Zweite Auflage, Heidelberg 1906. blz. 263.

schenseele. Nein, praktisch mitarbeiten müszte der zukünftige Richter, er müszte sich selbst eingehend mit den Verbrechern befassen, Gutachten ausarbeiten, ob der Verbrecher vorläufig entlassen, ob ihm Vertrauen geschenkt werden kann, ob er ungebessert ist."

En waar de eisch mij billijk scheen, heb ik door de daad getracht daaraan gevolg te geven.

Ik heb, en het volgende is de tweede rechtvaardigingsgrond, in wat ik van misdadigers zag en hoorde, leering gezocht voor eene bespreking van enkele classificaties. Ik had mij bij het begin van mijn onderzoek voorgesteld ééne classificatie, die mij de meest juiste zou schijnen, op een aantal veroordeelden toe te passen. Maar de allereerste overweging, die mij bij mijn onderzoek werd ingegeven, was, dat verschillende classificaties juist zijn, al naar het doel dat men beoogt en het standpunt waarop men zich plaatst. Een tweede bezwaar om eene algemeene classificatie van misdadigers toe te passen op de misdadigers, die ik leerde kennen, ligt hierin, dat uitteraard zij, die in eene stad als Berlijn tot Zuchthaus worden veroordeeld, reeds eene selectie vormen, waarvan men niet mag aannemen dat zij eene evenredige vertegenwoordiging van het geheel der misdadigers oplevert.

Dit neemt echter niet weg, dat de uitlatingen van tuchthuisboeven en vooral de gang van hun levensloop veel leerrijks kan bevatten ook voor de kennis omtrent misdadigers, die het nooit tot een verblijf in het tuchthuis zullen brengen. Wat een beroepsmisdadiger mededeelt over zijne jeugd, over den tijd toen hij debu-

teerde, kan belangrijk zijn ter beoordeeling van den gelegenheidsdief.

Daarom heb ik gemeend in de hierbijgaande Casuïstiek adstructie te mogen zoeken voor de bespreking van enkele classificaties.

De derde rechtsvaardigingsgrond is de dringende behoefte, welke ik meen dat er in het algemeen bestaat aan eene zeer uitgebreide casuïstiek, als noodzakelijke aanvulling der crimineele statistiek. Iedere statistiek, met hoeveel goede bedoelingen, kunde en eerlijkheid samengesteld, is vervalscht, geeft een valsch beeld van de werkelijkheid, omdat zij geen rekening houdt met de grensgevallen, waaraan de natuur het rijkst is.

Wie is „habitueele dronkaard"? 't Verklarend woordenboek geeft voor dronkaard: „iemand die aan den drank verslaafd is". Habitueele dronkaard is dus hij, die er zijne gewoonte van maakt aan den drank verslaafd te zijn: eene dubbele-portebrisée-deur, waarbij het tourniquet der contrôle bediend wordt door de willekeur van hem, die de telkaarten invult. Immers hoe vaak en hoeveel telkens moet iemand gedronken hebben, wil hij opgenomen worden in deze rubriek? Vier borrels, vijf, zes? en hoeveel bier? Hoe is het met de debielen, die intolerant tegen alcohol en na één borrel al „'n ander mensch" zijn? (Casuïstiek n°. 73.) En de zoogenaamde „kwartaalzuipers"? Moeten de klassieke symptomen der dronkenschap, stotterende spraak en waggelenden gang, bij herhaling zijn waargenomen? Of geeft de reputatie van dronkenlap den doorslag?

Deze vragen dringen zich op, als men zwart op wit leest, dat in 1901, *1262* of *8.57* % van het totaal der ver-

oordeelden in Nederland habitueele dronkaards waren [1]).

En dan, welke daden zijn gepleegd „onder den invloed van sterken drank"? Moet het directe invloed zijn? En valt hieronder ook hij, die steelt in de wilszwakke stemming van een hevig Katzenjammer? (Casuïstiek N°. 47.) En hoe is het met hem, die afperst onder den invloed van (de gedachte aan) sterken drank, nl. om dezen te kunnen koopen? (Casuïstiek N°. 12.)

Niet minder onvolledig is de statistiek dáár, waar een positief antwoord mogelijk is. Echt of onecht kind? In deze tertium non datur. Doch onechte kinderen kunnen met echte sociaal en oeconomisch volkomen gelijk staan. Dit zal zelfs meestal het geval zijn wanneer het kind bij en door den vader wordt opgevoed [2]).

Niet of een kind echt of onecht heet, is voor ons van belang, doch hoe het opgevoed is, dáárop komt het in de allereerste plaats aan.

Niet tot welk kerkgenootschap iemand behoort, maar òf hij wel eens naar de kerk gaat, dát interesseert ons.

Zoo kan op elk onderdeel der statistiek de behoefte blijken aan aanvulling door eene casuïstiek, niet slechts der uitzonderings-, doch juist van alle gewone gevallen.

Statistiek is een terrein vol voetangels en klemmen.

---

1) Deze cijfers worden weliswaar gepubliceerd met de „waarschuwing" dat zij „nog niet betrouwbaar" zijn. In dit „nog niet" schuilt het gevaar. Eene objectieve maatstaf kan nooit verkregen worden.

2) In dit geval zal wel gewoonlijk erkenning door den vader hebben plaats gehad. In de Nederlandsche Crimineele Statistiek zijn „erkenden" onder één hoofd samengevoegd met „wettigen en gewettigden". Ik heb vergeefs gezocht, of met „erkend" bedoeld is „door beide ouders erkend", dan wel of erkenning door vader of zelfs door moeder alléén voldoende is voor opname in deze rubriek.

B. Königliche .... **Rec. №** ....

Ärtzlicher Bogen

über

....

I. Personalien.

Alter b. d. Einlieferung: ______ Jahre. | Beruf: ______

Religion: ______ | Wohnort: ______

Verurteilung: wievielte: ______ weswegen: ______

Straftat verübt am: ______ | Strafdauer von ______ bis ______

Untersuchungshaft. Dauer: ______ | Eingeliefert am: ______

Verurteilt am: ______ | Entlassen am: ______

Masze			**Gewichte**					
			Datum		kg	Datum		kg
a.	Kopfumfang							
b.	Kopflänge							
c.	Kopfbreite							
d.	Körperhöhe							

II. Vorleben.

	Fragen.	**Feststellung bei der Einlieferung.**	**Nachträge.**

a. Erblichkeit.

1.	Geisteskrankheiten, Nervenkrankheiten, Epilepsie, Selbstmorde, Trunksucht, Tuberkulose, Verbrechen od. Vergehen, Unehelich — bei: 1. Vater, 2. Mutter, 3. Groszeltern, 4. recht. Geschwist., 5. Halbgeschwistern, 6. sonst. Verwandt.		
2.	Verwandtschaft der Eltern:		
3.	Uneheliche Geburt:		
4.	Gesundheitszustand der Eltern: Todesursache des Vaters: wann? Todesursache der Mutter: wann?		
5.	Zahl der Geschwister? Wieviel gestorben? woran? in welchem Alter? Gesundheitszustand der lebenden:		

II. Vorleben.

	Fragen.	Feststellung bei der Einlieferung.	Nachträge.

b. Jugendentwicklung.

6.	Entwicklungsstörungen: Kinderkrankheiten: Skrofulose: Sind Drüsennarben vorhanden? Fassungskraft.		
7.	Geimpft, wie oft? wann?		

c. Schicksale der Erwachsenen.

8.	Bisherige Krankheiten: Im besonderen; Kopfverletzungen (schwer, leicht, ob bewusstlos dabei): Geistes- und Nervenkrankheiten: Krämpfe: Geschlechtskrankheiten (Tripper, Geschwüre an Geschlechtsteilen, Hautausschläge, Haarausfall, Spritz- und Schmierkuren): Lungenkrankheiten: Blutspucken: wann? wie oft: Längere Zeit gehustet? wann? Eiterauswurf wann? Hat der Gefangene die letzte Zeit (bis 3 Jahre) vor seiner Einlieferung in die Anstalt, oder wenn er bereits an Tuberkulose leidet, vor seiner Erkrankung mit irgend jemandem (Eltern, Verwandten, Freunden, Mitarbeitern etc.), der an Schwindsucht — Bluthusten — Lungenleiden litt, zusammen gearbeitet, gewohnt, geschlafen oder sonst viel verkehrt? Bejahendenfalls sind die näheren Umstände anzugeben mit wem, wo, wann und wie lange? Wieviel Mitarbeiter hatte der Gefangene die letzten Jahre vor seiner Erkrankung? Wieviel Personen wohnten — schliefen — mit ihm zusammen?		
9.	Leidenschaften: Gewohnheitstrinker: Spiel: Geschl. Ausschweifungen: Onanie:		

III. Körperlicher und geistiger Befund.

bei der Einlieferung: aufgenommen am: ____________

10.	Allgemeiner körperlicher Eindruck, im besonderen: Haltung, Ernährung, Blutfülle, Hautbeschaffenheit:	
11.	Kopf: (Form, Narben etc.): Haare, Ohren:	
12.	Gesicht: Form: Zähne, Zunge etc.:	
13.	Hals — Brust: Form des Brustkorbes: Lunge (bes. Lungenspitze) normal oder welche Veränderung, auskult. oder perkut. Bei vorhandenem Auswurf Ergebnis der bakteriologisch-mikroskopischen Untersuchung? Kehlkopf? Herz, Puls:	
14.	Unterleibsorgane und Geschlechtsteile:	
15.	Extremitäten: Gang:	
16.	Allgemeiner seelischer Eindruck: Im besonderen, Stimmung: Intelligenz: Sittlicher Zustand:	
	Demnach: (Zutreffendes unterstreichen) arbeitsfähig oder: dauernd, vorübergehend, vermindert arbeitsfähig, arbeitsunfähig.	

IV. Gesundheitliches Verhalten während des Aufenthalts.

Datum.		Bemerkungen.

V. Ärztlicher Entlassungsvermerk.

Wien het gelukt, met vermijding van alle gevaren dat gebied te doorkruisen, bemerkt dikwijls aan het einde van een moeitevollen tocht — wil hij voor de fout van het „post et ergo propter" bewaard blijven — weer te zijn aangekomen dáár, van waar hij uitging. Doch deze dwaaltuin kan in eene lustwaranda veranderen, als hij doorwerkt wordt met casuïstisch materiaal.

Laat ik ten slotte met nadruk verklaren, dat ik zelf geenszins meen modellen eener zoodanige casuïstiek bereikt te hebben. In meer dan één opzicht geldt het hier een „proef"-schrift.

De hierachter onder Hoofdstuk III volgende Casuïstiek dan is eene der vruchten van dagelijksche samenwerking gedurende vier maanden met de geneesheeren in het Zuchthaus Moabit te Berlijn.

Alvorens met zelfstandige ondervraging der misdadigers te beginnen, heb ik de eerste twee maanden den geneesheer bij zijne dagelijksche bezoeken aan de gevangenen vergezeld en ben ik tegenwoordig geweest bij het onderzoek, waaraan ieder nieuw ingekomene door den dokter wordt onderworpen. Het formulier, dat bij die gelegenheid wordt ingevuld is hiernaast, bladz. 15—18, weergegeven.

Behalve de nieuw ingekomenen zijn het niet slechts de zieken, die de dokter onder de oogen krijgt. De geneesheer heeft bevoegdheid eene extra toelage melk en worst voor te schrijven; eveneens kan hij in de gewone kost veranderingen brengen, o. a. door wittebrood te geven in plaats van het gebruikelijke grijze brood.

Wat de voeding der gevangenen in het algemeen betreft, was men door de praktijk ervan teruggekomen

vóór alles op de voedingswaarde der maaltijden te letten. Want verhooging der voedingswaarde van het voedsel bleek de veelal geuite klacht over een gevoel van honger niet weg te nemen.

Grootere volumina echter, hoewel met relatief minder voedende kracht, waren den meesten aangenamer. Daarom werd bij de regeling van het voedsel, meer dan vroeger en meer dan in theorie geschiedt [1]), beoogd een subjectief gevoel van verzadigd-zijn te bereiken.

Ook overplaatsing bij anderen arbeid geschiedt dikwijls op voorspraak van den dokter. Zoodoende vragen dagelijks velen hem te spreken ten einde eene dezer gunsten deelachtig te worden.

Ten slotte wordt geen disciplinaire arreststraf voltrokken zonder dat de geneesheer hiervan wordt in kennis gesteld en door hem tegen de voltrekking geen bezwaar is gemaakt. Ook dit geeft dikwijls aanleiding tot bezoeken aan en gesprekken met gevangenen. Wanneer de arreststraf den geneesheer met het oog op de geestelijke zwakheid van den gestrafte voor diens gezondheid gevaar schijnt op te leveren, wordt deze straf op zijn voorstel door den directeur verzacht, hetzij in duur, hetzij in aard, b.v. door het niet donker maken der cel (hetgeen bij gewoon arrest op twee van de drie dagen geschiedt) en dergelijke.

Door dit kennen van den geneesheer wordt veel schade aan de gezondheid van de geestelijk meestal niet krachtige tuchthuis-bewoners voorkomen.

Niet alleen den geneesheer vergezelde ik bij zijne

---

1) HOLTZENDORFF und JAGEMANNS, Handbuch des Gefängniswesens. Hamburg 1888. II[ter] Band. Achtes Buch. Abschnitt I.

bezigheden, doch ik woonde ook de vergaderingen der hoogere beambten bij, die tweemaal 's weeks werden gehouden.

Deze beambtenvergadering werd gevormd door den directeur, den beambte belast met het toezicht op het huishouden, het hoofd van den arbeid, de twee onderwijzers, de twee secretarissen, de twee geestelijken en de twee geneesheeren. Hier werden de nieuw ingekomenen met een kort woord door den directeur toegesproken. Was er iets in het voorleven of betreffende de veroordeeling, dat nadere toelichting behoefde, dan werden de processtukken ter inzage gevraagd.

Na dit toespreken en bespreken der nieuw ingekomenen werd in deze vergadering alles wat den inwendigen dienst raakte en van algemeen belang was, besproken.

Zoodoende had ik, alvorens zelfstandig ondervraging van misdadigers te beginnen, eenige kennis van de tuchthuisbevolking opgedaan en eenigermate geleerd hoe met hen te moeten omgaan.

Ten einde eene leidraad te hebben bij het ondervragen der gevangenen, had ik mij omstaande lijst samengesteld (blz. 22 en 23).

De ondervraagden zijn, op eene enkele uitzondering na (t.w. Casuïstiek Nos 3, 4, 14, 26, 40, die door de eene of andere bijzonderheid mijne attentie hadden getrokken), genomen zonder eenige keuze: een willekeurige greep in het voorhanden zijnd materiaal. De ondervraging geschiedde in de kamer van den geneesheer, onder vier oogen, wat aan vertrouwelijke tegemoetkoming van de

Name: ………… **Alter:** ………… **Straftat:** ………… **Vorstrafen:** ………… **Weswegen:** …………

Erbliche Belastung.		Augenblicks- Zufalls- Affekt- Gelegenheitsverbrecher.
Entwicklung normal? Als Kind, wie andere Kinder, oder ist etwas Besonderes zu erwähnen.		Zustands- Ueberlegungs- Berufsmässiger Verbrecher.
Erziehung. Ehelich geboren? Haben die Eltern zusammen gelebt? Verbrechen der Eltern und Geschwister. Wo erzogen. Von wem. Streng oder mild.		
Bildung, Rechnen. Allgemeine Bildung.		Besserungsfähig. Unverbesserlich. Rückfallsverdächtig.
Intellekt normal oder minderwertig.		Normale Persönlichkeit. Abnormale " Pathologische "
Besondere Begabungen. Besondere Charaktereigenschaften. Stabiler oder labiler Charakter. Unmotivirte Stimmungswechsel.		Vermindert zurechnungsfähig.
Wille, stark, normal, schwach.		Geborener Verbrecher. Irre Verbrecher. Leidenschaftsverbrecher. Gelegenheits- Erworbene Gewohnheitsverbrecher.
Sonderbare Anschauungen. Einfluss religiöser oder politischer Ideen.		
Bestimmte Triebrichtungen.		Gelegenheits- Gewohnheitsverbrecher.
Geschlechtsleben.		

Alkohol, z. Z. der Tat.	
Die Stimmung reizende Einflüsse z. Z. der Tat.	
Mit Ueberlegung gehandelt?	
Machte er sich klar, dass bei event. Entdeckung Strafe folgen würde?	
Motiv.	
Aktiv oder passiv dem Milieu gegenüber, d. h. suchte er die Gelegenheit oder hat die Gelegenheit ihn zum Verbrecher gemacht. Verschieden bei 1ter, 2ter, 3ter etc. Straftat.	
Reue. Wie äussert sich diese? Als Boden zu Besserungsfähigkeit anzusehen?	
Glaubt er, er sei überhaupt besserungsfähig? Wie denkt er sich das Milieu in welchem er ohne Verbrechen leben könnte?	
Sonst etwas Besonderes über seine Persönlichkeit. Straftat. Strafzeit. Vergangenheit. Zukunft.	

zijde der ondervraagden wel ten goede mag zijn gekomen [1]).

Slechts uiterst zelden had ik te strijden met onwilligheid of stuurschheid der ondervraagden. Voor gemoedelijke toespraak bezweken ook deze enkelen. In verband hiermede is het wellicht niet misplaatst, uiting te geven aan mijne bevreemding over de neiging tot sentimentaliteit bij de meeste misdadigers, die ik sprak. Gelijke ervaring op dit punt van de beambten en van den geneesheer doen mij vermoeden, dat ik hierin niet — zooals allicht zou kunnen — de dupe ben geweest van huichelarij.

In vele andere opzichten moet het resultaat van een onderzoek als ik deed, geringer schijnen naarmate men de neiging tot liegen der lieden bedenkt. Zij liegen om velerlei redenen: 1°. door instinctmatigen afkeer aan een ander inzicht te gunnen in hun zieleleven, 2°. wegens eene bepaalde, nu eens bewuste, dan onbewuste zucht om zich beter voor te doen dan zij zijn, 3°. wijl zij menigmaal de hoop koesteren, dat ontkennen van hun schuld op de eene of andere wijze hun alsnog voordeel kan brengen.

Hiertegenover staat eene dikwijls meer dan gewone openhartigheid jegens den geneesheer, in wien zij een vertrouwd persoon zien aan wien zij zich kunnen uiten. Ook hunne gevoeligheid voor gemoedelijke toespraak —

---

1) Enkele gevallen, in de Casuïstiek door een * aangeduid, zijn afkomstig uit de strafgevangenis te Arnhem. Deze zijn geput enkel uit de mededeelingen van de gedetineerden, gedaan in tegenwoordigheid van een der beambten — voorwaarde door het College van Regenten aan mijne toelating gesteld. Inzage der processtukken was mij niet mogelijk; deze wordt zelfs aan het College van Regenten slechts na machtiging van den Minister voor ieder bijzonder geval toegestaan.

eene zeldzame afleiding in hunne eentonige leefwijze — en in verband daarmede eene behoefte om zich te uiten, leidt veelal tot eerlijke openhartigheid.

De punten op dezen leidraad bij de ondervraging werden niet precies zóó als zij er staan, besproken. Sommige werden reeds beantwoord bij de ondervraging door den geneesheer (zie blz. 19). Vele andere behoefden uitteraard omschrijving. Uit het gevoerde gesprek maakte ik dan het antwoord op, dat der waarheid het dichtst nabij scheen.

Over enkele punten is het wellicht niet overbodig nog een en ander te zeggen. De vraag naar de stabiliteit resp. labiliteit van het karakter, en eveneens die naar „unmotivirte Stimmungswechsel", bedoelden mogelijke kenteekenen eener psychische minderwaardigheid op te sporen.

Vooral bij dit laatste, ongemotiveerde verandering van stemming, moest ik zeer voorzichtig zijn, ten einde niet door suggestief vragen een verkeerd antwoord te krijgen. Na een bevestigend antwoord verzocht ik dan gewoonlijk mij eens een en ander over die ongewone verandering van stemming te vertellen. Daaruit was dan meestal op te maken of die verandering bij hen werkelijk als iets ongewoons was op te vatten. Zoo b.v. wanneer zij iets zeiden in den geest van: „de slechte stemming kwam zoo van binnen"; „het kwam zoo in eens, en dan voelde ik me een paar dagen zoo gedrukt"; „midden onder het werk kwam het in mij op, dan werd alles ineens zoo anders".

Bij de vraag naar „bestimmte Triebrichtungen" zocht ik naar bepaalde instinctmatige neigingen en handelingen.

Als zoodanig is de doellooze neiging zich te verplaatsen, die den rijke tot globe-trotter, den arme tot landlooper maakt, op te vatten, en in verband daarmede de instinctmatige lust naar een avontuurlijk leven. Vele handelingen van epileptici, diefstallen en oplichterijen van hysterischen geschieden instinctmatig (Triebhandlungen [1])).

De punten „Alcohol, z. Z. der Tat." en de daaronder op de lijst voorkomende vervielen, zoodra de ondervraagde zijne schuld ontkende, wat echter zelden geschiedde.

Bij het laatste punt: „Sonst etwas Besonderes", deed ik dikwijls de, zeer uiteenloopende antwoorden uitlokkende, vraag: „Wat valt u het zwaarst te dragen bij het ondergaan van uwe straf?". Nu eens, doch zelden, was het: „'t gevoel der schande in het tuchthuis te zijn"; dan weer: „de eenzaamheid"; of: „het gevoel de vrijheid te missen"; of: „de discipline"; doch meermalen luidde het antwoord: „Och, dat weet ik zoo niet."

In de kolom aan de rechterzijde der vragenlijst had ik enkele classificaties geplaatst ten einde telkens te onderzoeken, of gegevens uit de punten die ik beprak, reden konden geven tot al of niet plaatsing in eene der categorieën. De groote moeielijkheid hiervan trof mij al spoedig zóódanig dat ik, ten einde niet door zucht om ieder concreet geval te kunnen „onderbrengen", verleid te worden tot forceeren van mijn eersten indruk der werkelijkheid, deze kolom verder buiten gebruik liet.

Uit iedere ondervraging in verband met de overige

---

1) KRAEPELIN, Psychiatrie. 7te Auflage. Leipzig 1903, 04. Ier Band. blz. 291.

bovengenoemde gegevens, die mij ten dienste stonden, heb ik telkens getracht mij een beeld van den man te maken en dit weer te geven. Ik vlei mij geenszins uit de lieden gehaald te hebben „wat er in zat". Had ik over meerdere ervaring beschikt, uit vele der gevallen zou wel meer te leeren zijn geweest en zou ik, meer dan thans, hebben kunnen onderscheiden tusschen wat belangrijk en wat onbeteekenend is. Het is eene eerste wankele schrede op den weg, dien ik meen dat strafrechtjuristen moeten inslaan.

HOOFDSTUK II.

Bespreking van enkele classificaties.

— 1 — Voor de praktijk is de vraag der classificatie ten nauwste verbonden met den eisch van individualisatie. Ten onzent zijn deze twee vragen dan ook in verband met elkaar besproken op de vergadering der Nederlandsche Juristen-Vereeniging, in 1901 te Leeuwarden gehouden. Het onderwerp ter discussie was in deze vragen samengevat: „Moeten bij regeling van de gevangenisstraf leidende gedachten zijn: *a.* zooveel mogelijk individualiseering; *b.* zooveel mogelijk classificeering op psychologischen en physiologischen grondslag?". Bij de behandeling dezer vragen kwam duidelijk het practisch belang van het vraagstuk der classificatie aan het licht. Individualiseering is zonder classificeering niet mogelijk. Men kan niet voor ieder individu eene eigene behandelingsmethode voorschrijven, maar men moet beginnen groepen te vormen van hen, die éénzelfde, althans eene analoge straftoepassing behoeven. Wel werd in bovengenoemde vergadering met op één na algemeene stemmen de wenschelijkheid der classificeering uitgesproken, maar de vraag h o e zulk eene classificeering er zou moeten uitzien werd slechts

in één der praeadviezen, dat van Mr. Rengers, aangestipt. Deze meende, dat „Ferri's vijfdeeling, terwijl zij op theoretisch juisten grondslag berust, practisch uitvoerbaar schijnt te zijn". Verder werd noch in de praeadviezen noch in de discussies aan deze vraag de aandacht gewijd; en toch is zij wel het overwegen waard. Want voordat een antwoord gegeven is op de vraag welke klassen men moet vormen, kan men niet tot de classificeering zelve overgaan.

— 2 — De classificaties, die ik hier zal bespreken, gaan echter veelal verder dan te Leeuwarden geschiedde. Niet slechts bij regeling der gevangenisstraf moet geindividualiseerd en tengevolge daarvan geclassificeerd worden.

Immers, waarom zou juist alléén bij dit éene strafmiddel de eisch van individualisatie tot gelding mogen komen? Juist bij de keuze welk der strafmiddelen toepassing dient te vinden, moet de eerste schrede gedaan worden in de richting der individualiseering. De wetgever bepaalt in het algemeen de strafmiddelen die den rechter ten dienste staan, en kan daarbij één bepaald strafmiddel voor eene bepaalde categorie van delinquenten reserveeren, zooals ten onzent de rijkswerkinrichtingen gereserveerd zijn voor bedelaars, landloopers en recidivedronkaards. De wetgever kan echter ook den rechter geheel vrij laten in de keuze van het middel, dat in ieder concreet geval met het meeste succes toe te passen is, en zich eenvoudig bepalen tot eene opsomming der ten dienste staande mogelijkheden.

In hoeverre de wetgever den rechter zal binden, hangt geheel af van het vertrouwen dat hij heeft in diens

oordeel des onderscheids, van de vrijheid, welke hij hem wil laten. Zeker is het, dat onbeperktheid alléén in den duur der opgelegde straf niet voldoende is voor eene doelmatige individualisatie, en de appreciatie van de dikwijls hooggeprezen vrijheid des rechters ten onzent slinkt aanmerkelijk, als men bedenkt dat ook in die gevallen, waarin de rechter keuze tusschen drie straffen heeft, toch alle invloed op de strafvoltrekking hem vreemd is [1]).

— 3 — Eene belangrijke uitbreiding van de mogelijkheden, die den rechter ter verwezenlijking in ieder geval openstaan, is door de „Kinderwetten" geschied. Daar wordt den rechter eene reeks maatregelen ter beschikking gesteld, waaruit hij kan kiezen dien, welken hij, rekening houdend met de bijzondere omstandigheden van elk geval, het meest doeltreffend acht. Ja, zelfs wordt den rechter de mogelijkheid gelaten te bevelen, dat de schuldige aan de ouders of den voogd zal worden teruggegeven, zonder meer.

Wel is hij in de vrijheid zijner keuze gebonden door enkele eischen: leeftijd, bepaalde gronden of feiten, recidive. In hoeverre de wetgever met het stellen van bepaalde vereischten voor de toepassing van bepaalde middelen den rechter hier te veel of niet voldoende gebonden heeft, kan eerst in de praktijk door eene over eenigen

1) Abhandlungen des kriminalistischen Seminars a/d Universität Berlin, Neue Folge, Vierter Band, III Heft, Seite 205: „Von Liszt fordert eine organische Verbindung von Strafrechtspflege und Strafvollzug und dem gemäsz dasz das richterliche Urteil keine bestimmte Strafe auswerfe sondern auf Grund nachheriger genauerer Feststellung des Charakters des Verbrechers endgültig bemessen werden soll."

tijd loopende casuïstiek worden uitgemaakt, zoo b.v. of het juist is in geval van misdrijf de berisping slechts aan kinderen jonger dan 14 jaar mogelijk te maken (art. 39 septies). In het algemeen echter is den rechter in deze wetten, veel meer dan tot op heden het geval was, vrijheid gelaten bij de keuze der strafmiddelen.

— 4 — Zonder evenwel zich er in te verdiepen of wetgever, rechter, dan wel strafvoltrekker het aangewezen orgaan is om de plaatsing in eene der categorieën te bewerkstelligen, kan men zich deze vragen stellen: zijn er categorieën van misdadigers, op wie éénzelfde strafmiddel van toepassing moet zijn? en: welke is deze crimineel-politische classificatie?

Deze vragen worden beheerscht door het streven naar individualisatie, en hare beantwoording moet ons een eind nader brengen tot dit ideaal: voor ieder misdadiger dát middel van bestrijding, wat voor hemzelf doeltreffend en voor de maatschappij het meest beveiligend is.

— 5 — WAHLBERG [1]), in vele opzichten een voorlooper der positieve school, heeft reeds in 1869 nadrukkelijk op individualiseering aangedrongen, zeggende: „Vergessen scheint das alte tiefe Wort von Aristoteles, dass die gleiche Behandlung des Ungleichen die grösste Ungerechtigkeit ist, vergessen der Erfahrungssatz: „si duo faciunt idem, non est idem", vergessen die unendliche moralische Verschiedenheit der Charaktere der Verbrecher," en hij heeft, ongeveer tegelijk met DOSTOÏEWSKY [2]) gewezen op de

1) WAHLBERG, Princip der Individualisirung. Wien 1869. blz. 5; Das Gelegenheitsverbrechen. Wien 1878; Gesammelte kleinere Schriften. Wien 1875, 77, 82. I. blz. 36; III. blz. 55, 101, 213.

2) DOSTOÏEWSKY, Souvenir de la maison des morts.

noodzakelijkheid der scheiding van gewoonte- en gelegenheidsmisdadigers.

Ook later zijn wetenschappelijke classificaties gebouwd op deze onderscheiding als fundament, waarvoor zij echter niet geschikt is, omdat zij, door de praktijk ingegeven, niet logisch gedacht is. Immers, wat wil men zeggen met het woord „gelegenheidsmisdadiger"? Iedere misdaad heeft eene gelegenheid noodig om te kunnen plaats vinden, en in zóóverre zou men kunnen zeggen dat ieder misdadiger een gelegenheidsmisdadiger is. Want de conditio sine qua non voor het plegen eener misdaad is, dat er de gelegenheid toe besta. Aldus opgevat, zou het woord „gelegenheidsmisdadiger" ons niets zeggen. Wat wordt er dan mede bedoeld? Dit, dat de gelegenheid eene meer dan gewone rol in het tot stand komen van de misdaad heeft gespeeld; dat de schuldige niet tot zijn vergrijp zou zijn gekomen, indien niet deze of gene bijzonder gunstige gelegenheid zich had voorgedaan; indien niet een samenloop van omstandigheden hem zoover gebracht had. Wát dus den misdadiger tot gelegenheidsmisdadiger stempelt, is niet zijn innerlijk wezen, maar het zijn de van buiten op hem inwerkende invloeden. Over deze invloeden wordt een oordeel uitgesproken als men iemand classificeert onder de gelegenheidsmisdadigers.

En bij den gewoontemisdadiger? Hem, dien men zoo noemt, kent men de gewoonte der misdaad toe. Het misdadig zijn is hem eene tweede natuur geworden; voor hem is de misdaad niets buitengewoons, zij ligt binnen den kring zijner gewone dagelijksche of wekelijksche bemoeiïngen. Met deze qualificatie spreekt men een

oordeel uit over het veelvuldig optreden zijner misdadige neigingen en dus, in tegenstelling van wat wij bij het oordeel over „gelegenheidsmisdadigers" zagen, over den persoon des misdadigers. Eene classificatie in gelegenheids- en gewoontemisdadigers is even onsystematisch als het classificeeren van personen in 1° hen die blonde haren, en 2° hen die zwarte oogen hebben.

Het bedriegelijkst, zoowel in deze als in gene classificatie, is dit, dat zij practisch zeer goed opgaat. Menschen met blonde haren hebben gewoonlijk blauwe, grijze, groene, althans geen zwarte oogen; en zwartoogigen hebben meestal geen blonde haren. Eveneens zal iemand die de gewoonte der misdaad heeft, meestal niet zijn vergrijp aan den invloed van zeer verlokkende omstandigheden kunnen toeschrijven; en hij, die door een samenloop van omstandigheden struikelt, heeft gewoonlijk niet de consuetudo delinquendi. Doch de begrippen gelegenheid en gewoonte vormen geen zuivere antithese, en zijn daarom geen betrouwbaar fundament om eene indeeling van misdadigers op te bouwen.

Daarom is ook de metamorphose van de Wahlbergsche classificatie door Von Liszt [1]) in oogenbliks- en toestandsmisdadigers eene belangrijke verbetering. Evenals deze verdeeling van Von Liszt steunt ook de indeeling van Ferri in vijf categorieën, op eenzelfde onderscheiding als door Wahlberg gemaakt was.

— 6 — Ferri [2]) toch stelt allereerst tegenover elkaar

---

1) Z. XVI. blz. 497.

2) A. I. blz. 8, blz. 116—131; en Vidal, Droit Criminel. Paris 1901, blz. 41 vlgd.

deze twéé typen: *a.* de geboren-misdadiger (I), bij wien de misdaad hoofdzakelijk gevolg is van zijn erfelijken aanleg, organisch en psychisch, en wien de maatschappelijke omstandigheden slechts tot voorwendsel dienen om zijne neigingen bot te vieren; en *b.* de hartstocht-misdadiger (IV), die op een gegeven oogenblik in zijn leven door buitengewone omstandigheden tot misdaad wordt opgezweept, die een psychologisch onweder doormaakt, en die daarvóór en daarná bijna een normaal mensch is.

Als anthropologische variëteit van den geboren-misdadiger (I) heeft men den krankzinnige-misdadiger (II). Bij den hartstocht-misdadiger (IV) behoort de gelegenheidsmisdadiger (V), die ook onder den drang van hèt milieu handelt, maar die, minder normaal van constitutie, geen weerstand kan bieden aan de gewone verzoeking, welke normale menschen met geringe of zonder eenige inspanning weerstaan.

Tusschen de twee variëteiten van het eerste en van het tweede type vormen de gewoonte-misdadigers (III) een brug.

Zoodoende krijgt men de vijfdeeling:

I. Geboren-misdadiger;
II. Krankzinnige-misdadiger;
III. Gewoonte-misdadiger;
IV. Hartstocht-misdadiger;
V. Gelegenheidsmisdadiger;

I. De geboren-misdadigers of misdadigers bij instinct zijn dezulke, die het veelvuldigst de organische en psychologische kenmerken vertoonen, welke door de crimineel-anthropologen aangetoond zijn.

Het denkbeeld van den geboren-misdadiger staat wel-

iswaar in lijnrechten strijd met de traditioneele meening dat 's menschen gedrag het uitvloeisel is van zijn „vrijen wil" of desnoods nog eerder van zijne gebrekkige opvoeding dan van zijn psychophysiologischen aanleg. Maar eenerzijds erkent het groote publiek — vox populi, vox Dei — in de vele gevallen waarin zulks duidelijk is, en wanneer het niet bevooroordeeld is door beweerde consequenties der ontoerekeningsvatbaarheid, dat er misdadigers zijn, die, hoewel niet krankzinnig, toch ook geen normale menschen zijn; anderzijds geeft de wetenschap de bewijzen dat er naast de klinische vormen van krankzinnigheid, erfelijke neiging tot misdaad kan bestaan, zoodat het onnoodig is daarop verder in te gaan.

De psychische kenteekenen van den geboren-misdadiger zijn 1° aangeboren gemis van alle zedelijkheidsgevoel; 2° blindheid voor de gevolgen van voorgenomen daden.

II. Krankzinnige-misdadiger. De veelal gemaakte tegenwerping [1]) als zoude deze samenvoeging eene contradictio in adjecto zijn, immers iemand is óf krankzinnig óf misdadiger (art. 64 C. P.: Il n'y a ni crime ni délit, lorsque le prévenu était en état de démence au temps de l'action), beantwoordt FERRI door te zeggen, dat door krankzinnigheid de maatschappelijke verantwoordelijkheid van den dader geenszins wordt opgeheven. Tusschen het opbergen van een krankzinnige in een gesticht en het sluiten in de gevangenis van een misdadiger bestaat essentieel geen verschil.

Beide geschieden om de maatschappij te beveiligen voor schadelijke elementen.

---

1) o. a. JOLY, Le crime. Paris 1888. blz. 62.

En tegen de bewering dat de krankzinnige misdadiger op het gebied der psychiatrie, niet op dat der criminologie thuis behoort, merkt FERRI op, hoe het feit, dat de psychiatrie zich met den krankzinnigen misdadiger bemoeit uit psychopathologisch oogpunt, niet verhindert, dat dezelfde krankzinnige misdadiger voor den criminoloog een voorwerp van studie uitmake uit het oogpunt der maatschappelijke veiligheid en der crimineele sociologie. Tot de krankzinnige-misdadigers rekent FERRI ook de z. g. mattoïden, de „zône mitoyenne" van MAUDSLEY, dat zijn al degenen, die tusschen volslagen krankzinnigheid en geestelijke gezondheid in staan.

III. Gewoonte-misdadigers of misdadigers door verkregen gewoonte zijn zij, die, hoewel niet ten gevolge van aangeboren neigingen, toch in hunne jeugd, dikwijls in hunne kinderjaren reeds de eerste misdaad begaan. En dan, hetzij aangespoord door het ongestraft blijven van hun eersten misstap, hetzij doordat eene in gemeenschap ondergane straf het laatste sprankje gevoel van moraliteit in hen verstikte of de cel hen heeft afgestompt, of wel de alcohol hen vergiftigde, vervallen zij telkens weer tot misdaad, die ten slotte eene gewoonte wordt, waaraan zij zich niet meer kunnen onttrekken.

Het is, zegt FERRI, over hen sprekende dat Thomas Morus zeide: „Wat hebt gij eraan dieven te kweeken, als het niet is om het plezier te hebben ze op te hangen?"

IV. De hartstocht-misdadigers zijn weinigen in aantal; zij vormen het tegenbeeld van den geboren-misdadiger. In tegenstelling met dezen is de hartstocht-misdadiger zoowel lichamelijk als geestelijk zéér gevoelig en heeft hij een smetteloos verleden. Bijna altijd gaat bij hem

een hevige tweestrijd aan de misdaad vooraf, gevolgd door eene plotselinge uitvoering, als 't ware eene uitbarsting, en daarop volgend heftig berouw, dat zelfs tot zelfmoord kan leiden. De hartstocht-misdadiger handelt nooit met hebzuchtige doeleinden; de kracht en het naar zijne meening edele van zijne motieven zijn meestal evenredig aan de zwaarte van het begane misdrijf. De hartstocht-misdadiger vertoont evenals de geboren-misdadiger eene groote mate van blindheid voor de noodzakelijke gevolgen; maar bij den geboren-misdadiger wordt dit symptoom veroorzaakt door blijvende gebrekkige verstandelijke ontwikkeling, terwijl bij den hartstocht-misdadiger het verstand „stilstaat", zooals men zegt, en het eene voorbijgaande verblindbeid is met des te heviger reactie.

V. De gelegenheidsmisdadiger staat veel dichter bij den geboren-misdadiger, doch vertoont diens psychologische kenmerken in lichteren graad. In plaats van totaal gemis van moreel gevoel hebben wij hier slechts een z w a k zedelijkheidsbesef. Terwijl bij den geboren-misdadiger van de twee kenmerken, n.l. geen normaal gevoel en onnadenkendheid, het eerste het voornaamste is, staat bij den gelegenheidsmisdadiger het tweede op den voorgrond. En terwijl den geboren-misdadiger de omstandigheden, het sociaal milieu, slechts een voorwendsel zijn om aan zijne neigingen toe te geven, zijn zij bij den gelegenheidsmisdadiger het gewichtigste aetiologisch moment.

— 7 — Bespreking van Ferri's classificatie.

Tegen Ferri's classificatie is dikwijls het bezwaar van onsystematisch te zijn, ingebracht; allereerst door Ga-

ROFALO op het congres te Rome, later door VON LISZT. Van FERRI's eerste categorie, de geboren-misdadiger, zegt VON LISZT, dat het dubieus is of hij bestaat. De tweede categorie van FERRI, hartstocht-misdadigers, heeft als zelfstandige groep geen recht van bestaan, want hartstochtelijke opwinding kan het gevolg zijn van krankzinnigheid; ze kan aangeboren zijn, of door gewoonte verkregen; ze kan in overeenstemming zijn met het karakter van den dader, of een uitzonderingstoestand vormen, ontstaan onder invloed van zeer bijzondere uitwendige omstandigheden. Er is dus geen grond, lieden die het offer hunner hartstochten zijn, onder eene afzonderlijke categorie samen te vatten [1]).

En BENEDIKT: òf de hartstocht is het gevolg eener aangeboren prikkelbaarheid en opvliegendheid, òf zij vindt hare oorzaak in de bijzondere omstandigheden, waarin de persoon zich bevindt. In het eerste geval hoort de misdadiger bij de geboren-misdadigers, in het tweede geval bij de gelegenheidsmisdadigers thuis [2]). Het feit dat iemand onder den invloed eener hartstocht gehandeld heeft, maakt ons niets wijzer, want de vraag blijft onbeantwoord, hoe die hartstocht ontstaan is en welke rol zij speelt in 's daders geheele psychische persoonlijkheid. En dit laatste is hetgeen waarop het aankomt [3]).

En hoe is het met FERRI's eerste categorie, de geboren misdadiger? Mag een jurist zich met het vraagstuk van den geboren-misdadiger bemoeien zoolang niet de deskundigen, de crimineel-anthropologen tot overeenstemming

---

1) VON LISZT, Z. XIV. blz. 480.
2) BENEDIKT, Beilage zur Allgemeinen Zeitung. 1889 No. 106.
3) BIANCHI, A. I. blz. 137.

zijn gekomen? HUYGENS en NEWTON waren deskundigen op natuurwetenschappelijk gebied, doch de eerste wilde van NEWTON's wet der zwaartekracht niet weten en de tweede verwierp HUYGENS' theorie over de trillingen, die volgens dezen het licht doen ontstaan. Als men met het vaststellen van NEWTON's wet en de practische toepassing er van gewacht had tot dat de deskundigen-aanhang van HUYGENS uitgestorven was, en omgekeerd, dan zou hun beider arbeid nog heden ten dage wel steriel dáár liggen.

Vooral ter wille eener zuiverder begripsbepaling mogen de juristen zich wel met de vraag van den „geboren-misdadiger" inlaten. Daaraan is wel behoefte. Hoe is het anders mogelijk, dat eenerzijds BENEDIKT beweert: ieder misdadiger is een geboren-misdadiger, evenals Rafaël een geboren schilder, Dante een geboren dichter, terwijl LACASSAGNE en de zijnen zeggen: „Les sociétés ont les criminels qu'elles méritent." 1)? Allen geboren-misdadigers — geen enkel geboren misdadiger. Zie hier oppervlakkig eene flagrante tegenspraak, die reeds terstond het vermoeden wettigt, dat onder „geboren-misdadiger" niet door beiden hetzelfde wordt verstaan. Zekerheid wordt dit vermoeden, wanneer wij zien, dat men beiden gelijk kan geven.

Alles wat zich in den volwassen mensch openbaart, is in embryonalen staat in den zuigeling aanwezig geweest. Het karakter van den volwassen mensch is wat opvoeding en milieu van zijn aanleg hebben gemaakt. Zijn aanleg is de grondstof, de specie waaruit zijn

---

1) A. I. 1885. Merkwaardig mag het ook schijnen dat LACASSAGNE in zijn Archives IV blz. 117 zegt: „l'enfant nait antisocial, cruel, ingrat, lâche, pervers." Zóó spreekt de classieke tegenstander der geboren-misdadiger theorie!

karakter geboetseerd wordt. Uit klei kan geen marmeren figuur gemaakt worden. Wanneer BENEDIKT nu zegt, dat ieder misdadiger een geboren-misdadiger is, dan heeft hij gelijk, daarmede bedoelende dat steeds tegelijk met de geboorte reeds een der elementen ontstaan is, die later den misdadiger zullen vormen.

Daartegenover staat allereerst, dat een dringend bewijs voor het bestaan van den geboren-misdadiger nooit gegeven kan worden, om de zeer eenvoudige reden dat een pasgeborene geen diefstal, oplichterij of moord kan plegen. Daarom is de uitdrukking misdadig-geborene [1]) zeer verwerpelijk. Tusschen de geboorte en de eerste misdaad liggen de zoo overwegend gewichtige jaren der eerste ontwikkeling. Wat er ten goede of ten kwade aan het zoo vervormbare kinderlijk gemoed in die jaren geschiedt, niemand kan het nagaan. Doch zooveel is zeker, als misdadiger wordt niemand geboren, d. w. z., tijdens of kort na de geboorte kan van uiting van een misdadigen aanleg niet blijken. Ontpopt een kind zich als jeugdig delinquent, dan ligt in zijne eerste misdaad — al is het nog zoo jong — reeds voor een goed deel het resultaat van het milieu, voornamelijk van dezen hoofdfactor van het milieu: de opvoeding. Waar de maatschappij geacht wordt verplicht te zijn voor de richtige opvoeding harer aanstaande leden te zorgen, hetzij direct door zelf zich ermede te bemoeien, hetzij indirect door de ouders ertoe in staat te stellen; waar verder de maatschappij het milieu uitmaakt, waarin het opgevoede kind zich beweegt, daar moet men de

---

1) Tijdschrift voor Strafrecht VI, blz. 101 en volgende.

waarheid erkennen, die er ligt in LACASSAGNE's paradox: „Les sociétés ont les criminels qu'elles méritent."

Bij het vraagstuk van den geboren misdadiger moet men deze twee verschillende vragen onderscheiden: 1°: Bestaan er misdadigers, die zulks zijn als consequentie hunner aangeboren persoonlijkheid? en 2°: Bestaan er physiologische kenteekenen, waarin het misdadig karakter zich openbaart? Een type behoeft geenszins aangeboren te zijn, het kan onder den invloed van milieu en beroep ontstaan [1]).

Deze physiologische kenteekenen, zoo mogelijk, op te sporen en te waardeeren is uitteraard het werk van den medicus.

Den jurist kan de eerste vraag bezig houden: zijn er lieden, wier aangeboren eigenschappen en temperament hen tot misdaad drijven?, en kan men die lieden in ééne klasse samenvatten? De ervaring van alle paedagogen is, dat er jongens zijn, aan wie geen enkel systeem van opvoeding, geen straf en geen goede woorden iets blijvends vermogen te veranderen. Dikwijls is het in een gezin een vierde of vijfde kind, dat — terwijl de overigen allen goed opgroeiden en respectable menschen werden — weerstand biedt aan elken invloed ten goede. De ouders wijden aan dat kind dezelfde, ja zelfs meestal meer zorg dan aan de anderen, doch niets helpt.... „hij wil niet deugen." Zoo'n onverbeterlijke deugniet groeit dan ondanks alle zorg op tot den volwassen mensch zooals FERRI

---

1) ASCHAFFENBURG, Das Verbrechen und seine Bekämpfung. Zweite Auflage. Heidelberg 1906. blz. 173; SOMMER, Kriminalpsychologie. Leipzig 1904. blz. 340.

ons het type van zijne eerste categorie schetst. Wanneer werkelijk ouders en opvoeders na op de juiste wijze alles in het werk te hebben gesteld om een jongen op het rechte pad te houden, dien strijd volhielden totdat hun zoon achttien à twintig jaar was, en hem ook dan nog van tijd tot tijd met raad en daad steunden, en wanneer des ondanks zoo iemand de misdadigersloopbaan koos, in dàt geval ware de conclusie, dat neiging tot misdaad aangeboren is, wellicht gerechtvaardigd.

Maar zóó is het verloop in het werkelijk leven nooit, althans niet in de kringen, die het groote contingent der gevangenisbewoners leveren. Een jongen, van wien het heet dat hij niet deugen wil, wordt al heel gauw door zijne ouders verstooten, en dan werkt het milieu zoowel als de noodzakelijkheid van zich door het leven heen te slaan, mede, om het karakter verder in verkeerde richting te ontwikkelen. Geen wonder, dat de aldus ontstane volwassen mensch beantwoordt aan de schildering van FERRI's „geboren-misdadiger".

Zonder de feiten geweld aan te doen, kan nooit worden geconstateerd, dat men werkelijk met aangeboren misdadige neigingen te doen heeft. Een der omstandigheden, die zóódanige veranderingen in iemands opvattingen van moraliteit en zelfs in iemands geheele karakter kan brengen, dat men later geneigd zou zijn aan een aangeboren defect te denken, is het onontdekt of althans onbestraft blijven der eerste misdrijven. Dit is een niet te onderschatten aetiologisch moment in het ontstaan van den gewoonte-misdadiger. Hoe toch moet het er uitzien in het gemoed van den jongeling, die sedert zijn tiende

jaar van diefstal leeft en eindelijk als 18-jarige voor het eerst bestraft wordt. En dan zoo'n strafje van eenige weken! Juist genoeg om eens op zijn verhaal te komen van zijn niet zeer regelmatig leven. Is het wonder, dat hij de gevangenis verlaat met geen ander voornemen dan een volgenden keer slimmer te werk te gaan? Hoe zal men uitmaken of dezelfde jongen niet een eerlijk man zou zijn geworden, indien hem niet de gelegenheid ware gelaten, ettelijke diefstallen te plegen, waarvan hij niets dan voordeel ondervond? (Casuïstiek Nos. 2, 7, 33, 54, 67.) Kan men ook slechts bij benadering schatten den demoraliseerenden invloed, dien op iemand (Casuïstiek No. 72.) gehad moet hebben het feit, dat hij van zijn veertiende tot zijn zeventiende jaar kon genieten van anderhalfduizend Mark gestolen geld, zonder dat, dank zij zijne jeugd, iemand hem van den brutalen inbraak-diefstal verdacht? En toch is dat iets wat men van zulk een z.g.n. „geboren-misdadiger" nauwkeurig moest weten, om te kunnen bepalen welke de misdadige kracht in hem bij zijne geboorte was. Wie zal ooit later kunnen nagaan welk een invloed het op de ontwikkeling van een kind heeft gehad, dat het, tien jaar zijnde, geregeld 's morgens om vier uur er uit moest als loopjongen, zoodat het op school natuurlijk niets kon leeren? (Casuïstiek Nos. 6, 44, 45.) 't Is begrijpelijk dat zulks niet slechts het lichaam en het intellect, doch ook het gemoed schaadt. Wat is er te verwachten, als zulk een naar lichaam en geest ondermijnd kind komt onder invloed van meestal fantastisch aangelegde boefjes die iets ouder zijn? (Casuïstiek No. 10.) Wanneer in die jaren, waarin de begrippen van moraliteit bij het kind zich

vastzetten, invloeden ten kwade werken, wie zal dan op later leeftijd het aangeboren defect van het verkregen onderscheiden?

De werkelijkheid is, dat bijna alle misdadigers die recidiveeren, die onverbeterlijk en „geboren-misdadigers" schijnen, in hunne jeugd reeds beïnvloed zijn door crimineele omgeving. Ferri zegt, dat de „geboren-misdadiger" vroegtijdig debuteert omdat hij „geboren-misdadiger" is; meer met de werkelijkheid overeenkomstig is het, dezen zin om te keeren en te zeggen: omdat iemand reeds vroegtijdig debuteert en in misdadig milieu geraakt, wordt hij later zóó, dat men hem „geboren-misdadiger" noemt.

Het bestaan van „geboren-misdadigers" in den zin van misdadigers krachtens geboorte scheen mij in geen enkel concreet geval te constateeren.

Men kan slechts spreken van een geboren-misdadiger, zooals men spreekt van een geboren-schilder. Als iemand zonder leiding héél mooi schildert, noemt men hem geboren-schilder; als iemand heel gemeen en zonder gewetenswroeging steelt of moordt, noemt men hem geboren-misdadiger. Dit is dan eenvoudig een kwestie van terminologie; het is het plakken van een étiket, dat ons de herkomst van het benoemde waarschijnlijk maakt, echter niet bewijst. Als zoodanig, als terminologie, kan de „geboren-misdadiger" zijn nut hebben. Want zooals in de kunstgeschiedenis de analytische behandeling der genese eener schilderij van belang kan zijn, waarbij men b. v. zegt: „Die schaduw dáár, het licht dat juist zóó valt, zie, daarin herkennen wij den geboren-schilder; doch in het plaatsen van die figuur juist in die houding,

daarin zien wij den leerling der kunstschool te X"; zoo kan het bij de bespreking van een misdadiger wel zijn nut hebben te onderscheiden tusschen — om in de terminologie der criminologen te komen (SOMMER, ASCHAFFENBURG) — endogene- en exogene momenten. Zelfs kan men, die endogene momenten levendig willende voorstellen, wel een misdadiger schilderen en de exogene momenten buiten beschouwing laten.

De oorzaken der misdaad laten zich classificeeren in aangeboren (endogene) en gelegenheids- (exogene) oorzaken; niet de personen der misdadigers.

— 8 — De begrippen gelegenheids- en gewoonte-misdadiger, zagen wij hierboven blz. 32, vormen geen zuivere tegenstelling. Dit is wel het geval met VON LISZT's onderscheiding: oogenbliks- en toestandsmisdadiger.

Ook op zich zelf bestrijdt VON LISZT de uitdrukking „gewoonte-misdadiger". De beroeps-zakkenroller, de „Hochstapler", de inbreker, de door afdrijving haar onderhoud verdienende vroedvrouw, de revolver-journalist, zij allen kunnen niet gezegd worden te handelen uit macht der gewoonte, doch zij oefenen met bewust antisociale drijfveeren hun handwerk uit, een handwerk dat evenveel en dikwijls meer opbrengt dan eerlijke arbeid. Het bestaan van een beroepsmisdadiger is op zichzelf al voldoende om te doen zien dat de onderscheiding in gelegenheids- en gewoonte-misdadigers niet volledig is. De classificatie oogenbliks- en toestandsmisdadigers bevredigt haren auteur ook niet ten volle. Zij is van psychologischen aard en kan eerst dán als juist aangenomen worden, wanneer zij aan iedere psychologische misdadigerscategorie afzonderlijk getoetst is.

— 9 — Welke zijn die psychologische misdadigers-categorieën?

Volgens VON LISZT, die meent naar de motieven elk misdadiger daaronder te kunnen rangschikken, zijn het deze acht, gebaseerd op:

I. Het bij den dader geheel of ten deele ontbreken van het bewustzijn, dat hij onrechtmatig handelt — nalatigheid, onwetendheid, onbezonnenheid;

II. Sympathie voor andere personen (begrensd altruïsme), b. v. iemand, die voor philanthropische doeleinden steelt of om een ander te helpen (zie ook Casuïstiek n°. 48.), de geneesheer, die zijn in doodstrijd liggenden vriend vergift verschaft; de verdediger, die zijn cliënt, de superieur, die zijn onteerden ondergeschikte het middel tot ontkoming verschaft.

III. Het handelen uit egoistische zelfverdediging,

a. in noodtoestand. De strafbaarheid is dan opgeheven (bij ons volgens art. 40 Swb.). Classiek voorbeeld, door Cicero reeds genoemd, is de schipbreukeling, die een ander van den balk stoot om zelf behouden te blijven;

b. door oeconomischen nood. Niet alleen diefstal en valschheden van verschillenden aard behooren hiertoe, doch alle mogelijke misdrijven. Terwijl de vrouw uit gebrek tot prostitutie overgaat, maakt de man zich schuldig aan landverraad, laat zich omkoopen; de werkelooze gooit ruiten in, of begaat majesteitschennis, om zich een onderkomen te verschaffen;

c. bij socialen nood. Uit vrees voor straf, schande en andere nadeelen worden getuigen omgekocht, verzet

tegen de openbare macht gepleegd; afdrijving en kindermoord door de ongehuwde moeder. Vrees voor millitairen dienst, ook wel vrees voor een examen is de bron van misdrijven;

d. wegens verlangen om uit een ondragelijk geworden toestand verlost te worden. Familie-omstandigheden, militaire dienst, eenzame opsluiting leiden tot de meest uiteenloopende misdrijven;

e. bij de aan groep II grenzende gevallen van zelfmoord, die moord op naaste dierbare familieleden aan zich doet voorafgaan. Ouders, die om hun kind leed te besparen, het mee in den dood nemen;

IV. Sexueele neigingen. Deze groep beperkt zich niet tot de misdrijven tegen de zeden, tot verkrachting en bloedschande, doch alle misdrijven, begaan om eene aan de gewilde vereeniging in den weg staande hindernis op te ruimen, vallen hieronder: vermoorden van den echtgenoot, schaking;

V. Motieven, werkzaam bij hen, die gewoonlijk met den slecht gekozen naam „hartstochtmisdadigers" worden betiteld. Versmade liefde, gekrenkte eer, wraakzucht, haat, jaloezie kunnen tot de geringste overtredingen en ook tot de zwaarste misdrijven leiden. De verschillende schakeeringen in het affekt zijn ontelbaar: koele wreedheid, nukkige kwaadaardigheid, dierlijke bloeddorst en opvliegende heftigheid, ruwe onbedachtzaamheid, domme brutaliteit. Bovenaan deze groep staan de giftmengsters, die uit de meest onbeteekende motieven, dikwijls zelfs eenvoudig uit vreugde van te heerschen over leven en dood, tal van menschen vermoord hebben. De daders komen uit alle standen: de held met

het mes en de ridderlijke vechtersbaas; de onderofficier, die zijne ondergeschikten mishandelt, en de mevrouw, die haar dienstmeisje slaat;

VI. Eerzucht, heerschzucht, ijdelheid, afgunst. Shakespeare's Lady Macbeth, zoowel als Ravachol.

VII. Het handelen naar eene overtuiging, die tot fanatisme kan stijgen. Deze overtuiging laat zich splitsen in:

a. overtuiging van vermeend goed recht (querulanten) — zedelijke overtuigingen (duel, de eed) — wetenschappelijke overtuigingen (inenting) — kunstovertuigingen;

b. godsdienstfanatisme (ritueele moorden);

c. politieke, nationale, sociale en antisociale (anarchistische) overtuigingen — de lieden der propaganda van de daad;

VIII. Winstbejag, hebzucht, genotzucht, gierigheid, auri sacra fames. De delicten uit deze gronden gepleegd, kunnen zeer verschillend zijn: gierigheid bij ondernemers van een spoorwegdienst of van bergwerken doet de noodige veiligheidsmaatregelen verzuimen, waardoor arbeiders verongelukken; naast den brutalen roofmoord staat het dooden van vermoedelijke erflaters. Dikwijls staan deze vergrijpen dicht bij die van III*b*. Onder deze laatste, achtste groep vallen ook de beroeps-misdadigers met hunne volleerde techniek en internationale organisatie. Lust tot avonturen, onrust en genotzucht zijn hunne psychologische kenmerken. Alle misdrijven kunnen als beroep bedreven worden: diefstal, bedrog, afdrijving in de onderste lagen der maatschappij; uitbuiting van maatschappelijk en staatkundig zwakkeren

leidt in heerschende klasse tot oprichten van zwendelmaatschappijen en parlementaire corruptie.

— 10 — Von Liszt zelf schrijft aan deze groepeering geen beteekenis toe voor de crimineele politiek. Voor crimineel-psychologische onderzoekingen echter meent hij dat zij goede diensten kan bewijzen, omdat zij eene volledige schildering der verschillende misdadigersnaturen inhoudt. Voor practische toepassing is zij dáárom alleen reeds niet geschikt, omdat de in iedere groep opgenoemde eigenschappen op zichzelf niet noodwendig tot misdaad drijven. Lichtzinnigheid en diep medelijden kunnen zonder inbreuk op de rechtsorde, vertwijfeling en hartstocht zonder strafbare daden zich uiten; eerzucht, fanatisme, winstbejag kunnen zelfs tot maatschappelijk nuttige daden aanleiding geven. Wat deze indeeling echter vóór heeft op de tot nu toe in de crimineelpsychologie gemaakte systemen is, meent Von Liszt, het feit, dat niet alleen de strafbare daad maar de geheele psychische persoonlijkheid van den dader er in tot gelding komt.

Dit, het omvatten der „geheele persoonlijkheid", is iets wat ook Ferri [1]) als een voordeel zijner classificatie aanhaalt, als gevende daaraan een vasten grondslag. Zoowel Von Liszt als Ferri beschrijven dan als „de geheele persoonlijkheid" een of twee der meest op den voorgrond tredende eigenschappen van den dader. Beiden hebben daarbij vergeten, dat iemands persoonlijkheid niet stabiel is, niet zoo eenvoudig gefixeerd kán worden. Tolstoi zegt [2])

1) Ferri, La Sociologie Criminelle. Paris 1892, blz. 367.
2) Tolstoi, Résurrection. blz. 258.

dat het niet juist is van iemand te zeggen dat hij goed, van een ander dat hij slecht is. De ééne persoon heeft méér goede momenten dan de ander, deze ander meer slechte oogenblikken, ziedaar het verschil. De opsomming van iemands neigingen geeft altijd slechts een onvolledig beeld van zijne persoonlijkheid; het is de f o t o g r a f i e van zijne eigenschappen, terwijl, om een juisten indruk te krijgen, men eene kinematografische opname zou behoeven. FINZI [1]) schrijft: „Da was wir über die Schwankungen der Seelenthätigkeiten sagten, ebenso für die allgemeine, als (und vielleicht noch mehr) für die Individualpsychologie gilt, so sind die Vorgänge des Seelenlebens nichts festes und sich gleichbleibendes, sondern eine Reihe von Erscheinungen, welche im Augenblicke eintreten und in kausaler Beziehung unbegrenzt komplicirt, meteorartig, als Kraftentladungen zwischen Millionen von Elementen, von einer unvorstellbaren Menge von Einwirkungen beeinflusst, aufeinander folgen. Statt wie eine einzige oder eine Anzahl von Curven, würden die Schwankungen auch nur einer Stunde menschlichen Seelenlebens auf dem Papiere aussehen, wie die graphische Darstellung der gesammten Schallwellen einer Rossini'schen oder Wagnerschen Ouvertüre für hundert Instrumente." Op die oneindige gecompliceerdheid van hetgeen in eene menschelijke ziel geschiedt, en vooral op de veranderlijkheid van dit geschieden moet elke poging, iemand door één of zelfs door enkele karaktertrekken volledig te omschrijven, afstuiten.

---

1) FINZI, Die normalen Schwankungen der Seelenthätigkeiten. Wiesbaden 1900. Zie ook NAECKE, Gross' Archiv. VI blz. 266.

Het beginsel van ééne zich-gelijk-blijvende persoonlijkheid, waarop tot nu toe alle psychologische classificeeringen steunden, is in strijd met de veranderlijkheid, waaraan ieder menschelijk gemoed onderhevig is. Behalve door gemoedsbewegingen, door slaap, moeheid, diëet, honger, ziekte [1]), verandert iemands psychische toestand, al naar het milieu waarin hij is. Dit is een bekend feit in de „Massen psychologie" [2]). Maar geen menigte is er toe noodig; ook de invloed van één individu op het karakter van den ander kan zeer groot zijn. Die invloed kan sluimerende crimineele neigingen wekken. (Casuïstiek No. 2, 22.) Een persoon toont tegenover ieder ander met wien hij in aanraking komt, een verschillend karakter. Dezelfde persoon is in het eene milieu eerzuchtig, (VON LISZT's groep VI) in het andere milieu altruïstisch (groep II), het eene oogenblik sexueel prikkelbaar (groep IV), het volgende oogenblik door gouddorst bezeten (groep VIII).

Maar al deze verschillende neigingen zetten zich niet in daden om, en alleen die, welke zich in daden omzetten, ervaart men. Dat is de groote moeielijkheid voor de psychologie der misdaad. De sluimerende, of in andere oogenblikken wakende eigenschappen ziet men niet, en men meent dat de misdadiger altijd misdadiger is. En nu denke men niet, dat de verandering, welke een persoon door verandering van milieu in zijn geheele karakter kan ondergaan, gering is. Ziehier wat SIEFFERT [3]) zegt van

1) NAECKE, Ueber die sogenannte „Moral insanity". Wiesbaden 1902. blz. 15.

2) SIGHELE, Le Crime à deux. Lyon 1893. La foule criminelle. 2me édition. Paris 1901.

3) SIEFFERT, Juristisch-psychiatrische Grenzfragen. Halle 1905. Dritter Band. Heft 5.

lieden, die hem uit werkinrichtingen als onhandelbaar waren toegezonden: „Ich kann aber versicheren, dass sie nicht boshaft, wie sie geschildert wurden, sondern gutmütig, nicht tückisch, sondern zugänglich, nicht roh, sondern hilfsbereit, nicht faul und ausbruchssüchtig, sondern leidlich fleissig und fügsam waren. Da sehen Sie den merkwürdigsten Umschlag durch eine nur ganz geringfügig erscheinende Milieuänderung sich vollziehen."

Zoo is het ook in het dagelijksch leven. Neem een kind, alleen in de kamer; in den tuin spelend met andere kinderen samen; 's middags aan tafel; op school bij leermeester en medeleerlingen; — neem een student, alleen met zijne boeken; in goed en ernstig gezelschap; tegenover een professor; met zijne vrienden op de sociëteit; op eene wandeling met zijn meisje; — neem een bezadigd man, een professor b. v., bij vrouw en kinderen; op college tegenover zijne studenten; in de vergadering van een wetenschappelijk genootschap; in eene examen-commissie; in de volksvertegenwoordiging als afgevaardigde — dat kind, dat jongmensch, die man zullen in de verschillende toestanden, waarin wij ze geplaatst hebben, er uitzien als andere jongelui, andere mannen, doch zij zullen elk in iedere omgeving een verschillend gedachten- en gemoedsleven, verschillende moraliteit en intelligentie aan den dag leggen [1]).

— 11 — De vraag naar de mate en oorzaken der veranderlijkheid van de gemoedstoestanden is dan ook eene der gewichtigste vragen van de crimineele psychologie.

Niet a priori aannemen dat er in ieder mensch één

1) FINZI, o. c. blz. 150.

vaste kern is, die zijn karakter vormt, doch hem nagaan hoe hij zich in verschillende toestanden gedraagt. Wat ten slotte iederen misdadiger tot misdadiger maakt, is zijn psychologische toestand van dát bepaalde oogenblik. Daaruit, of ook zelfs naar analogie daarvan zijne gehééle persoonlijkheid te construeeren, gaat niet. Iemands persoonlijkheid is een bewegend geen vast iets. Over die bewegingen moet men meer ervaren, wil men over het motief van de daad en de beteekenis van het motief als middel om den misdadiger te leeren kennen, eenig licht ontsteken. Evenmin als men een juist beeld eener rivier krijgt door haar op één punt over te trekken, evenmin geeft de beschrijving van iemands karakter van uit het gezichtspunt ééner handeling een juist beeld zijner persoonlijkheid.

En afgescheiden nog van het feit dat men, het motief eener handeling kennende, over de persoonlijkheid van den handelende nog niet kan oordeelen, is het de groote moeielijkheid dit motief te weten te komen. Allereerst: wat heeft men onder „motief eener handeling" te verstaan? Drie beteekenissen kan het woord „motief" hebben [1]):

1°. De voorstelling van de uit de handeling verwachte vermeerdering van lustgevoelens;

2°. De uit deze voorstelling ontstane begeerte (In deze beide beteekenissen bij BINDING [2]).

3°. De psychische karaktertrek zelf, die onder den invloed

1) Z. XVI. blz. 484.

2) BINDING, Normen II. (1e uitg. Leipzig 1872.) 74. „.... die wahrgenommene Disharmonie ist stets das Motiv, dass gehandelt werden soll, das Gefühl dieser Disharmonie in Verbindung mit der Vorstellung von der uns entsprechendsten Art ihrer Beseitigung das Motiv, wie gehandelt werden soll."

van uitwendige prikkels het misdadige handelen heeft doen ontstaan. In deze derde beteekenis schuilt juist het het gevaar van overschatting der waarde, die het motief heeft ter beoordeeling eener persoonlijkheid. Deze beteekenis heeft motief, als men iemands „eerzucht" het motief van zijne daad noemt. Men gaat daardoor verder dan de beoordeeling van de daad en haar onstaan; men kent den dader den blijvenden karaktertrek „eerzuchtig" toe.

Laten wij de onzekere beteekenis, die het begrip motief kan hebben, rusten, en stellen wij de vraag zóó: „wat was de laatste aanleiding der misdaad?", dan nóg is het uiterst lastig van iemand een antwoord daarop te ervaren. Iedere handeling is het noodzakelijk eindresultaat van eene menigte drijfveeren op een bepaald karakter. Het is er nog verre van af, dat wij deze wordingsgeschiedenis in haar geheel duidelijk kunnen overzien.

Maar juist omdat een groot aantal motieven op ons inwerken, die wij niet kennen, die wij slechts bij geoefende zelfwaarneming misschien gissen kunnen, moeten wij ons wachten naar eigen — op eigen intellect en gemoed gegronden en daarom subjectieven — maatstaf anderen te beoordeelen [1]).

— 12 — Mededeelingen van de daders zelven moeten hoofdzakelijk het motief, het wáárom, eener daad doen kennen, niet onze eigene constructie uit de feiten afgeleid naar analogie van bij ons zelf waargenomen en vermeende gemoedsfuncties. Het spreekt van zelf dat de weinig in zelfwaarneming geschoolde gevangenisbewoners niet toelieten de vraag eenvoudig te doen: „Wat was

---

1) ASCHAFFENBURG, o. c. blz. 210.

het motief van uwe daad?" Ik heb gewoonlijk met eenige omschrijving gevraagd wat zij inzichzelf de oorzaak van hunne daden vonden. Van eene dergelijke ondervraging is uitteraard niet meer te verwachten dan de subjectieve meening der delinquenten zelf. Daarin ligt echter tevens hare waarde. Want de vraag gaf steeds aanleiding tot een introspectief nadenken, en daarvan de uitslag te kennen kan steeds zijn nut hebben. Antwoorden: 1. „Lichtzinnigheid." 2. „Ik ben zoo weinig zelfstandig." 3. „Ik wilde dat pak hebben." 4. „Lichtzinnigheid." 5. Zegt onschuldig te zijn. 6. „De drank, nuchter deed ik nooit iets." 7. „Ik amuseer me graag en dat kost geld!" 8. „Het éénige waar ik altijd aan dacht, was het pleizier, dat ik voor het geld zou kunnen hebben." 9. „Ik wilde door stelen mijn brood verdienen." 10. „Opwinding van het zakkenrollen trok mij aan." 11. „'k Weet niet." 12. „Ik wilde geld hebben om drank te kunnen koopen." 13. „Als ik niet fatsoenlijk te eten en te drinken heb, dan steel ik; ik wil me niet behoeven te schamen als ik over straat loop." 14. „Het is mijn beroep." 15. „Gebrek." 16. „Al mijne daden zijn het gevolg van dronkenschap." 17. „Mijn zwakke wil is mijn ongeluk." 18. Geeft alle schuld aan zijne omgeving, zijn onderwijzer, zijne patroons, zijne vrienden. 19. „Ik heb mijn heele leven geen houvast aan iemand gehad." 20. „Het spel; ik wilde geld hebben om te pokeren." 21. „Mijn beroep maakt dat ik meer moet uitgeven dan ik verdiende." 22. „Gebrek; uit wanhoop." 23. „Ik doe alles zonder overleg." 24. „Ik dacht: al kom ik in de gevangenis, dan heb ik ten minste eten en kleeren." 25. „Het gemakkelijke leven bij mijn oom aan huis; daardoor ben ik verwend." 26. „Ik

wilde kapitaal voor eene eigen zaak bij elkaar stelen." 27. Zegt onschuldig te zijn. 28. „Ik heb nooit uit gebrek gestolen, altijd uit onverklaarbare lichtzinnigheid." 29. „Ik weet niet; 'k kan het mij niet herinneren." 30. „Dronkenschap." 31. Geeft anderen alle schuld van zijne misdaden. 32. „Ik ben zoo zwak van wil." 33. „De straf schrikt mij niet meer af." 34. „Onnadenkendheid." 35. „Gebrek." 36. „Lust naar avonturen." 37. „Ik weet niet." 38. Zegt onschuldig te zijn. 39. „Het is mijn beroep geworden." 40. „Lichtzinnigheid." 41. „Domheid." 42. „Gebrek aan weerstandsvermogen." 43. „Onverschilligheid." 44. „Uit wanhoop." 45. „Ik wilde meer geld hebben tegen de kerstdagen." 46. „Gebrek aan energie." 47. „Lichtzinnigheid en gebrek aan weerstandsvermogen." 48. „Om een vriend te helpen." 49. „Moederliefde." 50. Dacht er niet aan dat hij gevat zou kunnen worden. 51. „Gebrek, onrust." 52. Stal altijd zonder zich rekenschap te geven: „Het was altijd voorbij, vóór ik het wist." 53. „De duivel komt achter mij en dan kan ik het niet laten." 54. „Geen werk en geen geld." 55. „De drank." 56. „Ik was om geld verlegen." 57. „Drift." 58. „Dronkenschap." 59. „Gebrek." 60. „Ongelukkig huwelijk." 61. „Lust naar avonturen." 62. Perverse homosexueele neigingen. 63. „Zwakke gezondheid en het groote-stadsleven." 64. „Jeugdige overmoed." 65. „Lichamelijk gebrek: een been verlamd." 66. „Drank." 67. „Eerst lichtzinnigheid, later gewoonte." 68. „Ik wil geld verdienen." 69. „Als ik niet zoo zwak van wil was, zou het nooit zoo ver met mij gekomen zijn." 70. „Lust naar avonturen." 71. „Angst." 72. „Het is mijn beroep." 73. „Drank en ik ben gewend aan de straf." 74. „Lichtzinnigheid." 75. „Gebrek."

76. Beroep, Virtuositätskitzel. 77. Geslachtsdrift. 78. Ontkent zijne schuld. 79. „Ik wilde gezond worden." 80. „Eerst uit gebrek, later gedwongen door bedreiging." —

Een groot gevaar bij het richten van vragen als waarvan hierboven het resultaat wordt medegedeeld, is het feit dat de lieden, tot wie ze gericht worden, weinig aan abstract denken gewend zijn. Zij begrijpen de vraag niet juist en eene al te uitvoerige toelichting, b. v. door het noemen van mogelijke antwoorden, zou suggestief werken en daardoor aan de juistheid van het onderzoek schaden. De gegeven antwoorden zijn dan ook dikwijls geen logische terugslag op het gevraagde.

Het is moeielijk uit deze antwoorden eene conclusie te trekken; zooals alle ervaringen uit het werkelijk leven dragen zij een mozaïkachtig karakter; het fond er in te ontdekken eischt een geoefend oog. Wanneer ik mijn eigen oordeel over de gegeven antwoorden samenvat, dan is dit mede beïnvloed door het feit, dat ik de antwoorden heb hooren — en zien geven. Eene korte aarzeling; eene ongewoon snelle beantwoording; een gebaar, een schouderophalen, een glimlach, alle deze kunnen aan een gezegde een geheel bijzonder karakter verleenen.

— 13 — Mij wil het dan schijnen dat de lieden meestal *zelf niet wisten waarom zij aldus handelden*. De ervaring der psychiatrie leert dat men met retrospektieve motiveeringen uiterst voorzichtig moet omgaan [1]). Zelfbedrog, herinneringsstoornis, ijdelheid, egoïsme en tal van andere zaken spelen daarbij eene gewichtige rol.

---

1) SOMMER, o. c. blz. 370.

Zij handelden zonder zich rekenschap te geven van hunne daden, en, later naar rekenschap van hunne handelwijze gevraagd, bedenken zij iets dat het beste in hunne kraam te pas komt. Zoo b.v. de vage motiveering „gebrek". (Casuïstiek Nos. 15, 22, 35, 51, 59.) De lieden weten dat hun het meest vergeven wordt, als zij poseeren als slachtoffers der armoede. Zij verkeerden ook werkelijk ten tijde hunner daden in bedroevende omstandigheden. Is het wonder dat zij naderhand een causalen samenhang tusschen hunne daad en hunne armoede construeeren en te goeder trouw „gebrek" als eenige oorzaak van hunne misgrepen aanduiden? Waarom ik het niet zoo gauw geloof — het kán toch —, wanneer lieden zeggen gestolen te hebben uit „gebrek"? Omdat mééstal bij navraag blijkt, dat nog wel andere middelen overbleven, dat het niet een ultimum refugium was, doch dat zij stalen, oplichtten etc. in de half bewuste hoop dat het niet ontdekt zou worden. Misdaad was niet het laatste redmiddel, het was in hunne oogen het gemakkelijkste. En dan de vaagheid van de woorden „uit gebrek". Deze term duidt op het overzien van den geheelen toestand, waarin zij verkeerden, welk overzicht ten tijde der daad vrij wel steeds uitgesloten is. „Gebrek" is meestal eene later door het intellect geconstrueerde motiveering, die crimineelpsychologisch met uiterste voorzichtigheid gehanteerd dient te worden. Niet aldus, wanneer eene meer nauwkeurige, meer op den zielstoestand ten tijde der daad duidende uitlating wijst op gebrek. Zooals: „ik dacht, al kom ik in de gevangenis, dan heb ik tenminste eten en kleeren." (Casuïstiek No. 24.) Als iemand zoo iets antwoordt, dan is er meer kans dat

werkelijk tusschen zijne misdaad en armoede een directe samenhang bestaat. Want met het te voren gezegde heb ik niet allen causalen samenhang tusschen armoede of gebrek en misdaad willen loochenen; ik heb slechts willen vaststellen, dat naar mijne ervaring gebrek zelden de onmiddellijke oorzaak van misdaad is.

Honger, koude, chronische ondervoeding, slechte woning, ongezonde arbeid, deze alle worden als praedisponeerende oorzaken tot misdaad zelden hoog genoeg geschat, als determineerende oorzaken meestal óverschat.

— 14 — Zij, die lichtzinnigheid, gebrek aan weerstandsvermogen, zwakte van wil als motief hunner daden opgaven, komen gewoonlijk dichter bij de waarheid. Er is meestal een direct verband tusschen deze karaktereigenschappen en de misdaad. Een beetje meer levensernst, eene iets krachtiger overtuiging, een weinig meer wilskracht zouden in vele gevallen voldoende zijn geweest om den man op het rechte pad te houden. Natuurlijk blijft de groote vraag bestaan hoe deze lichtzinnigheid etc. ontstaat, — wááraan zij hare oorzaak te danken heeft. Maar uit het feit dat herhaaldelijk veroordeelden de fout in zichzelf zien, en tóch telkens weer vallen, blijkt, dat ook voor hen geldt het van diep psychologisch erkennen getuigend woord van HORATIUS: „video meliora, deteriora sequor," een gezegde, dat bij nadere beschouwing ons zou brengen op het onafzienbare, in de ijle atmospheer van philosophisch denken gelegen vraagstuk van den vrijen wil, en dat ik daarom met stilzwijgen voorbij ga. Zoolang de criminalist niet gedwongen is zich met de kwestie van den vrijen wil in te laten, late hij haar rusten:

determinist en indeterminist kunnen in de praktijk der criminologie verder samen gaan, dan het aanvankelijk theoretisch principieel verschil zou doen vermoeden. De praktijk eischt lichtzinnigen tot ernstigen, zwakkelingen tot krachtigen te maken.

— 15 — Voor hen die den „drank" en de dronkenschap verantwoordelijk maken voor hun misstap, geldt het hierboven voor gebrek en lichtzinnigheid gezegde slechts gedeeltelijk. Wel blijft ook hier de vraag onbeantwoord, hoe het komt dat die lieden onder invloed van den drank misdadig worden, doch — in tegenstelling van gebrek — werkt alcohol meestal determineerend tot de daad.

Voor deze lieden zou werkelijk onthouding van alcohol het aangewezen remedie zijn om hen van een zekeren ondergang in de misdadigerswereld te redden. Behalve voor diegenen hunner, die reeds gedurende jaren van dag tot dag zich te buiten gaan, kan men hoop koesteren, zelfs zonder vrijheidsbeneming, hen enkel door dwang tot onthouding van drank voor verdere botsingen met de strafwet te kunnen behoeden. Bij een éérste veroordeeling zou in vele gevallen, door een verbod des rechters bepaalde kroegen te bezoeken [1]) of alcoholische dranken te gebruiken, veel goeds kunnen worden bereikt. Het instituut der voorwaardelijke veroordeeling zou gelegenheid kunnen bieden den jeugdigen delinquent tot onthouding te brengen. In het oorspronkelijk ontwerp tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, ingediend door Minister CORT VAN DER LINDEN, wordt behalve recidive als grond waarop de voorwaardelijke veroordeeling kan

1) VAN HAMEL, Inleiding tot de studie van het Nederlandsche Strafrecht. Haarlem 1889. Deel I. blz. 418.

worden ten uitvoer gelegd, genoemd (Ontw. art. 14 quater) dat „de voorwaardelijk veroordeelde zich zoodanig gedraagt, dat gevaar bestaat voor herhaling van een gelijksoortig strafbaar feit". Indien iemand, die in dronkenschap zich aan mishandeling, of aan vernieling van eens anders goed heeft schuldig gemaakt, voortgaat kroegen te bezoeken, dan gedraagt hij zich zeer zeker „zoodanig, dat gevaar bestaat voor herhaling van een gelijksoortig strafbaar feit". Voor zoodanige gevallen schijnt genoemd artikel van het ontwerp echter niet bestemd, want in de Memorie van Toelichting bij art. 14 ter — 14 sexies staan deze, anders ondoorgrondelijke, woorden: „Die in art. 14 quater genoemde omstandigheden maken ook een bepaald toezicht op de voorwaardelijke veroordeelden overbodig, waardoor het evenzeer onnoodig is dat hunne verblijfplaats steeds aan justitie of politie bekend zij" [1]). In art. 14bis van het nieuwe ontwerp, door Minister LOEFF ingediend, wordt, behalve bij recidive, in welk geval tenuitvoerlegging der straf moet volgen, de mogelijkheid ondersteld, dat „de rechter de tenuitvoerlegging beveelt op grond, dat de veroordeelde zich slecht gedraagt."

Blijkens de Memorie van Toelichting[2]) is ook hier bij „slecht gedrag" voornamelijk gedacht aan latere veroordeelingen wegens andere niet-gelijksoortige strafbare feiten. Minister VAN RAALTE heeft dit ontwerp ingetrokken, en het is thans de vraag, of het nieuw in te

---

1) Handel. St. Gen. Bijl. 1900—1901, 100, 3, blz. 16. — Belinfante. Herz. van het Swb. Deel I, blz. 45.

2) Handel. St. Gen. Bijl. 1904—1905, 80, 3, blz. 21. — Belinfante. Herz. van het Swb. Deel II, blz. 65.

dienen ontwerp de mogelijkheid zal openen, dat de voorwaardelijke niet-ten-uitvoerlegging der straf voor de gevallen waarin de veroordeeling is uitgesproken wegens een typisch alcohol-delict, terwijl dronkenschap als hoofdmotief voor de daad moet worden aangenomen, zal worden afhankelijk gesteld o. a. van deze voorwaarde: dat de veroordeelde zich gedurende een proeftijd onthoude van het gebruik van alcoholische dranken of althans van het bezoeken van bepaalde kroegen.

Typische alcoholdelicten [1]: in den lichtsten graad uit zich de door het gebruik van alcohol ontstaande motorische prikkelbaarheid in het vele spreken, schreeuwen, zingen — rustverstoring (Swb. artt. 142, 144, 146, 147), vervolgens leidt de bewegingsdrang tot doellooze handelingen aan voorwerpen die door kleur, vorm, dikwijls zelfs alleen door hunne tegenwoordigheid als prikkel werken: — vernieling (Swb. artt. 148, 149, 350, 351); daarop volgen de botsingen met personen in eene snelle stijging van beleediging tot huisvredebreuk, tot verzet tegen het openbaar gezag, tot eenvoudige en zware mishandeling (Swb. artt. 138, 139, 141, 143, 145, 179, 180, 266, 300, 302). In al deze gevallen zou, wanneer het feit onder directen invloed van sterken drank gepleegd is, de doelmatigste voorwaarde waaronder de straf niet ten uitvoer zal worden gelegd, moeten luiden: dat de veroordeelde zich gedurende een bepaalden tijd van het gebruik van sterken drank onthield.

Hoe wenschelijk eene dergelijke bepaling ook moge zijn, in een nieuw ontwerp te verwachten is zij niet,

---

1) **Aschaffenburg**, o. c. blz. 76.

in aanmerking genomen de motiveering der wijze waarop het instituut der voorwaardelijke veroordeeling in de beide vorige ontwerpen is uitgewerkt.

Immers van de twee stelsels die men hierbij kan volgen, het Belgisch-Fransche en het Engelsch-Amerikaansche, werd het eerste gekozen. Terwijl van het laatste stelsel het hoofdkenmerk is, dat de veroordeelde gedurende den proeftijd hetzij onder toezicht van een daartoe aangesteld ambtenaar (probation officer) staat, hetzij door een borgtocht (recognizance) is gebonden, welke hij bij recidive binnen den proeftijd verbeurt, legt het Belgisch-Fransche stelsel den veroordeelde gedurende den proeftijd geen enkelen band aan, en is daardoor ongeschikt voor het stellen eener voorwaarde zooals hierboven genoemd. De categorische afwijzing van het Engelsch-Amerikaansche stelsel in beide Memories van Toelichting met de woorden, dat „de uit dit stelsel voortvloeiende regelingen zoo specifiek Engelsch-Amerikaansch zijn" [1]), geeft — tenzij principieele veranderingen die ons deze specifiek Engelsch-Amerikaansche regeling brengen zouden, gemaakt worden in dit onderdeel — weinig hoop, dat het instituut der voorwaardelijke veroordeeling benut zal worden om eene gewichtige bron van misdrijven — de alcoholbron — te dempen.

— 16 — Ten slotte de gevallen waarin de misdaad om de daad zelf — de kunst om de kunst — werd gepleegd (Casuïstiek No. 10, wellicht ook No. 53), en de

---

1) Handel. St. Gen. Bijl. 1900—1901, 100, 3, blz. 13. — Belinfante. Herz. van het Swb. Deel I, blz. 37.

Handel. St. Gen. Bijl. 1904—1905, 80, 3, blz. 17. — Belinfante. Deel II, blz. 53.

psychologisch daarmede gelijk te stellen gevallen, dat „lust naar avonturen" als motief werd opgegeven. (Casuïstiek Nos. 36, 61, 70.)

BENEDIKT [1]) beschrijft als een soortgelijk motief de „Virtuositäts-Kitzel"; hij heeft haar voornamelijk aangetroffen bij valsche munters en dergelijken, die hunne misdrijven begaan uit lust om hunne handigheid te toonen [2]). Moet men de zakkenrollers gelooven, dan schijnt deze soort diefstal ook iets bijzonder aantrekkelijks te hebben. Het wordt voor hen eene soort sport, een puzzle. Vooral als zij weten dat de politie op hen loert; want juist dan is het de groote kunst om scherp op te letten of men wordt gadegeslagen, en tevens de houding te bewaren van iemand wien zijne omgeving geheel onverschillig is; om het juiste oogenblik — een seconde te laat of te vroeg kan noodlottig zijn — snel en beslist toe te tasten; om volkomen kalm en rustig te blijven, ten einde niet in het oog te vallen; om daarna ongemerkt zich te verwijderen en van wat geen geld is — en dus bij eventueele arrestatie het bewijs zou leveren —, zoo snel mogelijk zich te ontdoen.

Een hunner (Casuïstiek No. 33) vertelde mij, hoe hij telkens en telkens weer, als door een onweerstaanbaren drang, naar de tijdingzaal van een der groote dagbladen werd getrokken, om, ondanks het hem bekende feit dat de politie daar op hem loerde, te trachten zijn handwerk uit te oefenen. Dan speelde zich daar een schaakspel tusschen hem en zijne bespieders af; maar mooier en fascineerender dan een schaakspel met doode stukken, omdat

---

1) BENEDIKT, Seelenkunde des Menschen. Leipzig 1895. blz. 240.

2) A. LEPPMANN, M. I. K. V. VIII blz. 397: „Der Berliner Einbrecher stiehlt weil es ihn freut, die Menschen zu überlisten."

het hier de altijd onberekenbare werkelijkheid was waarmede gespeeld werd, met zijne vrijheid tot inzet. De opwinding van dat enkele uur maakte hem dan zoo vermoeid, dat hij altijd onmiddellijk nadat hij zijn slag geslagen had, naar huis ging en eenige uren vast sliep. Uit het aantrekkelijke, dat dit risquante handelen voor hem had, wordt zijn handelen zelf echter geenszins voldoende verklaard. Ieder, die niet van alle strijdlustige gevoelens ontbloot is, voelt wel iets voor een dergelijk tournooi, doch hetzij moreele overwegingen, hetzij vrees voor straf houden hem terug. De zakkenroller, van wien hier sprake is, geeft dan ook zelf als motief zijner daden op, dat „de straf hem niet meer afschrikt." Een negatief motief weliswaar, maar dat toch meer verklaart dan „lust om te zakkenrollen" of, zooals anderen als motief hunner daden opgeven: „lust naar avonturen". Want bij den lust naar avonturen moet altijd nog iets anders komen n.l. het niet-afgeschrikt-worden door de misdaad noch door hare gevolgen. In dit niet-afgeschrikt-worden zit de kern van het vraagstuk over de beteekenis van het motief.

— 17 — Immers om dezelfde reden waarom de misdaden of de gevolgen hen niet afschrikken, om diezelfde reden kennen zij zelf het motief hunner daden niet; en die reden is: zij handelen zonder eenig zelfbewustzijn, zonder eenig overleg[1]).

---

1) Na het afsluiten mijner Casuïstiek kwam mij nog het volgende geval ter observatie, wat zóó typisch dit halfbewuste handelen illustreert, dat ik de verzoeking het te vermelden niet kan weerstaan. P. oud 37 jaar, waarvan hij na zijn twintigste, 16 jaar in de cel doorbracht, steeds wegens inbraken, zegt van zich zelf: »Eene bijzonder kwade eigenschap

Prof. SIMONS [1]) beschrijft de genese eener menschelijke handeling aldus: „Het bewust menschelijk handelen vindt zijne oorzaak in de hetzij door eenen van buiten op de zinnen geoefenden prikkel, hetzij in eene op andere wijze onstane begeerte of behoefte. De bevrediging van die begeerte of behoefte is het motief, hetwelk tot een handeling voert [2]). Nu onstaat de vraag op welke wijze die behoefte kan worden bevredigd, en wanneer het verstand daarop het antwoord heeft gegeven, richt zich de wil op het totstandbrengen van het gevolg, waardoor de verlangde bevrediging kan worden verkregen. Uit het motief wordt aldus het oogmerk geboren, gericht op een bepaald gevolg. Alsnu vindt eene nadere overweging plaats van het middel, waardoor het gevolg kan worden verwezenlijkt, van de handeling daartoe vereischt, en de uitkomst van die overweging

---

van mij is, dat ik met mijne goede inzichten steeds achteraan of achterna kom, zelfs bij het stelen. Als iets gebeurd is, kan ik het steeds zeer goed verklaren en beoordeelen; daarentegen mis ik ten eenenmale de gave om iets practisch op het oogenblik aan te vatten, door een zeker aarzelen en de wonderbare meening, dat al die dingen anderen maar niet mij aangaan, in het kort alles te doen of ik er buiten sta en dikwijls onbewust. Ik voerde mijne diefstallen steeds alleen uit; bij het spreken en plannen maken, zoo iets te doen, zou mij dit in anderen steeds slecht en gevaarlijk voorgekomen zijn, bij mij zelven daarentegen onder het uitvoeren niet en slechts als het geschied was."

1) SIMONS, Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht. Groningen 1904. Deel I. blz. 146.

2) Op dit zinnetje heb ik mij blind getuurd: „de bevrediging van de begeerte" zou het „motief" zijn? De bevrediging of het bevredigen van eene begeerte is toch de daad waardoor eene begeerte bevredigd wordt. Hoe men nu die daad zèlf ooit het motief kan noemen, begrijp ik niet.

richt den wil op eene bepaalde handeling, ook wel op een niet-handelen, een nalaten. Aldus ontwikkelt zich uit het oogmerk het opzet gericht op eene bepaalde daad." Wanneer Prof. SIMONS deze uiteenzetting geeft, dan mag dit alles juist zijn voor een zich zelf analyseerend, in een bepaald geval zich introspecteerend tot handelen zettend mensch, van de honderd misdadigers is er niet één, in wien dit in de studeerkamer geconstrueerd proces zich afspeelt, ook niet in verkorten vorm, zooals men allicht zal tegenwerpen.

De misdadiger komt niet na bewust introspectief redeneeren tot zijn daad; hij handelt als onmiddellijk gevolg eener in hem opduikende voorstelling, welke voorstelling zich in daad omzet omdat alle tegenvoorstellingen hem op dat oogenblik of in die oogenblikken vreemd zijn. Ieder man van ervaring betreffende het psychisch leven van de bevolking onzer gevangenis zal kunnen getuigen, dat, wanneer de lieden ook maar éénig nadenken over hun handelen, éénig overleg gekend hadden, zij dan niet daar zouden zijn. Zij handelen zonder eenig overleg, zonder bewustzijn w a a r o m zij handelen. De tijden zijn voorbij dat men het bewustzijn als iets absoluuts aanziet; wij weten thans dat ons bewustzijn alle gradaties, van algeheel bewustzijn tot volslagen bewusteloosheid toe, kan aannemen.

Wel is waar zegt NOYON[1]): „Onvolslagen bewusteloosheid is een inzichzelf strijdig begrip. Bewusteloosheid, de toestand, waarin geen bewustzijn aanwezig is, laat geen graden toe," doch dit is een spelen met woorden. Half-

---

1) NOYON, Het Wetboek van Strafrecht. I. blz. 137.

leege flesschen bestaan wel, al laat het begrip leeg — de toestand, waarin een voorwerp, dat niets omvat, gezegd wordt te verkeeren — geen gradaties toe. Bij de waarneming der feiten zien wij dat een bewustzijn zeer verschillende intensiteitsgraden kan aannemen en onmerkbaar tot nul kan dalen [1]). Zoo kan men zich zeer goed bewust zijn dat, zonder zich bewust te zijn waarom men handelt. En zoo is het in het dagelijksch leven met de misdadigers.

— 18 — In het Zwitsersch ontwerp van Stoosz worden de volgende twintig „Beweggründe" (art. 37 zegt: „Bei Bemessung der Strafe zieht der Richter namentlich auch die Beweggründe, das Vorleben und die persönlichen Verhältnisse des Thäters in Betracht.") genoemd [2]): 1. Bosheit, 2. Roheit, 3. Hinterlist, 4. Rachsucht, 5. Habsucht, Habgier, Gewinnsucht, Eigennutz, 6. Schadenfreude, 7. Mordlust, 8. Selbstsucht, 9. Neid, 10. Hasz, 11. Böswilligkeit, 12. Grausamkeit, 13. Geschlechtliche Lust, 14. Arbeitsscheu und Liederlichkeit, 15. Gewerbs-, Berufs-, Geschäftsmässigheit, 16. Unbedacht, 17. Leichtsinn, 18. Leidenschaftliche Aufwallung, 19. Frevelhafte Gleichgültigkeit, 20. Mutwillen.

Terecht m. i. ziet Von Liszt hierin deze grondfout, dat van den rechter, die deze motieven den daders moet toekennen, een ethisch oordeel wordt verlangd, terwijl voor hem alleen het maatschappelijk (sociale) oordeel van belang moet zijn. Er is iets zeer verleidelijks in het met de motieven van de misdaad rekening willen houden

1) Delbrück, Die pathologische Lüge. Stuttgart 1901. blz. 8.
2) Z. XVI. blz. 509.

bij de toepassing der straf. Er ligt eene erkenning in van het subjectieve in den dader; ons billijkheidsgevoel wordt meer bevredigd, gedachtig aan het: si duo faciunt idem, non est idem. En als het dan niet hetzelfde is, zou het ook onbillijk zijn dezelfde straf toe te passen. Men doet dus rechtvaardig met na te gaan wat er in de ziel van den dader omging, hoe hij er toe kwam. Maar juist omdat men op het gebied van het innerlijk wezen van den misdadiger allicht niet zuiver objectief blijft, doch waardeerend wordt, ligt daarin het gevaar van een beoordeelen naar het motief. Immers maar al te licht gaat men het motief ethisch rangschikken: edele, verachtelijke, verheven, altruïstische motieven. Rekening houden met het motief is goed, maar slechts in zooverre als uit dit motief te besluiten valt tot eene bijzondere mate van onmaatschappelijkheid des daders.

Nooit mag het motief gebruikt worden om de mate van schuld, in ethischen zin, van den dader daarnaar af te meten. Want gaat men billijkheidshalve rekening houden met wat er in den dader omgaat vóór hij het feit pleegt, dan komt men tot zonderlinge conclusies, zooals PUGLIA, die meent dat men den moordenaar, die moordt in de vaste overtuiging dat het nooit gemerkt zal worden, niet te streng mag straffen; immers hij dacht bij zijn misdrijf niet zoozeer aan de mogelijke straf als wel aan de mogelijke, ja waarschijnlijke, in zijn oog zelfs zékere straffeloosheid!

— 19 — LACASSAGNE [1]) trekt een parallel tusschen de

---

1) LACASSAGNE, Marche de la criminalité en France 1825 à 1880. Revue scientifique de la France et de l'étranger 1881. blz. 674—684.

instincten bij dieren en bij menschen en komt zoo tot de volgende groepen van misdaden: I. tengevolge van het „Ernährungsinstinct"; II. onder invloed van geslachtsdrift; III. ten gevolge van ouderliefde; IV. ten gevolge van de, aan dieren eigen, vernielzucht; V. uit ijdelheid; VI. onder invloed van sociale instincten. Deze indeeling heeft hetzelfde bezwaar dat VON LISZT tegen het Stooszsche motievenschema opperde, t. w.: de verhouding tot de maatschappij wordt er niet door opgehelderd, en dáárop komt het toch aan. De genoemde instincten kunnen evengoed maatschappelijk nuttig als schadelijk zijn.

— 20 — Ten slotte nog de classificatie van BECK [1]), al naar het door den misdadiger beoogde doel; naar den „animus":

I. Animus fraude lucrandi: bedrog, bankbreuk, valschheid in geschrifte, verduistering, heling, afpersing;

II. Animus vi lucrandi: diefstal, roof en roofmoord;

III. Animus nocendi: vernieling, brandstichting, mishandeling, doodslag, moord;

IV. Animus voluptate fruendi: kindermoord, afdrijving, onzedelijke handelingen met minderjarigen, verkrachting, bloedschande, overspel, koppelarij;

V. Animus non parendi: verzet, bedreiging, huisvredebreuk, landlooperij, bedelarij, openbare dronkenschap.

Het behoeft nauwelijks betoog, dat de animus voluptate fruendi (IV) evengoed tot vernieling (III) als tot huisvredebreuk (V) kan leiden, en de ervaring der groote steden leert, dat afdrijving (IV) maar al te vaak het gevolg is

---

1) GUSTAV BECK, Gedanken eines Arztes über Sträflingsdiagnostik und Sträflingstherapie. Bern 1905.

van den animus lucrandi (I, II). Zoo kan men alle strafbare daden, in ieder der BECKsche groepen opgenoemd, zich denken, gepleegd als gevolg van den animus van eene der andere groepen.

— 21 — Het voorgaande samenvattend kom ik tot deze conclusie: het is niet mogelijk naar het motief eener daad iemand in deze of gene klasse van misdadigers op te nemen, 1° omdat de zielstoestand ten tijde eener daad alléén ons niet voldoende kan inlichten omtrent den aard der persoonlijkheid van den delinquent; 2° omdat een niet zichzelf beschouwend mensch zich zelden ten tijde der daad bewust is wáárom hij handelt.

Slechts bij ééne groep, bij de in dronkenschap gepleegde typische alcohol-delicten, is onthouding van alcohol het aangewezen middel ter bestrijding. Deze zou zonder vrijheidsbeneming als voorwaarde bij de voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging der straf kunnen worden bereikt.

— 22 — Eene classificatie ten dienste des strafvoltrekkers zal er anders uitzien, al naarmate het doel, dat wij ons van de straf voorstellen, een ander is.

Hoezeer dikwijls de opvatting van straf als vergelding, als eene boetedoening, wordt bepleit als te zijn een eisch der moraliteit, is er geen opvatting der straf die de begrippen over goed en kwaad meer verduistert dan juist deze. De opvatting, dat de straf de prijs is waarvoor men het recht koopt een misdaad te plegen, is er het onafwijsbaar gevolg van. Een gewoon antwoord van oplichters, als men hen voorhoudt dat zij aan een slachtoffer nog zóó en zóóveel schuldig zijn, luidt dan ook:

„Daar heeft hij geen recht op, daar heb ik voor gezeten."! (Zie ook Casuïstiek No. 53.) De opvatting der straf als vergelding kan men voor de practijk dáárom ook als weinig tegenspraak behoevende beschouwen, omdat zelfs hare verdedigers voor de consequente doorvoering terugdeinzen. De practijk eischt zulks. Een bewijs hiervan vinden wij in het 2de Ontwerp tot Herziening van het Wetboek van Strafrecht, ingediend door een ministerie, dat als aangewezen verdedigster der vergeldingsleer kon worden beschouwd. Genoemd ontwerp bevat een ten onzent nieuw instituut: de voorwaardelijke veroordeeling. Deze doet den rechter tot den jeugdigen delinquent spreken: „Ga heen en zondig niet meer; indien gij u eenige jaren goed gedraagt, is alles vergeven en vergeten." Doch dit „vergeven en vergeten" is lijnrecht in strijd met de leer dat misdaad geboet moet worden. Straf = vergelding, is onvereenigbaar met voorwaardelijke veroordeeling. Zelfs de terminologie „voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging der straf", die wellicht zou doen gelooven dat — wat wel eens beweerd is — men daarin eene voorwaardelijke gratie zou moeten zien, verandert hieraan niets. Immers gratie is naar haar wezen eene exceptie, een uitzonderingsmaatregel. Voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging is zulks niet. Wij zien hier, wat wij bij den strijd tusschen deterministen en indeterministen ook telkens kunnen waarnemen, dat de eischen van het practisch leven vijanden in de studeerkamer tot vrienden in de vergaderzaal maakt.

— 23 — Wat moet men dan van de straf verwachten, als zij geene vergelding is? De overtuiging der groote menigte heeft zich in vele eeuwen nog niet weten op

te werken tot het wijze woord van PLATO: nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur [1]). Al trachtte VON LISZT [2]) de beteekenis van deze onderscheiding te verzwakken door te zeggen dat het er al heel weinig toe doet of geneesheeren een zieke genezen ómdat deze ziek is, dan wel ópdat hij gezond worde, dit neemt niet weg dat nog heden ten dage straf maar te zeer wordt aangezien voor eene geciviliseerde wraakoefening, als een gevolg van het quia peccatum, terwijl toch alle criminologen het er over eens zijn dat ne peccetur de hoofdzaak is.

„De straf geen kwaad" schreef MODDERMAN, en dit beteekent hetzelfde als wat HUGO DE GROOT [3]) zegt, betoogende dat vergelding slechts Godsstraf kan zijn, „at homo, cum hominem natura sibi parem punit, aliquid sibi debet habere propositum." Geen vergelding, geen kwaad, maar in het doel, in het „propositum" ligt het wezen der straf. PLATO—HUGO GROTIUS—VON LISZT, door alle tijden heen is de beteekenis der straf gezocht in haar doel: beveiliging der maatschappij, en tot dat doel beoogt zij drieërlei werking: afschrikking, verbetering, onschadelijkmaking.

— 24 — VON LISZT [4]) is de eerste geweest, die op deze driedeelige functie der straf eene driedeelige ver-

---

1) Seneca, De Ira. C. 19.

2) VON LISZT, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Sechste Auflage. Berlin 1894. blz. 66.

3) HUGO DE GROOT, De Jure belli ac pacis. lit. 2 c. 20 en 21; en HARTENSTEIN, Die rechtsphilosophie des Hugo Grotius.

4) Z. XVI. blz. 511, Z. X. blz. 51.

deeling van misdadigers gebaseerd heeft: Afschrikking voor den oogenbliksmisdadiger, verbetering voor den verbeterlijke, en onschadelijkmaking voor den onverbeterlijken toestandsmisdadiger.

1°. Afschrikkingsstraf voor den oogenbliksmisdadiger; zij moet hem de macht der rechtsorde doen gevoelen; zij moet aan de verflauwde tegenvoorstellingen tegenover de misdaad de noodige kracht teruggeven. Als zoodanig kunnen dienst doen:

a. Berisping, met of zonder voorloopige niet-tenuitvoerlegging der straf;

b. Boete, evenredig aan het vermogen van den bestrafte, of dwangarbeid zonder vrijheidsbeneming;

c. Vrijheidsstraf; gevangenistraf, in beginsel cellulair, van vier weken tot vijf jaar.

2°. Verbeteringsstraf; duur: twee tot vijf jaar, in eene werkinrichting te ondergaan. Onder verbetering moet men niet moreele —, doch maatschappelijke verbetering verstaan; opvoeding tot eene leefwijze zonder inbreuk op de rechtsorde. Slechts in zooverre kan vrijheidsstraf opvoedkundig werken, als daardoor de delinquent aan regelmatigen, eerlijken arbeid gewend wordt; als bestrijding van den in hem zich ontwikkelenden afkeer van arbeid.

3°. Onschadelijkmaking. Zij heeft als eerste vereischte dat de neiging tot misdaad een niet-te-veranderen toestand van het karakter van den delinquent zij. Behalve doodstraf, waarvan de wenschelijkheid betwistbaar is, is opsluiting in eene werkinrichting, hetzij in Europa, hetzij in de koloniën, hier het middel. De doodstraf is te verkiezen boven levenslange opsluiting. De

veroordeeling behoort voor onbepaalden tijd te geschieden, en ieder jaar moet door eene commissie worden uitgemaakt, welke der geïnterneerden voor voorwaardelijke invrijheidstelling geschikt zijn. Bij minder zware misdrijven is een maximum duur der interneering te bepalen — dit is eene concessie aan de heerschende rechtsbegrippen. Overweging verdient of het ontnemen van rechten, b. v. dat van de uitoefening van een bepaald beroep, ook als onschadelijkmaking goede diensten zou kunnen bewijzen. Aldus Von Liszt. —

— 25 — De Internationale Kriminalistische Vereinigung heeft in hare vergadering der Deutsche Landesgruppe, in 1897 te Heidelberg gehouden, het vraagstuk der classificatie van misdadigers voor een strafsysteem besproken. Seuffert gaf toen eene in hoofdzaak met Von Liszt overeenstemmende indeeling. Krohne bepleitte de volgende:

I. Voor de eerste maal bestraften;

II. Herhaaldelijk bestraften,

a. wegens lichte,

b. wegens zware delicten.

Seuffert spreekt, evenals Von Liszt, van oogenbliks-, toestands- en onverbeterlijke misdadigers; doch wie in de praktijk staat, zegt Krohne, weet, dat op die manier onmogelijk gerubriceerd kan worden. Wie op grond van zielstoestanden en ethische eigenschappen classificeeren wil, komt zelfs met 5000 afdeelingen, die Bertillon noodig heeft, niet toe. Individualisatie is zoo eenvoudig niet mogelijk; zij moet begrepen en geleerd zijn; de rechter en de strafvoltrekker moeten in die richting zich ontwikkelen.

Als men de verschillende wetenschappelijke opvattingen van het wezen der straf laat rusten, zegt KROHNE, dan kan men in de practijk zeggen, dat doel der straf is, den delinquent zich te doen onderwerpen aan de rechtsorde, en dat wij er voor te zorgen hebben, den veroor-oordeelde gedurende zijn straftijd zóó te doen behandelen, dat hij zich later weer in het gewone geordende leven terecht vinde. Voor deze taak laten zich geen voorschriften geven. Evenmin kunnen wij te dien einde afschrikking, verbetering en onschadelijkmaking onderscheiden. Deze drie elementen zijn in iedere straf aanwezig en gaan ongemerkt in elkaar over. Eene scheiding, zooals SEUFFERT (VON LISZT) wil, is in praxi onmogelijk. KROHNE heeft met de classificatie van SEUFFERT verscheidene gestichten bezocht, en getracht de daar aanwezigen volgens die classificatie in te deelen; het is hem niet mogen gelukken [1]). Het verheugt mij, op een autoriteit als KROHNE mij te kunnen beroepen. De pogingen, die ik aanwendde om de lieden, die ik observeerde, in te deelen in oogenbliks- en toestandsmisdadigers, mislukten steeds. Ik was maar al te zeer geneigd deze mislukkingen toe te schrijven aan eigen gebrekkig inzicht en gemis aan ervaring. Nu echter een man, wien zeker deze bezwaren niet belemmerden, dezelfde uitkomst mededeelt, waag ik het de practische moeielijkheden dezer classificatie nader uiteen te zetten.

— 26 — Oogenbliks- of toestandsmisdadiger? Om deze scheiding juist te waardeeren, moet men bedenken dat

1) M. I. K. V. VI. Heft 4. blz. 567; in denzelfden geest Aschrott, Frank, Kraepelin.

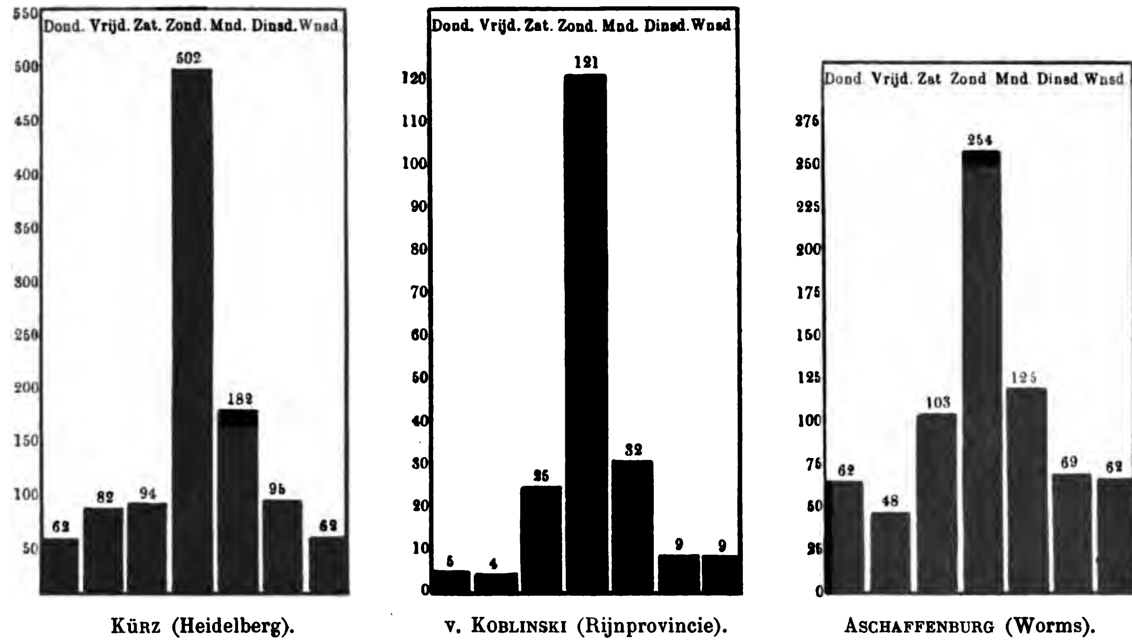
zij eene verdere ontwikkeling, eene emendatie is van de WAHLBERGSCHE scheiding in gewoonte- en gelegenheidsmisdadigers. Aan deze scheiding sluit zij zich onmiddellijk aan. Òf — zegt VON LISZT [1]) — door overwegende invloeden van buiten wordt de dader gebracht tot de misdaad, die, vreemd aan zijn blijvend karakter, eene éénige, bitter betreurde episode in zijn leven vormt, òf bij slechts geringe aanleiding van buiten ontstaat de misdaad uit het blijvend karakter, uit den diepgewortelden aanleg van den misdadiger, wiens innigste zijn ons daardoor onthuld wordt.

Tot eene tweede natuur geworden verzet tegen de rechtsorde — of eene door het oogenblik ingegeven afdwaling; eene meer of minder diepgewortelde neiging tot misdaad — of een voorbijgaand op den achtergrond treden der tegenvoorstelling tegenover de misdaad, tusschen deze twee uiterste grenzen liggen alle gradaties van het misdadig karakter, zooals dit zich op het oogenblik van de daad en juist dóór deze daad vertoont. „An diese Unterscheidung hat die Strafgesetzgebung unmittelbar anzuknüpfen. Je nach der Natur des Verbrechers wird Aufgabe und Wirkung der Strafe eine verschiedene sein. Der Kriminalpolitik ist die Bahn unverrückbar vorgezeichnet." Deze laatste woorden klinken geruststellend beslist; er ligt iets in van de fascineerende suggestie, waarmede een geneesheer een onfeilbaar recept voorschrijft. En toch.... De scheiding zooals VON LISZT deze maakt is in abstracto duidelijk: òf iemand bezwijkt onder invloed van het oogenblik, òf zijne handeling is

---

1) Z. XVI. blz. 497.

Dag van het plegen van mishandeling.

in overeenstemming met zijn blijvenden gemoedstoestand. Om deze scheiding toe te passen, zal men dus in den dader moeten onderscheiden blijvende- en voorbijgaande neigingen, of om in VON LISZT's terminologie te komen, toestands- en oogenbliks neigingen. Dit nu is in ieder concreet geval absoluut onmogelijk. Een oogenblik, dat zich herhaalt, wordt een toestand; een toestand is eene opstapeling van oogenblikken. Het is de oude kwestie: waar wordt een aantal erwten eene hoop? Bij twee zeker nog niet; dan zijn het nog maar een paar erwten; drie? vier? vijf?

Zoo is het ook met de tegenstelling: oogenblik — toestand. Wanneer wordt eene reeks oogenblikken een toestand?

Dat dit geen gekunsteld sophistisch onderscheiden is, doch eene vraag die zich onmiddellijk in de practijk opdringt, kan het hieronder volgende duidelijk maken.

— 27 — Er is een misdrijf dat in meer dan één opzicht interessant is, n.l. „mishandeling". Dit misdrijf vertoont eene zekere periodiciteit in zijn optreden, duidelijk blijkende uit door ASCHAFFENBURG [1]) verzamelde staatjes, die te eigenaardig zijn, dan dat ik de verzoeking kan weerstaan ze hier weer te geven. (Zie tabel blz. 78.) Vereenigt men deze cijfers uit drie geheel verschillende streken, dan ziet men dat van de *2012* mishandelingen *877* op een Zondag, *1438* op Zaterdag, Zondag en Maandag zijn begaan. De misdadige neiging tot mishandeling blijkt dus wel bij voorkeur óp of om-en-bij den Zondag zich te manifesteeren. Zonder het overwicht der Zon- en daaraan grenzende dagen alléén en uitsluitend te

---

1) ASCHAFFENBURG, o. c. blz. 69.

willen toeschrijven aan het in die dagen vermeerderd alcoholgebruik (immers muziek en dans, volksfeesten en partijen brengen op die dagen veel menschen zonder bezigheid in beperkte ruimten samen en vermeerderen zoo op zich zelf reeds de kans van botsingen), brengt ASCHAFFENBURG toch een goed deel op rekening van den drank. Ditzelfde nu weten wij uit individueele waarnemingen (Casuïstiek No. 12.): er zijn lieden die, nuchter, niemand kwaad zouden doen, doch zoodra zij iets gedronken hebben, prikkelbaar, opvliegend, handtastelijk worden. Hoe nu te oordeelen over den Zaterdagavond-kroeg-vechtersbaas? Wanneer is hij oogenbliks-, wanneer toestandsmisdadiger?

Als iemand 35 jaar geworden is met een blank strafregister en op dien leeftijd bij eene vechtpartij het ongeluk heeft eens goed raak te slaan, dan is hij evenzeker geen toestandsmisdadiger als één erwt geen „hoop" vormt. (Casuïstiek No. 58.) Doch hoe dikwijls moet hij aan de wekelijksche vechtpartij deel nemen om ter gelegener tijd deze kwalificatie te verdienen? Eens in de maand; eens per kwartaal? Iemand die v ij f maal wegens mishandeling, steeds in dronkenschap gepleegd, veroordeeld is, zal men zonder meer te weten, geneigd zijn t o e s t a n d s misdadiger te noemen. Maar als nu deze vijf mishandelingen zich over twintig jaar verdeelen (Casuïstiek No. 55.), dus éêns in de vier jaar? tòch toestandsmisdadiger? En hoe, wanneer hij iederen Zaterdagavond vecht, gedurende jaren, onder „vrienden", totdat eindelijk één hem verraadt en aangeeft? Toestandsmisdadiger? en zulks terwijl hij voor den strafrechter debuteert? Hem, die iedere week het dorp in opschud-

ding brengt en er op los ranselt, zal men allicht als toestandsmisdadiger bestempelen, en toch bemerke men, dat het eigenlijk zeer twijfelachtig is, of iemand, die zes dagen van de week geheel onschadelijk, en één of 'n halven dag gevaarlijk is, gezegd kan worden te handelen als gevolg van zijn blijvend karakter, van zijn diepgeworteld en aanleg.

Niet alleen de wekelijksche vechtersbazen, maar tal van lieden verkrijgen hunne crimineele tendenzen slechts door gebruik of misbruik van alcohol. (Casuïstiek Nos. 6, 16, 30, 55.) De misdadige neiging is bij hen dus geen blijvende karaktertrek, en toch is de enkel-afschrikkingsstraf niet door Von Liszt en Seuffert voor dezulken bedoeld. Zoo is het ook met de zwakken van wil en de lichtzinnigen. Zij zijn oogenbliksmisdadigers in den meest strikten zin van het woord, dat wil zeggen: zij zijn ten allen tijde niet anders dan wat hunne oogenblikkelijke omgeving van hen maakt: in een kalm, goed milieu, rustige menschen; in een onrustig, verdorven milieu, daadwerkelijke boeven.

In het algemeen kan men zeggen: in den strikten zin des woords blijvende karaktereigenschappen bestaan er niet; de éene eigenschap herhaalt zich vaker dan de andere, dat is het eenige verschil.

Allereerst nu, hangt het van ieders willekeurige opvattingen af hoe dikwijls eene neiging moet optreden om haar als „blijvend" te kwalificeeren; vervolgens is het onmogelijk de kracht of den duur van eene al of niet periodiek werkende neiging te bepalen, wanneer zij zich niet in eene daad heeft omgezet. Hoe, bijvoorbeeld, wanneer iemand steelt of oplicht ten gevolge zijner, in

zeker milieu wakker wordende speelzucht (Casuïstiek No. 20.), of geslachtsdrift, die hij tot nu toe had weten te bedwingen? (Casuïstiek No. 77.) Hoe vaak en hoe moet speelzucht, geslachtsdrift of welke andere neiging dan ook, zich reeds geuit hebben, opdat men den uit deze neiging handelenden mensch t o e s t a n d s misdadiger zal kunnen noemen? (Casuïstiek No. 9.) THORY [1]) verhaalt van een jong arbeider, die, 23 jaar zijnde, herhaaldelijk veroordeeld was. Tengevolge eener borstkwaal moest deze om de twee weken eene week zonder werken blijven, en was in die dagen, gedeeltelijk tengevolge van verzwakt weerstandsvermogen, bij herhaling tot diefstal vervallen. Wanneer wordt zoo iemand toestandsmisdadiger?

— 28 — Groote moeielijkheid, teneinde te weten of zij als oogenbliks- dan wel als toestandsmisdadigers te betitelen zijn, verschaffen ook zij, die uit jeugdigen overmoed, uit lust naar een avontuurlijk bestaan tot misdaad vervallen. In zekere lagen der maatschappij is de misdaad een blijkbaar noodzakelijk medeverschijnsel van eene ongebonden leefwijze. Menig oude heer, van wien men zegt dat hij in zijne jeugd „het wel bar gemaakt" heeft, dat hij „wilde haren" had, zou, ware hij eenige trappen lager op de maatschappelijke ladder geboren, zoo nu en dan aan eene gevangenisstraf niet ontkomen zijn. Eigen financieele draagkracht of die zijner ouders stelde hem in staat de waarheid van het „il faut que jeunesse passe" zonder verbreking der rechtsorde te illustreeren. Niet ieder is zoo gelukkig. De zonen der proletariërs kunnen zich de luxe van eene lichtzinnige

---

1) A. III. blz. 15.

jeugd niet veroorloven; leidt hun temperament tóch hiertoe, dan openen zich alras de poorten der gevangenis voor hen. Als de straf niet te lang duurt, zoodat zij niet geheel van maatschappelijken omgang vervreemden, en als enkele andere uiterlijke omstandigheden medewerken (een vriend, eene goede positie, een huwelijk), dan komen velen hunner, ondanks de straf, weer aardig terecht, dikwijls zelfs beter gestaald voor het verdere leven dan dezulken, die den ondergang nooit zoo nabij waren. Voor hen is de straf een avontuur geweest: wie er goed afkomt, lacht er over. Als men een aldus geredde op rijperen leeftijd ontmoet, kan men hem hooren spreken van de „zwakke oogenblikken" uit zijne jeugd, hij is nu wijzer geworden. Oogenbliksmisdadiger dus? Ja, achteraf gezien zeer zeker; maar wie zal dat zeggen, als zoo iemand nog jongeling van tusschen de achttien en vijf en twintig jaar is? Wie weet van te voren, of de zwakke, lichtzinnige oogenblikken na zekeren dag zullen terugwijken voor een door vriendenraad of door liefhebbende vrouw gestaalde wilskracht? Welk menschenkenner durft van een jeugdig delinquent uitmaken, dat diens misdadige neiging een blijvende karaktertrek, niet een met het klimmen der jaren van zelf zich herstellende afdwaling is?

— 29 — Bij twee categorieën (in of door dronkenschap handelenden en jeugdigen) hebben wij de onmogelijkheid gezien te scheiden tusschen oogenbliks- en toestandsneigingen. Eene derde moeielijkheid, die in hare algemeenheid tevens voor deze twee categoriën geldt, vinden wij in de labiliteit der stemming, die juist bij misdadigers dikwijls zeer sterk is.

Ongemotiveerde verandering der stemming is een belangrijk moment in de psychologische aetiologie der misdaad. Vele lieden zijn onderhevig aan plotselinge, voor hen zelf onbegrijpelijke, veranderingen van gemoedstoestand, die soms uren, dikwijls ook dagen lang aanhouden, om langzamerhand weer te verdwijnen. Soms treden deze periodisch op, soms zonder eenige regelmaat. Den jurist-criminoloog kan het koud laten, of daarin aequivalenten van het hysterisch of epileptisch toeval zijn te zien, dan wel of in het algemeen de psychische debiliteit van den minderwaardige deze toestanden kan verklaren, of dat, ten slotte, ook op den bodem van psychische gezondheid dergelijke humeur-veranderingen opschieten. Voor ons is het belangrijk genoeg te weten, dat er bij individuen plotselinge gemoedsveranderingen ontstaan, veranderingen, die zich herstellen en zich herhalen. Iemand, die in dergelijken toestand een misdrijf pleegt (Casuïstiek No. 23.), zou oogenbliksmisdadiger zijn, wanneer dat optreden van een slecht humeur of dat onstaan van die ongewone vroolijkheid eene éénige, zich niet repeteerende gebeurtenis in zijn gemoedsleven was. Hoe dikwijls moeten dergelijke slechte stemmingen optreden om hem tot toestandsmisdadiger te maken? En moet dan telkens van die stemming blijken door het begaan van een misdaad; of althans door de neiging tot eene daad, die strafbaar is?

De onmogelijkheid ook hier om de diagnose „toestandsmisdadiger" te verheffen boven het peil eener daad van zuivere willekeur hangt samen met deze waarheid: geen neiging, geen karaktertrek is opzichzelf misdadig. Iedere eigenschap heeft twee, wellicht meer, doch ten

minste twee kanten: één crimineelen en één niet-crimineelen: d. w. z. iedere eigenschap kan zoowel dienstbaar zijn a a n de rechtsorde, als aanleiding geven tot conflict m e t de rechtsorde. Moedig—onbesuisd, standvastig—koppig, voorzichtig—laf, zijn elk voor zich zijde en kéérzijde eenerzelfde eigenschap. Misdadigheid is het gewaad, dat iedere eigenschap tijdelijk kan omkleeden.

Eigenlijk is uit deze laatste overweging alléén de benaming „toestands"misdadiger een onding; immers aangezien geen enkele eigenschap of neiging b l ij v e n d de kwalificatie „misdadig" verdient, kan a fortiori de drager eener neiging niet bij voortduring misdadig zijn. Evenmin trouwens als twee of drie goede daden iemand tot een bij voortduring deugdzaam mensch stempelen, maken twee of drie delicten den man tot voortdurend misdadiger.

De éénige misdadiger, die als toestandsmisdadiger te onderkennen zou zijn, is de bewuste beroepsmisdadiger, die bekent zulks te zijn. (Casuïstiek N°s. 4, 14, 39, 72.) Uit het feit dat hij misdaad zijn beroep noemt, volgt, dat hij zijne eigenschappen aan de uitoefening van dat beroep dienstbaar zal maken, dat hij zijne eigenschappen — welke deze ook zijn — steeds zal steken in het kleed der misdadigheid. De t o e s t a n d der misdadigheid is hier de logische consequentie van het voornemen, blijvend misdaden te zullen uitoefenen; met het veranderen van dit voornemen en het verwisselen van beroep houdt dan echter ook deze toestand weer op. Zulke bewust anti-socialen zijn zeer weinige in aantal, worden zelfs buiten de groote bevolkingscentra zeer zelden aangetroffen. Trouwens dikwijls is ook hier de keuze van

beroep slechts uitvloeisel van jeugdige fantastische lichtzinnigheid (Casuïstiek No. 36.) en zadelen zij op lateren leeftijd om op rustiger levensbaan.

— 30 — Verbeterlijk of onverbeterlijk? Aldus de onderverdeeling der toestandsmisdadigers. Reeds langen tijd is het eene urgente vraag of uit het heirleger der misdadigers niet af te scheiden zijn degenen, die ontoegankelijk voor de werking der straf blijken; of niet bijzondere maatregelen genomen moeten worden tegen de klasse der onverbeterlijken.

FELISCH [1]) heeft bezwaar tegen het aannemen eener categorie „onverbeterlijken"; daarmede wordt — meent hij — het bankroet der hedendaagsche strafvoltrekking uitgesproken. Zich op een ander standpunt dan FELISCH stellende, zou men deze bankroetverklaring een argument vóór het aannemen dezer klasse kunnen noemen met evenveel recht als FELISCH het als argument ertegen geeft; dat hangt slechts van de meer of minder revolutionnaire gezindheid af! En met FELISCH zeggen velen, dat van „onverbeterlijken" eigenlijk nooit gesproken mag worden. Dit is, strikt genomen, juist. Zoolang er leven is, is er hoop. Vóór dat iemand dood is, kan men hem niet onverbeterlijk noemen, daarná heeft het geen zin meer, en is het onkiesch: de mortuis nil nisi bene. Niet van onverbeterlijken dus kan men spreken, ten hoogste van onverbeterden [2]).

Noem hen, zooals gij wilt: onverbeterlijken of onver-

---

1) M. I. K. V. VI. blz. 579.

2) Deze vraag van terminologie is, zonder resultaat, besproken op het Congrès pénitentaire international te Petersburg in 1890.

beterden, zegt SEUFFERT [1]); dáárop komt het niet aan [2]); maar het is een niet te loochenen feit, dat wij in de strafrechtspleging te doen krijgen met eene menigte individuen, van wie het niet te verwachten is, dat zij in de toekomst buiten handen van politie en strafrechter zullen blijven.

SEUFFERT's beweren wordt door de mannen der practijk ondersteund. In Pruisen heeft eene telling over de bevolking van de onder het Ministerium des Innern ressorteerende tuchthuizen aangetoond, dat van de *15539* mannen, die vroeger reeds drie vrijheidsstraffen hadden ondergaan *14726*, van de *2510* vrouwen *2319*, dus respectievelijk *95* $^0/_0$ en *93* $^0/_0$, volgens het oordeel der beambtenvergadering waarschijnlijk zouden recidiveeren [3]).

— 31 — Erkent men dan, door de feiten gedwongen, in principe het bestaan van althans „zoogenaamde onverbeterlijken", dan doet zich onmiddellijk de vraag voor: wie is verbeterlijk? wie niet?

De in de litteratuur gebruikelijke terminologie staat aan dit meer precies omlijnen in den weg. Er wordt meestal gesproken van den „onverbeterlijken gewoontemisdadiger", „onverbeterlijken beroepsmisdadiger", „onverbeterlijken geboren-misdadiger", „onverbeterlijken recidivist" en het epitheton „onverbeterlijk" moet dan steeds verklaard worden uit de daaropvolgende kwalificatie.

---

1) M. I. K. V. VI. Heft 4. blz. 580.

2) Evenzoo Alimena, A. III. blz. 65.

3) ASCHAFFENBURG, o. c. blz. 175. Nog ongunstiger zijn de cijfers door Dr. GEORG NEUHAUS medegedeeld in het Zeitschrift des Königl. preuszischen Statistischen Bureaus. 24 Jahrg. 1904. III. Abt. Deze komt tot resp. 96 $^0/_0$ en 98 $^0/_0$.

Slechts eene enkele maal wordt eene aanwijzing gegeven, wie onder den verzamelnaam „onverbeterlijken" kortweg zijn te brengen. THIRY [1]): „Onverbeterlijk zijn zij, die, na eene eerste straf te hebben ondergaan, opnieuw schuldig worden bevonden aan een delict, waarvan de oorzaak een blijvend op hun wil werkende moreele invloed is." Wat van een „b l ij v e n d" werkenden invloed te denken is, hebben wij hierboven gezien. Het eerste vereischte, dat THIRY stelt om tot onverbeterlijkheid te mogen besluiten, „recidive", moge oppervlakkig beschouwd van zelf sprekend schijnen, noodzakelijk is dit vereischte geenszins. VAN HAMEL [2]) wil weliswaar als regel slechts recidivisten, doch in twee gevallen ook debutanten, als onverbeterlijk kunnen classificeeren: 1⁰ wanneer het aantal der gepleegde delicten binnen zekeren tijd — zonder dat straf de serie onderbroken heeft — in verband met anthropologische kenteekenen, de antecedenten en de leefwijze van het individu, bewijs leveren van een misdadig beroep, en 2⁰ wanneer reeds een enkel misdrijf blijk geeft van eene zoo exceptionneele perversiteit, dat de herhaling van een soortgelijk zwaar delict waarschijnlijk schijnt. Ook naar den anderen kant dekken de begrippen „recidivist" en „onverbeterlijk" elkaar niet. Immers naast onverbeterlijke niet-recidivisten bestaat ook de mogelijkheid van niet-onverbeterlijke recidivisten.

MAUS noemt deze laatsten „récidivistes accidentels" [3]), en bestrijdt het goed recht „de onverbeterlijken" onder

1) A. III. blz. 16.
2) A. III. blz. 57.
3) A. III. blz. 187.

één hoofd samen te vatten: al naar de oorzaak der onverbeterlijkheid moet men onderscheiden. Welke deze oorzaak echter is, steeds zal die onverbeterlijkheid blijken uit recidive en MAUS vervangt de benaming „onverbeterlijken" dan ook door „recidivisten". SOMMER [1]) daarentegen wil van eene zelfstandige klasse van „recidivisten" niets weten. Zij zou uit even heterogene bestanddeelen bestaan als het geheel der misdadigers. Alle factoren, die misdadigers kweeken, kweeken ook recidivisten. Voor eene eigene plaats komen zij dus niet in aanmerking.

Op de vraag hoe dikwijls iemand moet recidiveeren, wil daaruit zijne onverbeterlijkheid blijken, geeft MAUS geen antwoord. FERRI [2]) meent dat de graad der recidive, die recht geeft tot onverbeterlijkheid te besluiten, verschillend behoort te zijn al naar de misdaad, en al naar den persoon des misdadigers. Voor zijn „geboren-misdager" vindt hij zelfs één eerste veroordeeling reeds voldoende; bij minder zware delicten wil hij twee, drie, vier recidieven, vóór dat men ertoe overga den misdadiger in een gesticht voor onverbeterlijken op te nemen.

Al moge er dan verschil van meening bestaan over den aard en de mate van het verband, dat er tusschen onverbeterlijkheid en recidive bestaat, toen de Internationale Kriminalisten Vereeniging [3]) op voorstel van VAN HAMEL besloot, „de s'adresser aux différents gouvernements pour faire ressortir le haut intérêt que présente une statistique de la récidive détaillée, précise, uniforme

---

1) SOMMER, Kriminalpsychologie und strafrechtliche Psychopathologie auf naturwissenschaftlicher Grundlage. Leipzig 1904. blz. 352.

2) FERRI, La Sociologie Criminelle. Paris 1902. blz. 541.

3) M. I. K. V. 1891. blz. 210, 232.

pour l'étude plus complète du caractère et de la nocivité des délinquants d'habitude, notamment des incorrigibles", erkende zij hiermede terecht, dat er verband bestaat tusschen recidive en onverbeterlijkheid.

— 32 — Echter hebben, ondanks deze aansporing van de zijde der I. K. V., die wel is waar geen nadere aanwijzingen voor de inrichting der statistiek bevatte, tot op heden alle landen recidivisten-statistieken, die op foutieven, althans onlogischen grondslag berusten. Te onzent zijn vele fouten, die onze recidivisten-statistiek bevatte [1]), weggenomen, doch de hoofdfout is zoo wel hier als elders blijven bestaan. Zij is deze: Het aantal recidivisten van een bepaald jaar wordt vergeleken met het aantal in het geheel in dat jaar veroordeelde individuen. Een volgend jaar dito. Eene vergelijking van deze twee verhoudingen moet dan de toename of de vermindering der recidive aangeven. Echter moet men, om een beeld der recidive te verkrijgen, niet aldus te werk gaan en niet het aantal recidivisten in verband brengen met het aantal der in het geheel gedurende diezelfde tijdruimte veroordeelden, doch men moet de recidivisten stellen tegenover hen, die recidivist hadden kunnen worden, d. w. z. tegenover hen, die reeds vroeger eene straf ondergaan hebben. Dit is een elementaire eisch der logica. Op de lagere school hebben wij geleerd, dat men „peren" niet kan optellen bij „appels" (dit kan natuurlijk wèl, doch de bedoeling van onzen onderwijzer was: alleen gelijksoortige eenheden vormen

---

1) Zie o. a. v. d. Hoeven, Tijdschrift voor Strafrecht V. blz. 121, 270, en Visser, blz. 255.

eene samengestelde éénheid). Zoo kan men twee ongelijksoortige grootheden: „recidivisten" en het „totaal der veroordeelden" niet met elkaar vergelijken (ook dit kàn wel — de verschillende statistieken bewijzen het —; doch eene dergelijke vergelijking brengt ons niet verder). Niet alleen brengt het ons niet verder, maar het geeft een foutief beeld van den gang der recidive. Een betrouwbare recidivisten-statistiek moet van dezen grondslag uitgaan: In het jaar '01 debuteerden *a* misdadigers; van deze *a* recidiveerden in het jaar '02 zóóveel, in het jaar '03 zóóveel enz. Hiermede is slechts de grondslag aangegeven; want niemand zal durven beweren, dat door de aldus verkregen cijfers alléén een juist beeld der recidive verkregen wordt en dat daarmede alle bezwaren overwonnen zijn, die aan het verkrijgen eener betrouwbare en volledige (zonder volledig te zijn kàn eene statistiek niet betrouwbaar zijn) recidivisten-statistiek in den weg staan.

Maar het fundament zou dan althans logisch zijn en de moeielijkheden, die de recidive in de crimineele statistiek oplevert [1]), zouden zuiverder gesteld, en daarmede dichter aan eene oplossing gebracht worden.

— 33 — Om tot ons onderwerp terug te keeren: verband bestaat er tusschen recidive en onverbeterlijkheid, doch deze begrippen dekken elkaar geenszins: er zijn onverbeterlijke niet-recidivisten en verbeterlijke recidivisten. Er is dus een ander criterium dan recidive noodig om de onverbeterlijken te onderkennen. MOREL [2]) schreef in 1895:

1) Zie o. a. Crimineele Statistiek over 1901, Belinfante 1903. blz. L.
2) A. III. blz. 424.

„Nul science n'a pu fournir jusqu'à présent aucun critérium d'une véritable incorrigibilité." Ook na dien tijd is een dergelijke toetssteen niet gevonden, en ik vrees, dat hij bij den steen der wijzen ligt. Immers het begrip der onverbeterlijkheid is even slecht fixeerbaar als dat der ongeneeslijkheid. Is eene ziekte ongeneeslijk, omdat tot heden geen middel daartegen bekend is; óf alleen dán, wanneer ook in afzienbaren tijd zoodanig middel niet bekend zal zijn? In het eerste geval is de ongeneeslijke van heden de geneeslijke van morgen: een grondslag dus, waarop geene blijvende maatregelen genomen kunnen worden. En in het tweede geval: wie durft zich profeet in dezen noemen? Analogice: is onverbeterlijk hij, aan wien met de ons op het oogenblik ten dienste staande middelen niets te verbeteren is; óf slechts hij, die zelfs met de mogelijk denkbare maatregelen niet te beïnvloeden zou zijn? Men ziet, hoe de verbeterlijkheid ten nauwste samenhangt met de op het oogenblik bestaande en met de in uitzicht gestelde strafrechtspleging. In een tijd als de tegenwoordige, van op handen zijnde strafrechtshervormingen, doch tevens vooralsnog van onzekerheid hoe die hervormingen zullen zijn, welke gedaante zij in elk milieu zullen aannemen, hangt ook het begrip der onverbeterlijkheid in de lucht.

— 34 — Als een man naast en te midden van eigenschappen die hem tot delinquent maakten, eene bijzondere gave, b. v. muzikaliteit, toont (Casuïstiek Nos. 10, 48.), dan wordt de vraag der al of niet verbeterlijkheid grootendeels hierdoor beheerscht: wat zou er uit dien aanleg voor muziek te maken zijn? Gebrek aan energie of oeconomische omstandigheden, meestal beide, verhinde-

ren de kiem tot ontwikkeling te komen. Deze, door gebrek aan wilskracht of materieelen nood onontwikkelde, kiem door dwangontwikkeling tot een zelfstandig zich in het leven houdend organisme op te kweeken, is het middel, dat beproefd zou moeten worden ter verbetering. Met ons hedendaagsch strafsysteem is zulks niet mogelijk. Zal het eens, en wanneer, mogelijk zijn?

En zij, wier intellect toereikend is om het onverstandige der misdaad in te zien (Casuïstiek No. 4, 8.), die wel kunnen begrijpen dat zij, eerlijk blijvende, gelukkiger zouden leven, hoe is het met dezulken? Zal ons strafvoltrekkingssysteem het weldra of ooit mogelijk maken dezen tot ordelijken levenswandel te verbeteren? Want dit laatste is het slechts wat de moderne criminologen bedoelen, niet de moreele beterschap. Eene bijziendheid mag ongeneeslijk zijn, hoe weinig deert zij den lijder als door middel van een stel glazen zijne oogen hunne normale functie in den omgang van het dagelijksch leven kunnen verrichten? Wat deert de maatschappij, als zoodanig, iemands moreele blindheid als hij door middel van een stel leefregels geschikt kan worden gemaakt voor maatschappelijken omgang? Als iemand (Casuïstiek No. 39.) zegt: „Ik zal mij niet van misdaad kunnen onthouden, als ik geen rentenier kan zijn," dan is zoo iemand onverbeterlijk tot op den dag, waarop hem eene erfenis ten deel valt. Daarna mag hij moreel even slecht zijn, voor de maatschappij, voor den criminoloog, is hij verbeterd. Uitdrukkelijk zegt VON LISZT: „Unter Besserung verstehe ich immer die bürgerliche Besserung d. h. die Erziehung zum Leben in der Gesellschaft, nicht die moralische Besserung."

— 35 — Zal dan, bij gebreke van criterium over iemands onverbeterlijkheid, de tegenwoordige toestand bestendigd moeten worden, een toestand, waarin lieden uit de gevangenis ontslagen worden, wie een oprecht en menschkundig directeur geen „vaarwel" doch slechts een „tot weerziens" kan toevoegen? Neen; maar het middel hiertegen moet niet gezocht worden in een a priori vaststellen der onverbeterlijkheid, en vooral niet in het oprichten van bepaalde gestichten voor dezulken. Door dit laatste zou men in de noodzakelijkheid komen, de lieden als „onverbeterlijk" te qualificeeren, en iemand onverbeterlijk noemen, is wel de zekerste manier om hem onverbeterlijk te maken.

Het middel tegen ontijdig loslaten op de maatschappij van lieden, die voor de samenleving niet deugen, is onbepaalde vonnissen en periodische (halfjaarlijksche bij voorbeeld) beslissingen betreffende het ontslag door een „Strafvollzugscommission", in welker samenstelling de grootste moeielijkheid schuilt voor de practische toepassing van het in theorie eenig juiste beginsel der onbepaalde vonnissen.

Actueel is deze questie helaas nog niet: het zal nog wel eenigen tijd duren, alvorens het onweerlegbaar rationeel principe der onbepaalde vonnissen kans heeft tot werkelijkheid te worden, al is het reeds meer dan dertig jaren geleden (1872) dat het Congrès de pénologistes américains te Cincinnati dezen wensch uitsprak: „Les sentences péremptoires devraient être remplacées par celles de durée indéterminée; les sentences limitées par la preuve d'une vraie conversion pourraient être substituées à celles qui sont fixées pour un laps de temps."

Om dit principe te kunnen verwezenlijken, zal men afgerekend moeten hebben met alle idee van vergelding (wraak) en van boetedoening aan het door een misdaad gekwetste zoogenaamde „rechtsbewustzijn des volks". Ruim honderd jaar geleden kon de psychiater HEINROTH nog schrijven: „La folie est une conséquence de l'abandon volontaire du chemin de la vertu et de la crainte de Dieu." Hij werd geloofd. Substitueere een andere HEINROTH voor „La folie", „Le crime", en heden wordt hij nog geloofd. Zou het dan nóg ruim honderd jaar moeten duren, vóór het tegendeel in dat gevoelige rechtsbewustzijn des volks is doorgedrongen? Als dat zoo zijn moet, laat dan toch in afwachting ieder, die met misdadigers in aanraking komt, het zijne er toe bijdragen dien termijn te verkorten.

— 36 — Zou repressieve bestrijding der zgn. onverbeterlijken ongeveer aldus kunnen geschieden, doelmatiger is preventie. In deze is de juiste weg gewezen door SIEFFERT[1]): „Fassen wir den jugendlich minderwertigen Rechtsbrecher, dann fassen wir unbedingt gleichzeitig den Gewohnheitsverbrecher." De jeugdige minderwaardige staat tot den onverbeterlijken gewoonte-misdadiger, als de wortel tot den stam. De minderwaardige van heden is, ephemeer gesproken, de onverbeterlijke van morgen. Daarom is het onderkennen der jeugdige minderwaardigen van groot practisch belang, en het is niet het minst aan hen te danken, dat in den laatsten tijd met nadruk gewezen is op het nut der

---

1) SIEFFERT, Juristisch-psychiatrische Grenzfragen. Halle 1905. Dritter Band. Heft 5. blz. 28.

onderscheiding tusschen gezonden en minderwaardigen.

Aan deze minderwaardigen heeft het in de laatste jaren zoomin van juridische als van medische zijde aan belangstelling ontbroken. Deze belangstelling uitte zich voornamelijk in den eisch om eene verminderde toerekeningsvatbaarheid in het strafwetboek te zien opgenomen, — op zich zelve niets nieuws. De Constitutio Criminalis Theresiana (1768) behandelt (art. 11) naast „der völligen Gemütsverrückung" ook hen, die „nicht gänzlich von Sinnen gekommen" zijn. En reeds bijna vier eeuwen oud is het volgende (Carolina, Eerste Tractat, 4de Boek 11de titel):

„Im Fall der Delinquent nur ein halb toller Narr, oder angeschlossen und halb brennt wäre, also dasz man einen halben Verstand daran mercken möchte, dergleichen wären, nach den Umstanden mit willkürlicher Straffe, sonderlich der Züchtigung mit Ruthen in der Keychen abzustraffen, und nachgehend fleiszig zu verwahren.

„Die Melancholici [1]) und Traurmüthige seynd zweyerley, eine die dergestalten unmögliche Dingen sich einbilden, dasz es purer Aberwitz und ein Anzeigen völlig verlohrner Vernunft ist, als da einer sich einbildet, er seye ein Glass, item er seye eine Person aus der heiligsten Dreyfaltigkeit, diese weilen sie für völlig und gänzlich unvernünftig zu halten, seynd als Kinder und tobende Personen mit keiner Straffe zu belegen. Jene aber, die in ihren Gedancken sehr betrübt, und ihnen was einbilden das möglich ist, seynd zwar von der ordinari

1) Behalve de „tobende Personen" kende men in dien tijd alleen melancholie als krankzinnigheid.

Straffe zu absolviren, jedoch nicht unbillich mit einer Extraordinaria zu belegen, dann ob zwar der verruckte Verstand zu erbarmen, seynd doch ausser derselben Einbildung dergleichen Leute noch des Verstandes, dasz sie wohl verstehen was sie thun, wie dann hierinnfalls aus denen Actibus und Umständen die rechte Regul abzumessen mit was für Temperament des Verstandes der Delinquent begabt, und in wie weit die Todes-Straffe zu mildern seye, sonderlich aber wird die Relation eines Medici einzuholen seyn, damit ein Richter wissen möge, ob es eine Primaria und die Vernunfft auslöschende Melancholia seye, oder nicht."

Drie en een halve eeuw later bij de behandeling van het Duitsche Rijks-Strafwetboek in den Rijksdag was het aan den invloed der absolute strafrechtstheoristen te danken, dat de in het ontwerp voorkomende verminderde toerekeningsvatbaarheid vervangen werd door de „verzachtende omstandigheden". Zoo wordt te onzent wel op het algemeen minimum gewezen als makende aanname eener verminderde toerekeningsvatbaarheid overbodig. En terwijl 12 van de 24 Zwitsersche strafwetboeken dit begrip kennen, bevat ook het Zwitsersch ontwerp een artikel 9: „War die geistige Gesundheit oder das Bewusstsein des Thäters nur beeinträchtigt oder war er geistig mangelhaft entwickelt, so ist die Strafe zu mildren; sie fällt ganz weg wenn der Thäter verwahrt oder versorgt wird."

— 37 — De verminderde toerekeningsvatbaarheid is dus n i e t als eene noviteit te beschouwen; wel echter zijn de m i n d e r w a a r d i g e n debutanten in de strafrechtswetenschap. In de litteratuur vinden wij de woorden

„minderwaardigen" en „verminderd toerekeningsvatbaren" naast en door elkaar gebruikt, alsof het synoniemen waren. Dekken werkelijk deze twee begrippen elkaar? Neen. Eénerzijds kunnen wij ons eene verminderde toerekeningsvatbaarheid denken van lieden, die geen minderwaardigen zijn: b.v. bij kinderen en daar waar het betreft handelingen, in affekt of in angst gepleegd; bij overschrijding van de grenzen der noodzakelijke verdediging bij noodweer, en ook bij daden in dronkenschap gepleegd door iemand wiens weerstandsvermogen tegen alcohol tijdelijk verminderd is (b.v. na eene behandeling bij den tandarts met morphium of kokaïn [1])) en bij alle mogelijke voorbijgaande psychische stoornissen. Anderzijds behoeft een minderwaardige niet noodzakelijk voor al zijne daden verminderd toerekeningsvatbaar te zijn. En wanneer verminderde toerekeningsvatbaarheid beduidt, dat de dader m i n d e r — dat wil bij vrijheidsstraffen zeggen v o o r k o r t e r t ij d — gestraft worde, dan kan men bij den minderwaardige daarvan niet spreken. Immers juist voor de lieden, die men onder den verzamelnaam minderwaardigen samenvat, is gewezen op de noodzakelijkheid van langdurige isoleering uit de maatschappij, waar zij slechts schaden kunnen en waarin ook zij zelf meestal geschaad worden.

De uitdrukking „verminderd toerekeningsvatbaren" kan doen vermoeden, dat slechts een g r a d u e e l onderscheid bedoeld wordt, terwijl juist een qualitatief, geen quantitatief verschil bedoeld is. Om deze redenen schijnt

1) Monatsschrift I. blz. 256.

mij de uitdrukking minderwaardigen verkieslijk boven „verminderd toerekeningsvatbaren".

De categorieën „verminderd toerekeningsvatbaren" en „minderwaardigen" omvatten dus niet dezelfde personen.

— 38 — Dekt het begrip der minderwaardigheid zich met dat van een overgangstoestand van geestelijke gezondheid naar volslagen krankzinnigheid? Ik geloof neen. Een persoon in het beginstadium eener chronische geestesstoornis is niet noodzakelijk een minderwaardige. En omgekeerd kan men niet van ieder minderwaardige zeggen, dat hij half-krankzinnig is, evenmin als men van allen, die zijn afgekeurd voor den militairen dienst, kan zeggen, dat zij half-ziek zijn.

— 39 — Wie bedoelt men dan gewoonlijk met die „minderwaardigen"? Het zijn die lieden, wier gebrekkige psychische gesteldheid oorzaak is van een geringer weerstandsvermogen tegen misdadige neigingen, dan dat van den gemiddelden mensch uit hetzelfde milieu. Hieruit volgt dat, om iemands minderwaardigheid te constateeren, men het weerstandsvermogen van den gemiddelden mensch uit hetzelfde milieu moet kennen. Dit weerstandsvermogen wordt bepaald door het geheel der intellectueele en moreele functies. Doch het is er nog vèr van verwijderd, dat de wetenschap hier kan werken met vaste, zuiver te meten en af te passen begrippen. Een „canon" van psychische normaliteit bestaat nog niet. Toch zullen in de practijk de psychiaters het over de te stellen eischen vrijwel eens zijn. Ieder psychiater vormt zich allengs een moeielijk nauwkeurig onder woorden en omschrijving te brengen beeld van den gemiddelden mensch. Zoo is minderwaardigheid een bij uitstek

practisch begrip en geen enkele omschrijving, ook niet bovenstaande, brengt ons iets verder; elke omschrijving verplaatst slechts het criterium.

Daarom kan men met eene omschrijving der minderwaardigheid niet volstaan, maar moet men de minderwaardigen leeren kennen.

Hoe weinig men in de practijk te onzent het er over eens is, wat onder minderwaardigen te verstaan zij, kan reeds voldoende blijken uit de cijfers in Bijlage XII van het Rapport der Staatscommissie van 31 Juli 1902. De missive van den Minister over dit onderwerp luidde:

> „Bij Koninklijk besluit van 31 Juli 1902 is aan eene Staatscommissie opgedragen een onderzoek in te stellen naar de wijze, waarop de verpleging dient geregeld te worden o. m. „van gedetineerden, die krankzinnig zijn bevonden volgens geneeskundige verklaring of lijdende zijn aan gekrenkte of achterlijke geestvermogens", met verzoek der Regeering deswege te dienen van advies. Deze commissie, aannemende dat onder deze laatste, hierboven gespatiëerde, omschrijving begrepen zijn de gedetineerden, die lijdende zijn aan epilepsie of behept zijn met imbecillitas, idiotisme in lichten graad, of ook met andere psychische defecten, de zoogenaamde minderwaardigen, zou gaarne vernemen, hoevele en hoedanige elementen van dien aard onder de bevolking der gevangenissen en aanverwante gestichten te onderkennen zijn."

Terwijl nu Alkmaar onder *135* jongens *95* minderwaardigen opgeeft, komt Doetinchem met van de *232*

jongens, volgens den docter, *20* minderwaardigen. En naast Arnhem *9* minderwaardigen op *199* gedetineerden, staat Rotterdam met *0* op de *287*! 's Hertogenbosch eveneens *0* minderwaardigen, en dat nog wel terwijl de Minister in zijne missive aan de Colleges van Regenten, waarin om opgaven der minderwaardigen werd gevraagd, schreef, dat hij „reden m e e n d e te hebben om te moeten aannemen" dat er in de overige gevangenissen, van 's Hertogenbosch echter, dat er „u i t t e r a a r d" minderwaardigen zouden zijn. Dit „u i t t e r a a r d" is volkomen juist, aangezien onder de ongeschikten voor de cel vele minderwaardigen zijn. Toch luidde het antwoord: „*0*"!

— 40 — Thans heeft de Nederlandsche Juristen-Vereeniging voor hare Algemeene Vergadering van 1906 de vraag aan de orde gesteld: „Zijn in de wetgeving bijzondere maatregelen te verordenen ten aanzien van personen, die strafbare feiten begaan en zich bevinden op de grens van krankzinnigheid en geestelijke gezondheid (zgn. grensgevallen, minderwaardigen, minder toerekenbaren)?"

Buiten het terrein dezer vraag vallen dus de gemeengevaarlijke minderwaardigen, die zich nog niet aan een strafbaar feit hebben schuldig gemaakt, doch van wie zulks te vreezen is [1]). Ook valt, strikt genomen, er buiten de vraag, w e l k e maatregelen te verordenen zijn, en men mag werkelijk wel betwijfelen, of deze laatste vraag te onzent al rijp voor behandeling is. Zoolang zij, die geacht moeten worden de persoonlijkheid onzer gevangenen het best te kennen, zóózeer oneens zijn wat

1) Von Liszt verlangt voor dezulken de mogelijkheid van ondercurateelestelling. Monatsschrift I. blzz. 13, 121, 254.

onder minderwaardigen te verstaan zij, als uit de boven aangehaalde cijfers blijkt, kan men van den jurist in het algemeen, die slechts nu en dan korten tijd met misdadigers in aanraking komt, niet verwachten, dat hij eene juiste voorstelling heeft wie die minderwaardigen zijn.

Hoezeer overtuigd dat de minderwaardigen zoo spoedig mogelijk uit het geheel der misdadigers moeten worden afgescheiden — omdat iedere dag, die voorbij gaat onder het tegenwoordige régime, den jeugdigen minderwaardigen delinquent noodwendig iets nader brengt tot den gewoonte- of beroepsmisdadiger —, hoezeer de urgentie van het vraagstuk der behandeling van minderwaardigen inziende, geloof ik tevens, dat maatregelen, genomen vóórdat men algemeen zich goed duidelijk heeft gemaakt wie die minderwaardigen zijn, eerder zullen schaden dan baten. Ik zou willen, dat géén jurist zich een oordeel vormde over de te treffen maatregelen, alvorens hem door een psychiater ten minste vijftig gevallen gedemonstreerd waren, waarin hij uit zich zelf de minderwaardigheid niet zou hebben opgemerkt [1]. Dan zal hij wel overtuigd zijn, dat, zoolang de opleiding der strafrechtjuristen niet grondig veranderd is, aan het oordeel der psychiaters overwegende invloed moet worden toegekend bij de vraag hoe de misdadige minderwaardigen doelmatig bestreden worden.

---

1) Gedurende mijn verblijf te Berlijn werden No. 37 en No. 75 der hiervolgende Casuïstiek als minderwaardigen gedemonstreerd in een cursus voor strafvoltrekkingsbeambten en juristen. Zij dienden daarbij als prototypen; en toch wil het mij dubieus voorkomen, of de minderwaardigheid van No. 75 den leek zou zijn opgevallen.

Kraepelin [1]), Delbrück [2]), Aschaffenburg [3]), Sommer [4]), Forel [5]), A. Leppmann [6]), en vele andere psychiaters hebben de vraag behandeld.

— 41 — Daarover zijn allen het eens: dat tegenover den minderwaardige ándere maatregelen genomen moeten worden dan tegenover den normalen misdadiger.

Delbrück is de eerste geweest, die met nadruk erop wees, dat de straf der minderwaardigen niet quantitatief anders, lichter of zwaarder, moet zijn, doch qualitatief verschillend. Hij heeft dit aan eene menigte gevallen, klinisch zou men kunnen zeggen, gedemonstreerd.

Von Liszt [7]) zegt: „Es musz scharf betont werden dasz im Falle einer verminderten Zurechnungsfähigkeit nicht mildere Strafe, sondern, im Interesse des Verbrechers, wie der Gesellschaft, andere Behandlung (Heilung oder Verwahrung) in erster Linie wichtig ist."

Aschaffenburg [8]): „Mit vollem Rechte wird daher für die vermindert Zurechnungsfähigen nicht eine Verkürzung der Strafe verlangt, sondern eine andersartige Behandlung."

En sprekende over „de gevaarlijke en schadelijke per-

---

1) Kraepelin, Monatsschrift I, blz. 476, 493.

2) Delbrück, Gerichtliche Psychopathologie. Leipzig 1897. blz. 11 vlgd., 123, 131.

3) Aschaffenburg, o. c. Zweite Auflage. blz. 237 vlgd.

4) Sommer, Kriminalpsychologie und Strafrechtliche Psychopathologie. Leipzig 1904. blz. 213—287.

5) Forel, Crime et anomalies mentales constitutionelles. Genève 1902. blz. 274—278.

6) A. Leppmann, Verhandlungen des 27en Deutschen Juristen-tages. III. blz. 136.

7) M. I. K. V. XI. Beilage. blz. 108.

8) M. I. K. V. XI. Beilage. blz. 90.

sonen met lichte psychische afwijkingen" schrijft de Staatscommissie van 31 Juli 1902: „Hier bestaat behoefte niet aan eene straf van korten duur, maar aan een maatregel, waardoor de veroordeelde voor langen tijd uit de maatschappij verwijderd blijft, aan eene vrijheidsberooving met geheel ander doel en op geheel andere wijze toegepast dan onze gewone vrijheidsstraffen. Rekening moet daarbij worden gehouden met den van het normale afwijkenden psychischen toestand van den gestrafte en het mogelijke moet worden gedaan om daarin verbetering te brengen."

— 42 — „Vrijheidsberooving met geheel ander doel dan onze gewone vrijheidsstraffen," verlangt de Staatscommissie. Te oordeelen naar de misdadigers, die ik leerde kennen, schijnt mij deze eisch billijk. Onze gewone vrijheidsstraffen kunnen deze vier doeleinden beoogen: 1. Vergelding; 2. Afschrikking; 3. Verbetering; 4. Onschadelijkmaking. Gaan wij deze vier één voor één na [1]):

Vergelding? Het kan geen uiting van waren gerechtigheidszin zijn, te verlangen, dat een leed zal worden gedaan aan hen, die misdreven als gevolg van het feit, dat zij door de natuur misdeeld zijn. Wie den minderwaardige kent en begrijpt, voelt slechts medelijden, geen

---

1) Tot verduidelijking diene dat ik niet alle op de volgende bladzijden uit de Casuïstiek geciteerden als minderwaardigen gekwalificeerd zou willen zien. Elke der aangehaalde uitlatingen of karaktertrekken is een symptoom van minderwaardigheid, welke laatste slechts uit het „Gesamtbild" mag worden opgemaakt. Één symptoom is daartoe niet voldoende.

wrok. Als een jonge man snikkend klaagt, dat hij „zijn leven lang geen houvast aan iemand gehad heeft" [1]) (Casuïstiek No. 19.), wiens rechtvaardigheidsgevoel wordt dan bevredigd door het toevoegen van een leed aan dien ongelukkige?

Niet altijd spreekt de minderwaardigheid of spreken hare gevolgen zoo duidelijk tot het gemoed der groote menigte; en dat velen in het niet-s t r a f f e n van de minderwaardigen een onrecht meenen te moeten zien is, helaas, waar. Daarop grondt VON LISZT zijn voorstel, de minderwaardigen eerst lichter dan de gezonden te straffen, en hen dáárna onder doelmatige behandeling te stellen. VON LISZT zèlf wil het straffen niet; het is eene concessie zijnerzijds aan de heerschende opvattingen: „Das Rechtsbewusztsein des Volkes kann und soll fortgebildet werden durch den Gesetzgeber; es darf nicht brüskiert werden" [2]). Voor de practijk is VON LISZT's compromis zeker van onschatbare waarde; doch het rechtsbewustzijn van hem, die de schuld in ethischen zin van den minderwaardige niet kan inzien, wordt ernstig gekwetst door de gedachte, dat de zwakkeren (minderwaardigen) zullen moeten lijden ter voldoening aan het als onbillijk erkende wraakgevoel der sterkeren. De bestrijding dezer concessie aan de classieke school, door den psychiater BLEULER schijnt mij dan ook in vele opzichten juist [3]).

---

1) Deze uitlating schijnt de uitdrukking „Haltlosen" voor sommige minderwaardigen te rechtvaardigen, althans te illustreeren.

2) Monatsschrift, I. blz. 13.

3) BLEULER, Monatsschrift, I. blz. 96; o. a. als volgt: „Ich habe gerade in diesen Dingen recht viele Fühlung mit allen Klassen des Volkes, und ich kann versichern, dasz es bei uns (Zwitserland) ein leichtes wäre, sowohl

— 43 — Afschrikking? Zij kan tweeërlei zijn, 1° Generalprävention, de algemeene afschrikking door de bedreiging met straf, 2° Specialprävention, de afschrikking van den dader zelf, door de voltrekking der straf. De speciale preventie dekt zich met de verbetering: als iemand door de voltrekking der straf wordt afgeschrikt van verdere misdaden, dan geldt hij voor den criminoloog als verbeterd, ook al mist zijne beterschap een zedelijken grondslag. Hoe is het dan met de algemeene preventie ten opzichte der minderwaardigen?

De bedreiging met straf kan geen invloed op hen hebben, want in hun gebrekkig gemoed gaat de voorstelling der straf niet gepaard met den onaangenamen gevoelstoon, bij den normalen mensch door die voorstelling opgewekt. Als minderwaardigen aan mogelijke straf denken, dan „geeft die gedachte hem geen hoofdpijn" (Casuïstiek No. 1.), of „hindert hem niet" (Casuïstiek No. 75.), kortom schrikt niet af. (Casuïstiek Nos. 13, 68, 72.) Dikwijls ook belet hunne minderwaardigheid hen aan de straf te denken; die gedachte komt niet in hen op (Casuïstiek No. 59.) en de daad is gepleegd, vóór zij het weten (Casuïstiek No. 52.), of ook hun handelen heeft iets onbewust instinctmatigs: „Een slecht mensch ben ik niet, maar als ik iets zie liggen, komt de duivel achter mij." (Casuïstiek No. 53.) Ook de lichtzinnigheid k á n het gevolg eener psychische

---

seinen gebildeten wie seinen ungebildeten Teil zu der allermodernsten und allerpraktischten Strafrechtslehre zu bekehren. Der Widerstand kommt blosz von denen her, deren ganze berufliche Erziehung Theoreme berücksichtigt und die Sinne gegenüber dem Tatsächlichen verschlieszt. Das sind die Mehrzahl der Juristen und die Vertreter der Religion der Liebe. Ich kann mir nicht denken dass es in Deutschland anders sei."

minderwaardigheid zijn. De lichtzinnigheid van den minderwaardige wordt verklaard, doordat hij het gevaar der straf waaraan hij zich blootstelt, niet ziet, terwijl voor den normalen overmoedigen jongeling juist het gevaar, waaraan hij zich blootstelt, de aantrekkingskracht uitoefent. De ongemotiveerde verandering van stemming, die vooral bij epileptici als gevolg van hun defecten aanleg moet worden beschouwd, is ook dikwijls oorzaak, dat de bedreiging met straf bij hen doel moet missen. (Casuïstiek Nos 23, 29, 41, 51.)

Voor de speciale preventie is het noodzakelijk, dat de straf als een l e e d wordt gevoeld. Vele minderwaardigen voelen haar niet als zoodanig. De mensch in het algemeen, doch de minderwaardige in bijzondere mate, „went aan alles". (Casuïstiek No. 73.) Bij een enkelen alcoholist ging de ongevoeligheid voor de straf zóóver, dat hij zonder aarzeling zeide zijn misdrijf, indien hij wederom in dezelfde omstandigheden kwam, te zullen herhalen (Casuïstiek No. 74.); andere alcoholisten zeggen, dat de straf „hun erg mee valt" (Casuïstiek No. 12.), en uit hunne geheele houding blijkt, dat de straf hen weinig deert. (Casuïstiek No. 55.)

De wilszwakke minderwaardige, wien het onmogelijk is in de maatschappij te leven, omdat hij bij iedere gelegenheid voor de geringste verleiding bezwijkt, schikt zich meestal voortreffelijk in de routine van het gestichtsleven, blijde dat anderen voor hem denken. Wel blijft hem een onbestemd bedroevend gevoel zijn vrijheid te missen, dat echter bij eenig nadenken verdwijnt voor de zékerheid over zoo-en-zooveel maanden weer in vrijheid te zullen zijn. En wanneer hij de straf als leed

voelt: het oorzakelijk verband tusschen dit leed en zijn misdrijf maakt hij zich niet bewust en daarom blijft dat zonder effect. In direct verband met dit laatste kunnen wij op de vraag:

— 44 — Verbetering? antwoorden met het gezegde van HINTRAGER[1]): „Darüber sind alle Praktiker einig: die erste und wichtigste Bedingung der Heilsamkeit aller Strafe ist, dass sie als gerecht empfunden werde."

Aan deze eerste en gewichtigste voorwaarde kan de straf niet voldoen bij tal van minderwaardigen, als gevolg van hun ethisch defect. Gebrek aan inzicht in dit defect doet hen de schuld hunner daad aan anderen geven (Casuïstiek Nos. 6, 18.); zij maken zichzelf wijs onschuldig te zijn (Casuïstiek No. 38.); of een enkel minder juist woord van rechter of O. M. wordt door hen uit zijn verband gerukt, breed uitgemeten en doet hen voortdurend wrokken tegen de „onrechtvaardige" straf. (Casuïstiek No. 79.)

Dikwijls ook is hunne levensbeschouwing zoodanig, dat zij in het gepleegde niets verkeerds zien („Als ik niet te eten en te drinken heb, dan steel ik", Casuïstiek No. 13.) of zij vinden zich zelf „dom," niet slecht. (Casuïstiek No. 3.) Soms ook zijn hunne begrippen zóó verdraaid, dat zij in hun delict iets goeds zien („om een vriend te helpen", Casuïstiek No. 48.) Op zoodanigen bodem kan natuurlijk van het „gerecht empfinden" der straf geen sprake zijn en daarmede blijft ook de eventueel beoogde verbetering uit.

Maar zelfs wanneer hij inzicht heeft in eigen toestand,

---

1) HINTRAGER, Amerikanisches Gefängniss- und Strafenwesen. Tübingen 1900. blz. 56.

dan nog wordt de minderwaardige door de straf niet verbeterd. „Nicht der Erziehung des Willens, sondern seiner Vernichtung dient unser Strafvollzug" schreef KRAEPELIN [1]). De zwakke wil van den minderwaardige wordt door het ondergaan der straf niet gesterkt en hij zelf voelt dat dikwijls met groote juistheid. („Ik ben altijd zoo weinig zelfstandig geweest en dat leert men hier niet af", Casuïstiek No. 2.; en dergelijke, Casuïstiek Nos. 17, 42, 67.) Wat wordt er door de straf aan den minderwaardige verbeterd? De jongeling van 18 jaar, die den dag na het ondergaan eener tweejarige gevangenisstraf, een inbraak pleegt, groeit door n e g e n vrijheidsstraffen heen, te zamen *12* jaar en *10* maanden beloopend, op tot den man van 37 jaar, wiens vaderhart niet getroffen wordt door het overlijdensbericht van zijn zevenjarig dochtertje. (Casuïstiek No. 20.) En wat verbetert de straf aan al diegenen, wier drankzucht oorzaak hunner misdaad is? In het gesticht krijgen zij geen alcoholica, doch zoodra zij hun eigen meester zijn, grijpen zij weer naar de flesch. (Casuïstiek Nos. 16, 28.) SIEFFERT schrijft: „Die Strafe soll züchtigen, aber nicht vernichten, aufbauen, nicht zerstören, entwickeln, nicht unterdrücken; beim Minderwertigen erreicht sie nur den gegenteiligen Erfolg" [2]).

— 45 — Onschadelijkmaking? Ja, zoolang de lieden tusschen de vier muren zijn; doch daarna? Men behoeft slechts den weifelenden toon te hooren, waarop de meesten antwoorden, als men hun vraagt, of zij voortaan

---

1) **Monatsschrift**, I. blz. 491.

2) SIEFFERT, o. c. blz. 17.

buiten handen van den strafrechter zullen weten te blijven, om overtuigd te worden, dat zij voor de maatschappij lang niet onschadelijk zijn, wanneer zij de gevangenis verlaten. Sommigen zeggen het, anderen voelen het, zonder het te durven uitspreken, dat, als zij geen werk vinden (zonder te veel moeite, en licht werk), zij dan weer tot misdaad zullen vervallen. (Casuïstiek Nos. 47, 54, 66.)

Wèrkelijk onschadelijk maakt men iemand door doodstraf en door levenslange gevangenisstraf, doch men vervalt met het opleggen daarvan dikwijls in onnoodige wreedheid en handelt tevens oneconomisch, doordat men eene nuttige arbeidskracht aan de samenleving onttrekt (Casuïstiek No. 40.) Wèrkelijk onschadelijk ook maakt men den misdadiger door hem te verbeteren, en dit doet de straf den minderwaardige niet.

— 46 — Indien dan vaststaat, dat er lieden zijn, op wie onze gewone vrijheidsstraffen uitwerking moeten missen, dan rijst de vraag, h o e dan de maatschappij w è l tegen dezulken kan worden beveiligd. De Staatscommissie van 13 Juli 1902 noemde de oplossing van dit vraagstuk „uiterst moeilijk". Eene der grootste moeielijkheden is wel gelegen in den aard van het begrip der minderwaardigheid.

Minderwaardigheid is een bij uitstek p r a c t i s c h begrip, omdat de normale geestelijke gezondheid niet in vaste getallen of maten is weer te geven, doch een beeld dezer niet te omschrijven gesteldheid slechts door ervaring kan worden verkregen. En het is tevens een psychiatrisch begrip, omdat het eene afwijking van geestelijke normaliteit aanduidt.

Daarin ligt voor de juristen uitteraard de groote moeielijkheid bij de vraag naar de behandeling der minderwaardigen. Immers uit het b e g r i p der minderwaardigheid de te nemen maatregelen te deduceeren, gaat niet. Geen enkele definitie biedt daartoe voldoende vastheid. En de minderwaardigen z è l f: de jurist kent ze niet, d. w. z. hij mist in den regel het vermogen om hen te midden van andere misdadigers te onderkennen, en hij heeft geen juiste voorstelling van de lieden, die de psychiater aldus aanduidt.

Wanneer b.v. de Staatscommissie onder minderwaardigen verstaat behalve de „debielen" ook „de epileptici" en de „chronische alcoholisten zonder duidelijke dementie" en er ten slotte ook de „erfelijk belasten, gedegenereerden en lijders aan beginnende seniele dementie" bijvoegt, dan beteekenen al deze aanduidingen iets voor den medicus, die over de noodige concrete voorstellingen beschikt om te weten w e l k e lieden met deze benamingen worden aangeduid. De jurist echter, die de personen der benoemden niet kent, moet uit deze namen zelf zich een beeld der lieden vormen; hij moet uit het etiket zich eene voorstelling van den inhoud maken.

Dit is niet mogelijk; met de bovengenoemde benamingen niet, en met de generieke benaming „minderwaardigen" evenmin. Uit b e g r i p p e n laat zich de behandeling der minderwaardigen niet afleiden. Kennis van de personen zelf moet den weg wijzen.

Hij die niet een voldoend aantal minderwaardigen heeft leeren kennen, zóó dat hij voor zichzelf de vraag kan beantwoorden, wàt met ieder van hen moest geschieden ten einde de maatschappij te beveiligen tegen

hunne misdadigheid, is niet competent te oordeelen over de te nemen wettelijke maatregelen. En daartoe moet de jurist bij den psychiater om hulp vragen, vóór hij zich een oordeel over de behandelingswijze der minderwaardigen vormt. En wel voornamalijk bij den psychiater die de minderwaardigen onzer gevangenissen en rijkswerkinrichtingen kent, omdat déze minderwaardigen de basis van eventueele veranderingen in de strafvoltrekking en strafwetgeving moeten zijn.

Wanneer wèrkelijk nog geen 3 % van de mannelijke bevolking onzer strafgevangenissen en rijkswerkinrichtingen minderwaardigen zijn, zooals het Rapport der Staatscommissie in Bijlage XII wil doen gelooven, dan zou het vraagstuk der minderwaardigheid in ons land niet die belangrijkheid hebben, welke er gewoonlijk aan wordt toegekend.

Iedere hervorming geschiedt geleidelijk, iedere regeling moet aan het tevoren bestaande onmiddellijk aansluiten. Zoo ook hier.

Annexen of wel afzonderlijke gestichten voor minderwaardigen zullen geen andere bevolking krijgen dan een gedeelte van hen, die thans in de bestaande gestichten zich bevinden, en ook de te nemen wettelijke maatregelen zullen zich daaraan aansluiten.

Om het over die wettelijke maatregelen met vrucht eens te worden, zullen jurist en psychiater niet kunnen volstaan met samensprekingen op congressen en vergaderingen, zij zullen moeten samenhandelen in gevangenis en rechtszaal.

Op den bodem van zoodanige samenwerking slechts is in de toekomst te verwachten de beveiliging der

maatschappij tegen de misdadige minderwaardigen en tevens omgekeerd de beveiliging dezer minderwaardigen tegen de verleidingen van het maatschappelijk leven.

Dan zou het kunnen zijn, dat bewaarheid wordt de profetie van MOREL, in 1866 uitgesproken: „Je ne mets pas un instant en doute que les lois, qui règlent la pénalité chez tous les peuples civilisés, ne soient destinées à subir des modifications, dont l'honneur reviendra aux médecins."

HOOFDSTUK III.

Casuïstiek.

No. 1. — P., 37 jaar, reeds 14-maal bestraft, steeds wegens diefstal, meestal zakkenrollen. Zijne moeder stierf, toen hij elf jaar was; zijn vader hertrouwde en hij kon met zijne stiefmoeder niet overweg; zij was „valsch", zegt hij. Ging tot 14 jaar op school, leerde gemakkelijk; het liefst rekenen en zingen. Muziek is zijne groote liefhebberij. Maakt den indruk een goed intellect te bezitten. Na afloop van zijn schooltijd ging hij bij een slotenmaker in de leer, welk vak hij goed verstaat. Toen hij 15 jaar oud was, werd hij voor 't eerst met twee weken gevangenis bestraft wegens een diefstal. Eerste zware straf, toen hij 20 jaar was: 1 jaar gevangenis. Daarna nog tweemaal drie jaar en eenmaal vijf jaar tuchthuis. Bij zijne daden dacht hij wel aan de mogelijkheid van straf, maar die gedachte „gaf hem geen hoofdpijn."! Is dikwijls zonder oorzaak dagen lang in een slecht humeur, lijdt aan bewusteloosheden en angstaanvallen. Stal nu eens uit gebrek (?), dan weer, als zich eene gunstige gelegenheid voordeed. Hoewel hij bijna steeds zakkenrollerijen pleegde, schijnt hij het niet ver in die kunst gebracht

te hebben; durfde niet anders dan bij oploopen en groote foules dames te rollen. Nooit portefeuilles van heeren. Zijn beste slag was 'n portemonnaie met 250 Mark, wat niet ontdekt werd. Als psychologisch moment geeft hij aan: lichtzinnigheid en de spannende emotie van het zakkenrollen. Zegt te gelooven, dat dit zijne laatste straf geweest is: zal voortaan werken.

No. 2. — T., oud 29 jaar. Vader potator, moeder aan tuberculose gestorven; eene zuster is prostituée, een broeder epileptisch. Zijne moeder stierf, toen hij twaalf jaar oud was; na dien tijd ging hij niet meer naar school, en toen kort daarop zijne latere stiefmoeder in huis kwam, liep hij weg en kwam bij lieden, die jongens op diefstal uitstuurden. Van zijn 13de tot 14de leefde hij daar van diefstal, zonder ooit met den strafrechter in aanraking te komen. Toen trok eene vriendin van zijne moeder zich zijn lot aan. Den eersten dag, dat hij bij haar kwam, liep hij met een horloge van zijne weldoenster weg; daarop eerste straf: eene week gevangenis. Drie maanden later wegens bedrog 14 dagen gevangenis; 3°. acht weken gevangenisstraf voor het stelen van een paar schoenen; 4°. 6 maanden; 5°. 9 maanden; 6°. een jaar, telkens voor soortgelijke diefstallen. Intusschen twintig jaar geworden, krijgt hij zijne eerste tuchthuisstraf: twee jaar voor diefstal en bedrog. Is negen maanden in de vrijheid, waarop één jaar tuchthuis volgt. De daaropvolgende twee jaar leeft hij van „los werk", dat bij eenige navraag hoofdzakelijk „Zuhälterei" blijkt te zijn, doch blijft buiten handen der justitie. Op een goeden dag ontmoet hij een oud-bekende, die hem animeert een

inbraak mede te doen. Hij weigert eerst, maar als zijn vriend hem toevoegt: „Hoe is het? Durf je niet meer? 'k Zou je haast niet meer kennen!", is 't gevoelige punt getroffen. Na de eerste volgen nog een paar inbraken en daarop 4½ jaar tuchthuis, die hij thans ondergaat. Op school, als kind, leerde hij vrij goed, 't liefst was hem gymnastiek. 't Is thans een kalm mensch, niet zenuwachtig, niet prikkelbaar, maar van uiterst zwakken wil. „Ik ben altijd zoo weinig zelfstandig geweest en dat leert men hier niet af!" Dronk dagelijks wel voor 3 à 4 Mark bier en Schnaps. Sedert zijn 15de jaar veel excessen in Venere. Over eenige maanden is zijne straf om; men zegt hem hier: wees verstandig en doe toch zulke domme dingen niet. Nu, dat kan hij zich zelf ook wel zeggen. Maar het uitvoeren! Dat is de moeielijkheid. Doch eene inwendige stem zegt hem, dat 't voortaan wel zal gaan; hij gelooft thans meer zelfvertrouwen te hebben. Verbeterlijk of onverbeterlijk? De wil voor het goede is er nog en zelfs in vrij sterke mate en ook nog wel eenig vertrouwen op de toekomst. In zooverre dus niet onverbeterlijk. Toch zal geen gevangenisdirecteur hem anders dan onder de toekomstige recidivisten rangschikken.

No. 3. — L., oud 27 jaar. Vader stierf aan tuberculose, toen L. 16 jaar was. Hij heeft eigenlijk geene opvoeding gehad; zijne ouders waren haast altijd van huis, zijn vader als mijnwerker, zijne moeder als werkvrouw. Hij ging tot 14 jaar op school, was altijd lui. Gedurende 3 jaar leerde hij voor kleermaker, maar kon als zoodanig niet genoeg verdienen en ging daarom ook in de mijnen. Tot zijn 29ste heeft hij twee straffen gehad; eerst 3

maanden wegens diefstal (12 Mark gestolen van een kameraad), en later 5 dagen wegens mishandeling ter gelegenheid van eene vechtpartij. Hij was toen dronken; drinkt anders nooit, kan er niet tegen. Ditmaal is hij wegens poging tot roofmoord veroordeeld. 't Was den Zaterdag vóór Pinksteren 1902, en gedurende de laatste dagen vervulde hem slechts één wensch: met Pinksteren een nieuw pak te hebben — dat hij in eene étalage had zien liggen. Hij had erover nagedacht hoe hij dezen hartewensch zou kunnen bevredigen, maar het geld ervoor was er niet, — totdat Zaterdagavond, bij het uitbetalen der loonen, toen hij een kameraad, die dien avond waakdienst had in de mijn, zijn weekloon zag in ontvangst nemen, het idee in hem opkwam dien man te vermoorden en zoo diens weekverdienste machtig te worden om daarmede het zoo vurig begeerde pak te kunnen koopen. Hij ging naar huis, haalde een bijl, daalde in de mijn af en ging op den loer liggen en toen de ander op zijn rondgang voorbijkwam, sprong L. te voorschijn. De ander vluchtte; L. hem achterna loopend, slingerde de bijl op hem af. Juist bijtijds had deze tusschen zich en L. eene deur dichtgeslagen, waar de bijl indrong. L. zwierf daarop drie dagen rond, zonder naar huis te durven komen. Niet zoozeer vrees voor de politie hield hem terug, als wel vrees voor het verwijt van zijne moeder, dat de politie hem zocht. Den derden dag werd hij gearresteerd; behalve dat zijn slachtoffer hem herkende, hadden anderen hem in de mijn zien afdalen op een uur, waarop hij daar niets te doen had. Poging tot roofmoord; het vonnis luidde twaalf jaar tuchthuis. L. ziet er tenger uit, maakt een vriendelijken, kinderlijken indruk. Hij is bepaald dom,

zooals trouwens zijne misdaad bewijst. Om een nieuw pak te kunnen koopen, tracht hij zonder 'n spoor van voorbereidingen om onontdekt te blijven, een moord te plegen. Hij dacht aan niets anders dan aan.... het nieuwe pak! Hij was door het denkbeeld van een nieuw pak gefascineerd als een kind door een mooi stuk speelgoed. En toen hij aan de kassa dien ander, die alleen in de mijn zou zijn, zag, scheen dit hem het middel zijn doel te bereiken. Hij aarzelde geen oogenblik, dacht slechts aan het begeerde, dat hij zou kunnen koopen. Men moet haast, om het te gelooven, L. op zijn naief-domme wijze zelf hooren vertellen, hoe geen onderdeel van eene seconde aarzeling in hem opkwam en geen oogenblik de antithese: moordenaar óf eerlijk man, hem voor den geest stond.

Wij hebben hier het zich-niet-laten afschrikken door de misdadige idee, zooals FERRI het van den geboren-misdadiger beschrijft; doch het merkwaardige is, dat hij dan toch 24 jaar geworden is zonder noemenswaardige vergrijpen. Berouw kent hij natuurlijk niet; immers hij heeft eigenlijk nooit den moord gewild, wilde alleen het nieuwe pak! Psychologisch is hier ook geen plaats voor berouw. L. vindt zelf zijn daad dan ook 'n domheid en verwondert er zich over, hoe hij zich zoo door die verlangst naar eenige kleederen heeft kunnen laten meesleepen. Oogenbliks- of toestandsmisdadiger? Verbeterlijk of onverbeterlijk? Door sociale of individueele oorzaken? Onmogelijk uit te maken. Psychologisch motief: hebzucht? domheid? ziekelijke opwinding?

No. 4. — M., oud 26 jaar, reeds 7-maal bestraft. Altijd,

en ook nu wederom, wegens diefstal. Vader potator, delirium. M. is thuis streng opgevoed, kreeg veel slaag, maar heeft nooit willen deugen. Twee broers passen goed op. Eerste straf, toen hij twaalf jaar was: vier weken wegens een diefstal, van eene kar op straat iets weggenomen. Daarna tot zijn vijftiende jaar op verschillende fabrieken gewerkt; nooit ergens langer dan een paar maanden. Op zijn vijftiende: een jaar gevangenisstraf wegens diefstal en oplichting door middel van spaarbankboekjes. 16 tot 21 jaar als „artiest" (clown) hier en daar gewerkt zonder zware straffen; 'n paar vonnissen wegens vernieling, in dronkenschap gepleegd. Waarschijnlijk, hoewel hij het niet wil bekennen, toen ook wel inbraken die onontdekt bleven. Eerste tuchthuisstraf 1901: één jaar, wegens een inbraak, waaraan hij niet schuldig beweert te zijn. Twee jaar later, 1903, voor eene reeks zilverdiefstallen uit onbewoonde huizen, in gemeenschap met anderen (Casuïstiek no. 38.) gepleegd, 12 jaar tuchthuis. M. maakt den indruk zeer schrander te zijn. Heeft als kind gemakkelijk en goed geleerd. Hoewel hij niet langer dan tot zijn twaalfde jaar op school was, rekent hij prompt $7 \times 13 = 91$, $13 \times 17 = 221$. Is niet prikkelbaar en kent geen slechte stemmingen. Zegt niet geregeld en weinig te drinken, wat dubieus is. Rookt hartstochtelijk sigaren en cigaretten zooveel als hij krijgen kan. Als psychologisch moment voor zijn gedrag in 't algemeen noemt hij „lichtzinnigheid." M. is een gevaarlijke beroepsinbreker, zonder eenig gevoel van moraliteit op 't gebied van 't mijn en dijn. 'k Geloof niet dat zoo iemand door twaalf jaar tuchthuis eerlijker wordt, noch ook dat hij wordt afgeschrikt. Zijn eenige gedachte is: 'n volgende maal slimmer. In zooverre onverbeterlijk.

Toch kan men niet zeggen, dat onder opvoedkundige leiding, gegeven M's goed intellect, hem geen eerlijkheid zou zijn bij te brengen, zooal niet uit gevoels- dan toch uit verstandsoverwegingen, zoodat hij wel niet moreel, maar toch sociaal gebeterd zou worden. Verbeterlijk of onverbeterlijk?

No. 5. — L., oud 35 jaar, gehuwd, vader van twee kinderen; tot zijn 35ste twee geldboeten wegens politieovertredingen, en eene week hechtenis wegens diefstal. Ditmaal wegens diefstal met braak, één jaar tuchthuis. Zonder werk, was hem een middag in eene kroeg door zekeren Q. een karwei aangeboden: te helpen bij eene verhuizing. Den volgenden dag om vijf uur 's morgens zou hij present moeten zijn, daar en daar. Hij was er en vond er een ander, die den vorigen dag ook in die kroeg was. Kort daarop kwam Q., die het tijdelijk onbewoonde huis ontsloot. Toen alle drie binnen waren, keerde Q. plotseling om, zeggende: „Wacht even, ik kom zoo dadelijk terug." Hij kwam ook terug, doch in gezelschap van twee politieagenten. Q. bleek later geheim-politieagent te zijn. Aldus het verhaal van L.

Q. daarentegen beweert 's middags in de kroeg de afspraak van L. en dien ander om het huis leeg te halen, te hebben opgevangen, zich den volgenden ochtend aan de overzijde te hebben geposteerd, totdat L. en de anderen binnen waren. Q. is vroeger onder curateele en in een krankzinnigengesticht geweest. Doch zijne getuigenissen in dezen waren zóó beslist, klopten zoo in allen deele, geen enkele tegenstrijdigheid, noch eenige aarzeling bij de meest bijzondere vragen, dat de rechter gemeend

heeft aan zijn getuigenis wel degelijk waarde te moeten hechten. L. en de ander werden daarop tot 1 jaar tuchthuis veroordeeld. 't Toeval wilde dat ook Q. ons onder handen kwam, en wel op de afdeeling ter observatie van krankzinnige misdadigers. De medische diagnose over Q. luidde: hoogst onbetrouwbaar minderwaardig fantastiker.

No. 6. — H., oud 28 jaar. Reeds 12-maal bestraft wegens diefstal en verduistering. Zijn vader werkte op eene weverij, was een potator. Van zijn 19 broers en zusters zijn er 17 aan tering gestorven. Zijn vader ook. Zijne moeder is waschvrouw. H. heeft gewoon intellect, voor zoover zulks met zijne opvoeding mogelijk is. Als jongen van 10 jaar moest hij er 's morgens om vier uur al op uit om ontbijten te bezorgen, en kon zich dan op school meestal niet houden van den slaap. Toen hij 14 jaar was, kwam hij eerst op de fabriek, later alle mogelijke los werk. Wanneer hij werk had als steenendrager, gaf hij dikwijls 4 Mark per dag aan drank uit. Hij zelf zegt, dat de drank zijn ongeluk is, nuchter heeft hij nooit gestolen. Ditmaal, waar hij een jaar tuchthuis heeft, had hij van zijne moeder waschgoed gestolen, omdat zij hem geen geld wilde geven. H. maakt den indruk uiterst lichtzinnig en moreel ongevoelig te zijn. Als men hem over zijne moeder spreekt, komen hem de tranen in de oogen en zegt hij bitter: „Ik heb nooit eene moeder gehad." Bij doorvragen, waarom hij zijne moeder niet dien naam waardig keurt, blijkt zijne hoofdgrief tegen haar, dat zij hem, toen hij, na tien straffen te hebben gehad, thuis kwam en geen ernstige pogingen deed werk te vinden, de deur wees. Uit wraak daarover stal hij

waschgoed, dat zij van klanten onder zich had, en waardoor zijne moeder, die dit van haar overgespaard geld terug moest betalen, in groote moeielijkheid geraakte. Boven het verslag van zijne verschijning voor de rechtbank plaatste een dagblad 't opschrift: „Een ontaarde zoon" en wijdde verontwaardige regels aan zijn gedrag. De voorlezing dezer regels wekte niet de minste emotie in hem. Hij voelt zich blijkbaar zeer verongelijkt: als zijne moeder hem geld had gegeven, zou hij haar nooit bestolen hebben! Men kan de uitwerking van de dertiende straf op zoo iemand nagaan!

No. 7. — IJ., oud 22 jaar. Vader potator, moeder en eene zuster gestorven aan tuberculose. Vaders broeder lijdt aan epileptische toevallen. IJ. is thuis opgevoed, zijn vader is bakker, zijne moeder stierf toen hij acht jaar was; zijne stiefmoeder keek niet veel naar hem om. Als jongen van elf jaar en later stal hij herhaaldelijk geld bij zijn vader uit de toonbank, om te snoepen. 't Werd nooit gemerkt. Ging tot zijn veertiende jaar op school, leerde gewoon, het liefst geschiedenis. Na zijn schooltijd ging hij bij een bakker in de leer, daarna een jaar op een kantoor, waar hij wegliep, nadat hij postzegels had gestolen. Geen strafrechter of politie er in gemoeid. Toen twee en een half jaar kellner; in dezen tijd leerde hij hazardeeren, wat in den laatsten tijd zijn hartstocht is. Alcohol: dagelijks ongeveer voor 1 Mark bier en genever. 18 jaar eerste kleine straf: berisping, wegens diefstal; kort daarop twee strafjes wegens bedelarijen; ten slotte anderhalf jaar opzending naar eene werkinrichting. Drie weken nadat hij hieruit kwam: twee weken hechtenis

wegens bedelarij. Vijf maanden later: twee maanden gevangenis voor eene poging tot diefstal met braak, en drie dagen nadat hij ditmaal uit de gevangenis kwam, wegens mishandeling (dronken) wederom drie maanden. Twee maanden na afloop van deze straf pleegt hij een inbraakdiefstal en krijgt, hij is thans 22 jaar, één jaar tuchthuis. IJ. is zeer prikkelbaar, laat zich niet veel zeggen en is daardoor als kellner slecht te gebruiken, tengevolge waarvan hij dikwijls zonder werk is. Zijne lichtzinnigheid en het beroep van kellner maakten hem tot een hartstochtelijk speler. Hij „amuseert zich graag en dat kost geld", aldus motiveert hij zelf zijne daden. Als hij 't niet verdienen kan, steelt hij het. Hoe kan ook een jongen, die van zijn 11de tot zijn 18de jaar gestolen heeft, zonder daarvoor gestraft te zijn, eenig begrip van het mijn en dijn hebben? En is zoo iemand misdadiger van aanleg; of door zijne opvoeding en zijne omgeving (alle kellners hazardeeren)? Onmogelijk uit te maken zonder der waarheid geweld aan te doen.

No. 8. — G., oud 23 jaar. Vader stierf, toen G. 15 jaar was, zelfmoord. Van 16 broers en zusters zijn er 12 gestorven. Twee broeders lijden aan epilepsie. Als jongen van 10 jaar moest hij geld verdienen; was loopjongen; leerde toch goed op school tot zijn 14de. Maakt ook nu den indruk zeer intelligent te zijn; op school was rekenen zijn geliefkoosd vak. Als jongen van dertien jaar krijgt hij, aanvoerder van eene dievenbende, vier maanden gevangenis. Nadat hij van school komt, leert hij eerst een jaar voor kleermaker maar kan dat stilzitten niet uithouden. Wordt loopjongen en steelt als jongen van 16 jaar 120

Mark, die hij met een meisje — G. is sexueel zeer prikkelbaar — in 14 dagen opmaakt; straf: twee maanden gevangenis. Eenige maanden na zijn ontslag krijgt hij wegens verduistering van 360 Mark een jaar gevangenis, een half jaar later voor poging tot diefstal twee jaar tuchthuis. Toen werd hem door den Fürsorge-Verein bij een kleermaker in de provincie werk bezorgd. Hij verdiende daar weinig en nam eene ruzie met zijn kameraad als pretext om naar Berlijn terug te keeren. Hier vond hij zijne oude vrienden spoedig in de kroegen terug en zit nu voor drie jaar wegens poging tot diefstal met braak. G. is een intelligente jonge man, die zeer goed inziet, dat hij op deze wijze te gronde gaat, maar die zijn uiterst zwakken wil niet kan richten. Aan de mogelijkheid van gevat te worden dacht hij nooit bij zijne misdaden; het plezier, dat hij voor het geld zou kunnen hebben, was het éénige waaraan hij dacht. Zonder bepaald berouw te hebben, betreurt hij het, dat het zoover met hem gekomen is. Plannen voor de toekomst maakt hij niet; zijne ervaring heeft hem geleerd, dat wat men zich binnen de vier muren voorneemt, daarbuiten spoedig vergeten is. „Als hij werk krijgt, zal hij zich goed houden, anders...." G. is iemand van wien het zeer goed mogelijk is, dat hij later terecht komt; voor wien misdaad eene uiting van jeugdige lichtzinnigheid is. Zonder leiding gaat hij echter zeker te gronde.

No. 9. — N., oud 32 jaar. Tweede straf. Toen hij 24 jaar was, voor het eerst gestraft met een jaar gevangenis wegens poging tot diefstal. Schreit, wanneer men hem daarover spreekt en wil er niet van vertellen. Thans,

zeven jaar later, heeft hij tegen Kerstmis — hij was zonder werk — eene reeks diefstallen begaan, alles te samen tot een bedrag van 4 à 500 Mark. Inbraakdiefstallen — met anderen — en eenvoudige diefstal van horloge, portemonnaie. Straf: zes jaar tuchthuis. Hij ging er bepaald op uit, actief tegenover het milieu. 'n Beroepsmisdadiger in zooverre dat hij er bepaald zijne broodwinning van wilde maken. „Ik wilde door stelen mijn brood verdienen; ik wist geen ander middel." Geenszins een gewoonte-misdadiger, immers tot zijn 32ste slechts één straf van 1 jaar. 'n Zeer nerveus mensch. „Als ik geweten had, dat het zoo zwaar gestraft zou worden, had ik het nooit gedaan!" Alcohol: 60 à 70 Pfennig bier per dag. Als kind streng bij zijne ouders thuis opgevoed; tot 14 jaar op school, waar hij goed leerde; toen loopjongen. Op school teekende hij het liefst. Oogenbliks- of toestandsmisdadiger? Als men aan de reeks kort op elkaar volgende misdaden denkt, zeker toestandsmisdadiger; als men zijn verleden in aanmerking neemt, oogenbliksmisdadiger.

No. 10. — T., oud 23 jaar. Vader metselaar, moeder stierf, toen hij drie jaar was, aan tuberculose; zoo ook zijn eenige broeder. Van stiefmoeder kreeg hij veel slaag in zijne jeugd. Op school leerde T. slecht, kon het niet tot de hoogste klasse brengen; hij kon als kind uren lang vóór zich zitten kijken zonder aan iets te denken. T. is zeer prikkelbaar en dikwijls uren lang, zonder dat hij er een oorzaak voor weet, gedeprimeerd. Op de vraag $13 \times 17 = ?$ na lang denken 231, iets later 221. — Op zijn 13de jaar krijgt hij voor eene reeks diefstallen in vereeniging met

anderen gepleegd (eene dievenbende) vier maanden gevangenis en kwam daarna voor den tijd van zes maanden in een opvoedingsgesticht. Als jongen van 16 jaar krijgt hij voor verscheidene diefstallen een vonnis van 7 maanden en 2 weken gevangenis. Dit waren steeds z.g. gelegenheidsdiefstallen van alles wat onbeheerd onder zijn bereik kwam, geweest. In de gevangenis nu schijnt hij de eerste beginselen van technisch stelen geleerd te hebben. Althans kort na zijn ontslag pleegt hij zijne eerste zakkenrollerij (eene beurs van eene dame bij een oploop — 13 Mark), weldra gevolgd door meerdere, zoodat hij 3 maanden na zijn ontslag 1 jaar gevangenis krijgt en 2 maanden na afloop hiervan wederom 1 jaar en 6 maanden gevangenisstraf. 1 jaar hierna (hij is slimmer geworden en weet langer uit handen van de politie te blijven) krijgt hij nog eens 18 maanden gevangenis en 3 maanden na afloop van dat verblijf 1 jaar tuchthuis voor eene reeks diefstallen, meest zakkenrollerijen. In zakkenrollerijen heeft hij bepaald plezier: „Het windt me verschrikkelijk op, ik word er altijd bleek van." T. is — de opeenvolging zijner straffen alleen zou het haast kunnen leeren — uiterst wilszwak en lichtzinnig. Hij drinkt in het geheel geen sterken drank of bier: kan er niet tegen. Met muziek dweept hij, hij geeft zijn laatsten cent uit om muziek te hooren. Heeft horror puellarum; echter meermalen 's weeks onanie. Of de emotie van het zakkenrollen tevens eene van sexueelen aard is, laat zich niet vaststellen. T. is zeer zeker een gewoonte-misdadiger. Onverbeterlijk? Zijn verleden zegt beslist: ja. Doch wie zal zeggen wat er, onder deugdelijke leiding, van iemand met eene zoo geprononceerde neiging voor muziek te maken zou zijn?

No. 11. — L., oud 24 jaar. Vader in zijne jeugd bestraft, waarvoor, wist L. niet. Moeder stierf, toen hij drie jaar was, aan tering. Een broeder is bestraft geweest met een jaar gevangenis voor diefstal met braak, stierf kort daarop, 20 jaar oud, tuberculose. L. zegt op school gemakkelijk geleerd te hebben, maakt echter den indruk zeer weinig intelligent te zijn. Ging tot zijn 14de op school. Rekent $11 \times 13 =$ na lang denken 160, kort daarop 143. $67 - 23 =$ .... 38. Na zijn schooltijd ging hij bij een schoenmaker in de leer en zegt zijn vak te kennen. Tot zijn 24ste jaar twee kleine straffen: drie dagen wegens bedelarij en eene week wegens landlooperij. Nu: 9 jaar tuchthuis wegens roof en zware mishandeling. Hij kwam 'n Zaterdagavond op weg naar huis — drinkt weinig of niet, had dien avond twee glazen bier gedronken, waardoor, volgens eigen zeggen, geenszins beïnvloed — voorbij eene hem bekende villa, waar hij als tuinknecht gewerkt had. Hij ziet het raam openstaan, klimt naar binnen en posteert zich achter eene kast. Eenige minuten later komt de bewoner — een oud man — binnen en wil het licht aansteken. L. grijpt hem beet, gooit hem op den grond en dreigt met een mes: „Je geld of je leven!" De grijsaard geeft hem wat hij zegt te hebben aan contanten: 26 M. Hiermee verdwijnt L. op het geluid van naderende voetstappen en spoedt zich naar huis, waar hij den volgenden morgen door het bloed op zijne kleeren aan het voorval van den vorigen avond herinnerd wordt, zoo vertelt hij zelf. Motief? hij had werk en geld (60 Mark gespaard) en zegt alles zonder eenig motief spontaan gedaan te hebben. Van berouw niet veel te merken: „'t Spijt me, maar er is nu niets meer aan te veranderen."

No. 12. — Z., oud 20 jaar. Vader potator en wegens diefstal bestraft; moeder epileptisch, eveneens wegens diefstal bestraft; een broeder tienmaal bestraft wegens diefstal, tuberculeus, zuster heeft kind buiten echt. Van de 16 kinderen leven er nog vijf. Van de twee overige niets bijzonders. Z. zegt gedurende de week niet veel (?) te drinken, Zaterdag op Zondag wel, dikwijls voor 4 à 5 Mark. Ging tot zijn 14de op school, leerde slecht, maakt ook nu een dommen indruk. 37 — 12 = 24; 11 × 12 = ... 72. Na zijn schooltijd ging hij op eene fabriek, spinnerij, verdiende op 't laatst 14 Mark per week. Eerste straf als jongen van 18 jaar, wegens mishandeling, Zaterdagavond-vechtpartij, 10 dagen; tweede straf, dronken, het rijwiel gestolen van den kroegbaas, bij wien hij zich bedronken had; derde straf, een jaar tuchthuis, wegens roof. Zaterdagnacht een 60-jarigen kameraad tien Mark met geweld afgezet; motief: wilde geld hebben om weer naar de kroeg te gaan. Zooals de meeste potatoren is Z. zeer optimist. Zijne straf valt hem erg mee, hij had gedacht den geheelen dag een lederen kap te zullen moeten dragen. De tijd gaat gauw voorbij! In zekeren zin een affect-misdadiger en dus oogenbliksmisdadiger, doch met evenveel recht als toestandsmisdadiger te kwalificeeren: Misdaad is gevolg van eene blijvende eigenschap: drankzucht. Laat men de motieven in initio zwaar wegen, dan is hij misschien ook wel als geboren-misdadiger te bestempelen. Zeker: minderwaardig, physiek en psychisch.

No. 13. — N., oud 27 jaar. Zijn vader stierf, toen hij twee jaar was, twee zusters stierven jong, een broeder

leeft. N. heeft op school slecht geleerd; had er geen lust in; kòn heel goed, heeft het echter niet tot de hoogste klasse gebracht. Op zijn 14de jaar ging hij bij een banketbakker in de leer en kreeg kort daarop zijne eerste straf voor een diefstal, eene snoeperij. Daarna ging gedurende eenige jaren alles goed, tot hij op 18-jarigen leeftijd zonder werk was. Hij stal toen door inbraak uit eene étalage allerlei voorwerpen: scheermessen, borstels etc., met het doel door verkoop dezer dingen aan de kost te komen. Straf: 8 maanden gevangenis; derde straf: 22 jaar, had werk, verdiende weinig en stal eenige kistjes sigaren: 6 maanden gevangenis; vierde straf: 24 jaar, was dronken, 'n vechtpartij, 3 maanden wegens mishandeling; vijfde straf: 27 jaar, een jaar tuchthuis, jassen gestolen uit een koffiehuis; had geen geld om te eten, zegt hij. N. maakt den indruk intelligent te zijn, is zeer prikkelbaar. Was zulks altijd, zegt hij. Bij zijne laatste misdaad dacht hij wel degelijk aan mogelijke straf, maar die gedachte liet hem ten eenenmale koud. „De straf valt mij niet zwaar, maar de gedachte dat ik geen onderkomen heb als ik er uit kom, kwelt mij. Als ik geen werk vind, ben ik binnen een paar weken weer hier. 'k Wil me fatsoenlijk kunnen kleeden en mij niet behoeven te schamen als ik over straat loop; en als ik niet fatsoenlijk te eten en te drinken heb...., dan steel ik." Men ziet: eene levensbeschouwing als eene andere, en in zeker opzicht zelfs eene ongewoon éérlijke bekentenis en eene buitengewone zelfkennis. N. is door zijne ervaringen in den strijd om het bestaan zeer verbitterd tegen de menschheid in het algemeen. Au fond niet kwaad, dragen al zijne misdaden het karakter van affect-daden;

hij is op weg er eene gewoonte, misschien — maar 'k geloof het voorloopig niet — zelfs een beroep van te maken. De kiem voor misdaad had hij steeds: slecht leeren en eerste diefstal op zijn 14de jaar. Geboren-misdadiger is hij toch ook niet; als hij werk heeft, zooals van zijn 14de tot 18de, blijft hij eerlijk. Zonder geweld te doen aan een der genetische momenten, is het onmogelijk iemand als N. te classificeeren.

No. 14. — G., oud 28 jaar. Verscheidene zijner broers en zusters zijn jong aan stuipen gestorven. Hijzelf leerde op school gemakkelijk. Als kind van 12 jaar kreeg hij een slag met een schop op het hoofd en was daarna lang bewusteloos. Sexueel vele excessen. Preventief zittend; dikwijls bewusteloosheid en krampaanvallen. G. deugde van kindsbeen af niets; na zijn schooltijd hield hij het bij geen enkel beroep uit; hij was achter elkaar in de leer bij een smid, een steendrukker, een schoenmaker — telkens liep hij weg vóór dat zijn leertijd voorbij was. Later was hij daglooner, doch leidde een zeer ongebonden leven en gaat ten slotte met enkel misdadigers en Zuhälter om. Als jongen van 18 jaar wegens mishandeling (dronken), later wegens huisvredebreuk en diefstal, en ten slotte wegens diefstal met braak veroordeeld. In de gevangenis was hij steeds gezond, gedroeg zich goed, was gewillig doch zeer prikkelbaar. Uit zijne brieven en geheele zijn blijkt die mengeling van sentimentaliteit en ongepaste humor, van goede voornemens en genotzucht, van schijnbaar berouw en werkelijk gemis aan inzicht, zooals ze bij jeugdige misdadigers dikwijls gevonden wordt. Van de gevangenis ter terechtzitting gevoerd voor een kleinen diefstal, die hem ten hoogste een paar weken zou bezorgen,

is hij op de zitting geheel verward, geeft zonderlinge of geen antwoorden, kortom gedraagt zich „gek”. Eenige dagen vóór de behandeling ter terechtzitting had hij zich nog logisch en geordend over het feit geuit en ook den dag zelf was nog niets bijzonders aan hem waargenomen vóór zijne verschijning. Verdenking van simulatie lag dus voor de hand en er werd een rapport van deskundigen over hem uitgebracht. Juist vóór de terechtzitting, in de wachtkamer, had hij aan zijn geleide gevraagd zich even te mogen verwijderen om eene behoefte te verrichten. Dit was hem bruusk geweigerd en hij had zich daarover geërgerd. Deskundigen achten zijne verwardheid ter terechtzitting een „Dämmerzustand” zooals deze dikwijls bij epileptici en hysterici voorkomt, juist ook na een affect, en „simulatie” uitgesloten. G. is een minderwaardige; „krankzinnig” kan men hem niet noemen. Hij ziet zijne misdrijven in, schikt zich in de straf als in ’t onvermijdelijke. Hij dronk den laatsten tijd voor 2—3 Mark alcoholica per dag. Hij beschouwt zich zelf als een beroepsmisdadiger. Op de vraag of zijn beroep hem bevalt, vertelt hij, als weemoedige herinnering, hoe hij in één winter 3000 Mark wist te stelen zonder ontdekt te worden. Die winter zou hij nooit vergeten. Eene fiets en volop te eten en te drinken en aangenaam gezelschap. ’t Eenige wat hem niet bevalt van zijn vak is de hooge risico. Maar hij kent verscheidene collega’s die jaren lang van diefstal en inbraak leefden en nog nooit in het tuchthuis waren. Zoo handig te worden of liever gezegd zooveel geluk te hebben, is zijn ideaal.

No. 15. — S., oud 23 jaar, viermaal bestraft. Zijne moeder

stierf, toen hij 9 jaar was, zijne stiefmoeder zette hem en de 5 andere voorkinderen terug. Van deze vijf zijn 3 broers bestraft: 2 wegens diefstal, 1 wegens mishandeling; twee zusters zijn prostituées. S. zelf kon het op school niet tot de hoogste klasse brengen, hoewel hij een normaal intellect bezat. 1°. gestraft wegens beleediging (dronken); 2°. wegens heling (een gestolen rijwiel van zijn broer gekocht); 3°. wegens diefstal (zonder werk). Deze straf was in Juni 1904 afgeloopen. Daarna leeft hij van heling en wordt in September 1905 tot één jaar tuchthuis veroordeeld. S. was bakker en, zooals alle bakkers in de groote steden, hazardeert. Hij drinkt 4—5 glazen bier per dag. Hij zegt zelf uit gebrek te hebben gestolen, doch wanneer hij geweten had, dat hij in het tuchthuis kwam, zich wel bedacht te zullen hebben. Zeer onbetrouwbare indruk; niet in staat eenig berouw te voelen. Het feit dat hij hier alléén is, valt hem het zwaarst te dragen. Hij zegt zonder eenig bewijs van dieper gevoel, dat dit de laatste maal geweest is.

No. 16. — E., oud 30 jaar, 14-maal bestraft, steeds wegens diefstal en mishandeling. Zijn vader was potator. E. is thuis opgevoed. Vader stierf, toen E. jong was, zijne moeder voedde hem streng, maar goed op. E. deugde van jongs af niets, bleef van school weg, was op zijn 12de jaar niet verder dan andere jongens op hun 9de. („Ik heb nooit pleizier in het leeren gehad.") Intellect normaal. Het liefst is hem zware handenarbeid. Hij draagt graag zware lasten. Hij is zeer prikkelbaar, doch niet gauw uit zijn humeur en altijd vroolijk. Hij drinkt 20—30 glazen bier, 5—7 glazen cognac per dag. E. kan zijne

gedachten niet fixeeren, gaat van het een op het ander. Zooals alle chronische alcoholisten is hij geenszins onder den indruk van zijne straf, die hem ook niet zal verbeteren. In het begin der ondervraging geeft hij nijdig en onbeschoft antwoord, later, toen hij wist dat ik niets met de politie te doen had, werd hij toeschietelijker. Het moeielijkste valt hem hier het stil zitten. Al zijne misdaden zijn het gevolg van alcoholmisbruik, zonder dat hij ze ooit van te voren overlegd heeft. In zooverre kan men hem een affectmisdadiger noemen. Wanneer men echter bedenkt, dat hij in zijne prille jeugd al niet heeft willen deugen, dan komt ook hier het aangeboren defect tot gelding. Onverbeterlijk, tenzij men hem drank onthouden kon.

No. 17. — K., oud 31 jaar, reeds 10-maal bestraft. Buiten echt geboren. Heeft zijn vader nooit gekend, weet ook niet wie het is. Moeder voedde hem en zijn broeder streng op. Op zijn 19de jaar werd hij voor het eerst gestr ft wegens verduistering. K. heeft op school moeielijk kunnen leeren; vooral rekenen ging slecht; 9 × 9 = ? K. is onmiddellijk tot tranen toe bewogen. Hij zegt voortdurend aan zijne vrouw te denken en vreest dat hij, hier alléénzittend, krankzinnig zal worden. Hij is zeer godsdienstig en gaat trouw naar de kerk. Geen alcohol. K. maakte geheel den indruk van een minderwaardige. Zijne 10 misdrijven, diefstal en verduistering, zijn steeds in overleg met en onder invloed van anderen gepleegd. Hij schikt zich gemakkelijk in de routine van het gevangenisleven en behoort tot dezulken die blij zijn wanneer anderen voor hen denken. Zonder eenig weerstandsvermogen,

zegt hij zelf, dat zijn „zwakke wil zijn ongeluk is". Zonder actief-misdadige neigingen moet men K. toch onder de onverbeterlijken rangschikken. Zijn aangeboren zwakke wil heeft hem in verband met den slechten invloed van anderen tot misdadiger gemaakt. Toestands- of oogenbliksmisdadiger? Zijn zwakke wil is blijvend, doch op zich zelf niet misdadig. Het misdadige komt steeds van oogenblikkelijke invloeden, die weer op hunne beurt hem niet tot misdadiger hadden gemaakt, als hij niet zoo zwak van wil was.

No. 18. — H., oud 32 jaar. Zijne ouders zijn gestorven, toen hij nog zeer jong was. Tot zijn 15de jaar is hij in een weeshuis opgevoed en heeft volgens zijn eigen opgaaf niets geleerd, omdat de onderwijzer geen onderwijs gaf. Hij zegt van natuur zeer leergierig te zijn, maakt echter niet dien indruk. Is reeds 7-maal bestraft, steeds wegens diefstal en verduistering. Hij is thans 32 jaar, en door zijne langdurige dievenloopbaan zoodanig onbetrouwbaar, dat er aan zijne opgaven weinig geloof te schenken is. Hij geeft steeds aan anderen de schuld, nooit zich zelf; volkomen onverschillig en zonder inzicht in zijn toestand.

No. 19. — E., oud 22 jaar, van zijn eerste jaar af bij pleegouders opgevoed tot zijn 8ste, toen weer bij zijn vader en stiefmoeder terug. Daar ging het slecht; hij had steeds ruzie met zijne stiefmoeder en liep ten slotte van huis weg. Hij heeft op school gemakkelijk geleerd en is na afloop van de lagere school nog op een ambachtschool geweest. Het liefst waren hem schrijven en teekenen. E. is dikwijls weken lang in slechte stemming,

kan dan met niemand spreken; weet zelf geen oorzaak voor deze toestanden. Als jongen van 20 jaar stal hij voor het eerst een paar schoenen (hij had toen geen werk), en kreeg daarvoor 1ste straf: 3 weken gevangenis; 3 maanden later kreeg hij voor een rijwieldiefstal eene maand gevangenis en thans voor eene reeks rijwieldiefstallen, 3de straf, 1 jaar tuchthuis. E. begint zeer gauw te schreien, als men hem gemoedelijk toespreekt. Hij vindt zich zelf een „verloren mensch", en zijne voortdurende klacht is, dat hij zijn leven lang „geen houvast aan iemand" gehad heeft; zeer zwak van wil, is hij zeker ook een product van ongelukkige omstandigheden en met het oog op zijn leeftijd nog wel als verbeterlijk te beschouwen.

No. 20. — S., oud 37 jaar, vader krankzinnig, broeder zelfmoordenaar. Zijne moeder stierf, toen hij 7 jaar oud was; door zijn vader en zijne stiefmoeder werd hij streng opgevoed, hij leerde op school gemakkelijk en goed, het liefst geometrie. In zijn 14de jaar ging hij als huisknecht dienen en werd later kellner. Straffen: 1°. datum 18. II. '84. diefstal, 2 jaar gevangenis. Hij was toen 16 jaar; 2°. datum 19. II. '86. (N. B. één dag na zijn ontslag uit vorige straf!) diefstal, 6 maanden gev.; 3°. datum 23. V. '87. diefstal, 1 jaar en 6 maanden gev.; 4°. datum 20. VIII. '89. verduistering, 8 maanden gev.; 5°. datum 9. I. '91. diefstal, valschheid in geschrifte en bedrog, 5 jaar gev.; 6°. 18. XII. '97. verduistering, 4 maanden gev.; 7°. 28. IV. '98. verduistering, 1 maand gev.; 8°. datum 3. III. '99. verduistering, 1 jaar en 3 maanden tuchthuisstraf. Thans, 9de straf, heeft hij 1½ jaar tuchthuisstraf wegens valschheid in geschrifte. S. is een

hartstochtelijk pokerspeler; hoewel hij in den laatsten tijd als kellner dikwijls 2—300 Mark per maand verdiende, had hij daaraan niet voldoende om zijne speelzucht bot te vieren. Zooals bijna bij alle kellners, ging ook bij hem het spelen met drinken gepaard: 20—30 glazen bier, 10—15 glazen jenever per dag. Van berouw is niets te merken. Het eenige wat hij betreurt is, dat hij als pakker bij een transportmaatschappij de gelegenheid niet gebruikt heeft om groote waarden te stelen; hij had daar dikwijls voor duizenden zich kunnen toeëigenen, doch bleef eerlijk, wat hij thans zeer betreurt. Zonder eenig moreel gevoel; hedenmorgen kreeg hij bericht, dat zijn kind (dochtertje van 7 jaar) gestorven was; hij praat er zeer terloops over, en toont niet het minst diepere ontroering. S. is zeer prikkelbaar, dikwijls zonder oorzaak in slechte stemming, zeer zwak van wil, vooral wanneer hij iets gedronken heeft.

No. 21. — R., oud 28 jaar, wegens bedrog 1 jaar tuchthuis, reeds 5-maal voor soortgelijke misdrijven bestraft. R. is buiten echt geboren, bij zijne moeder en stiefvader streng opgevoed. Hij schijnt gemakkelijk en goed geleerd te hebben en maakt ook nu den indruk van een intelligent mensch. Van zijn 14de—18de jaar ging hij op een kantoor en woonde bij zijne ouders. Daarna van huis zijnde, had hij veel geld noodig en nam al heel gauw zijne toevlucht tot minder eerlijke middelen. Hij eigende zich premiën toe, die hem als agent van eene verzekeringsmaatschappij werden ter hand gesteld. 1ste straf 2 maanden; 2°. 2 maanden; 3°. 1 maand; 4°. 6 maanden; 5°. 1 jaar, steeds gevangenis. Telkens wegens bedrog of verduistering. Thans

1 jaar en 6 maanden tuchthuis. R. heeft geen berouw en kan dit ook niet hebben, daar hij zelf zegt, en tháns ook gelooft, van plan te zijn geweest, het te kort weer aan te zuiveren. Hij geeft de schuld aan zijn beroep, dat hem verplichtte groote uitgaven te doen. Indien hij eene betrekking met vaste standplaats had gehad, zou hij nooit tot zoo iets gekomen zijn. Drinkt 2—3 glazen bier per dag. R. is wellicht in den beginne een slachtoffer der omstandigheden geweest, doch thans op weg een gewoonte- of zelfs beroepsmisdadiger te worden; waar en wanneer deze overgang plaats heeft, is onmogelijk te zeggen.

No. 22. — Z., oud 20 jaar, is 2-maal bestraft. Zijn vader dronk voor 20—30 Pf. jenever per dag. Als kleine jongen werd Z. door kennissen van zijne ouders reeds tot diefstal verleid. Hij was $14^1/_2$ jaar toen hij 18 maanden gevangenisstraf kreeg voor het stelen van wijn uit een wijnkelder op instigatie van deze kennissen zijner ouders. Na deze 18 maanden te hebben uitgezeten, leerde hij het steendrukkersvak. Op school had hij niet al te best geleerd, kon het niet tot de hoogste klasse brengen, terwijl zijn schooltijd reeds ontijdig werd afgebroken door eene preventieve hechtenis. Zijn tweede misdrijf was een diefstal uit gebrek, terwijl hij thans wegens een typisch affectmisdrijf 1 jaar tuchthuis heeft. Z. was zoowel tegenover den Directeur als tegenover den dokter bij zijne opname in het tuchthuis zeer gesloten, gaf kortaf antwoord en keek vaag over de personen met wie hij sprak, heen, zonder echter van absentie van geest te doen blijken. Thans, veertien dagen nà zijne opname, door het vragen naar zijne

huiselijke omstandigheden en naar zijne moeder in affect gebracht, komt Z. met een aantal waanideeën en hallucinaties voor den dag. Zijne moeder zou voor eenige dagen gestorven zijn, hij heeft haar immers in haar doodkist zien liggen; gedurende het „luchten" meent hij, dat de opzichters met het geweer hem bedreigen. Hij is in voortdurende afwachting van hetgeen komen zal: een medelijdend mensch die hem bevrijdt. Z. wordt den volgenden dag na deze mededeelingen op de afdeeling voor krankzinnigen ter observatie genomen. In hoeverre zijne thans gestoorde geestvermogens mede oorzaak waren van zijn affect-misdrijf is natuurlijk onmogelijk uit te maken. Volgens zijn eigen beweren heeft hij gestolen om geld te krijgen ten einde te voorkomen, dat een meisje van wie hij hield, alle relaties met hem afbrak; door zoodanige bedreigingen van het meisje (als hij geen geld gaf, „ging ze met een ander") was hij in de war geraakt en had op zeer domme wijze een inbraak beproefd.

No. 23. — D., oud 20 jaar, eerste straf 1 jaar tuchthuis wegens heling. Eene zuster van zijne moeder is krankzinnig, zijn vader aan een beroerte gestorven. D. heeft als kind moeielijk geleerd; zijn vader voedde hem streng op, hij kreeg veel slaag, o. a. omdat hij vruchten stal. Van zijne 12 broers en zusters zijn er 10 jong gestorven. D. is zeer prikkelbaar en schreit voortdurend zonder reden. In de vrijheid was hij dikwijls 4—5 dagen in eene slechte stemming en dan bijzonder prikkelbaar. Hij heeft b. v. in dergelijke stemming eens zijn meisje zonder eenige reden een slag gegeven; later verwonderde hij

zich zelf daarover. Op andere oogenblikken is hij weer goedig en geeft zijn laatsten cent voor een ander mensch uit. Zijne hartstocht is rooken: soms wel 60 cigaretten per dag; alcohol: 4—5 glazen bier, geen genever. Op de vraag, of hij zijn misdrijf (helen van artikel 417 Swb.) overlegd had, antwoordt hij: „Ik doe alles zonder overleg, anders was ik niet hier." De eerste maal wist hij niet, dat hij gestolen goed kocht; later deed hij het, omdat hij zonder werk was en geen uitweg zag, anders aan den kost te komen. Zijn berouw strekt zich meer over het domme dan over het slechte van zijne daad uit. Hij is vast overtuigd, nooit meer iets te zullen misdrijven, en voelt zich „een verloren mensch"; in preventieve hechtenis deed hij eene poging tot zelfmoord, ook thans zegt hij nog af en toe zelfmoord-gedachten te hebben.

No. 24. — E., oud 20 jaar. Vader pleegde zelfmoord door zich te verdrinken. E. is niet streng opgevoed, zijne ouders bekommerden zich weinig om hem; op school leerde hij het liefst geschiedenis en zegt zelf gemakkelijk geleerd te hebben. Thans maakt hij een weinig intelligenten indruk, kan nauwelijks rekenen; $13 \times 17 = \ldots .92$. $97 - 23 = \ldots .63$. $9 \times 7 =$ na lang wachten 63. 1ste straf, oud 17 jaar, 3 weken gevangenis, poging tot rijwieldiefstal; 2de straf, 1 week na ontslag uit vorige straf, rijwieldiefstal: 3 maanden gevangenis; 3de straf, 2 maanden na vorig ontslag, diefstal van geld: 1 jaar en 3 maanden gevangenis; en thans $1^1/_2$ jaar tuchthuis ook wegens diefstal. Hij zegt zijne misdaad wel overlegd te hebben, maar dacht: „Al kom ik in de gevangenis, dan heb ik tenminste te eten en kleeren." Zijn laatste misdrijf was

wederom een rijwieldiefstal. Als oorzaak hoe hij tot misdadiger geworden is, geeft hij aan, dat hij te jong van huis is weggegaan; in 't algemeen kan hij over zijn vroeger leven weinig vertellen, het schijnt dat de herinnering daarvan bij hem niet zeer helder is. Een intellectueel minderwaardige.

No. 25. — F., oud 32 jaar, reeds 1-maal bestraft wegens bedrog en valschheid in geschrifte. Zijne moeder stierf, toen hij 2 jaar oud was, zijne stiefmoeder bekommerde zich weinig om hem. Op school heeft hij goed geleerd en toen hij 14 jaar was, ging hij op een kantoor als klerk. F. is dikwijls 1—2 dagen zeer slecht gestemd, zonder dat hij er eene oorzaak voor weet, welke slechte stemming dan eveneens zonder oorzaak plotseling ophoudt. 9 maanden nadat hij van huis weg was, stal hij 740 Mark waarmede hij naar Parijs vluchtte, zijn geld in 14 dagen verboemelde en van waar hij zich daarna liet uitleveren. Zonder hartstochtelijk speler te zijn, hazardeerde hij van tijd tot tijd voornamelijk onder den invloed van alcohol, 2—3 flesschen wijn per dag. Speelschulden brachten hem ditmaal tot oplichterijen. Na het uitzitten van zijne 1ste straf (1½ jaar gevangenis), had zijn oom hem bij zich in de zaak genomen, waar hij 3—400 M. in de maand verdiende; hij had hieraan echter door zijn spelen niet genoeg. F. maakt den indruk intelligent, doch zeer lichtzinnig te zijn; hij zegt, dat het gemakkelijk leven bij zijn oom aan huis oorzaak is van zijn misdrijf. Immers toen zijne verdiensten iets minder werden, was hij aan een gemakkelijk leven gewend, trachtte met het spelen meer geld te verdienen, wat mislukte. Van be-

rouw is niets te bespeuren; F. zegt zeer lichtzinnig te zijn, doch hoopt, thans door ervaring geleerd, zich beter te zullen gedragen.

No. 26. — R., oud 28 jaar, valschheid in geschrifte en verduistering, 5 jaar tuchthuis. R. is nooit tevoren bestraft. Hij was op een expediteurskantoor, waar hij voor niet te benaderen sommen zijn patroon benadeelde. Hij zelf wil die sommen ook niet noemen, maar geeft toe, dat het wel meer dan een ton geweest is. R. heeft als jongen heel goed geleerd, was op de H. B. S., tot in de hoogste klasse steeds nummer 1; vooral talen waren zijne geliefde studie. R. zegt zelf, zoodra hij in de practijk gekomen is, met knoeierij begonnen te zijn, maar beweert, dat zulks in zijn vak een onvermijdelijk kwaad is! Eenig gevoel van eerlijkheid schijnt hij nooit gehad te hebben en zoodra dit van hem in het leven geëischt werd, bezweek hij. Gedurende de laatste jaren leefde hij, zooals het O. M. ter terechtzitting zeide: „als een prins". Hij verdiende in zijne betrekking 4000 M. 's jaars, doch verteerde zeker tien maal zooveel. Hij hield renpaarden en voerde in alle opzichten een grooten staat. R. heeft niet het minste berouw over wat hij gedaan heeft, vindt zich zelf slechts dom, dat hij niet bijtijds heeft weten te ontvluchten. Als motief geeft hij op: hij wilde zooveel bij elkaar stelen, dat hij eene eigen zaak kon beginnen. Zijn druk uitgaand leven rechtvaardigt hij door te zeggen, dat hij zich daardoor van clientèle voor zijne toekomstige zaak wilde verzekeren. De bedriegerijen zouden nooit uitgekomen zijn, als R. niet ziek was geworden en zijne medeplichtigen door zijne afwezigheid niet het hoofd

waren kwijt geraakt. De door hem in den loop der jaren verduisterde gelden heeft hij in het buitenland bij zijn broer in zekerheid gebracht en thans, nu hij nog ruim 4 jaar tuchthuis voor zich heeft, maakt hij plannen hoe hij met dat geld eene expediteurszaak zal oprichten. Hij zelf zegt: „Zoodra ik mijne straf uit heb, ga ik eerst „zur Erholung" eene reis om de wereld maken en zal dan te gelijkertijd mijne connecties voor eene expediteurszaak aanknoopen"; „wie vraagt ernaar, of ik in het tuchthuis gezeten heb, als ik de menschen maar met geld imponeeren kan? Geld is toch alles." Krankzinnigheid of misdaad kwam in zijne familie niet voor. Hij zelf drinkt zeer weinig alcohol, omdat hij er niet tegen kan, en hij verraadde hierin, zooals in zijn geheel optreden een boven het middelmatige uitstekend sterken wil.

No. 27. — Y., oud 30 jaar, reeds 1-maal bestraft, wegens diefstal, 1 jaar gevangenis. Y. is buiten echt geboren, tot zijn 15de jaar door zijne ouders, die niet getrouwd waren doch altijd in de beste verstandhouding samen leefden, streng opgevoed en kwam toen bij een binnenschipper aan het werk. Y. heeft op school zeer moeielijk geleerd, drinkt weinig, ten hoogste 1 glas bier per dag. De diefstal, dien hij vroeger pleegde, was volgens zijn eigen zeggen, eigenrechting: loon, dat hem toe kwam, werd hem niet uitbetaald en daarom nam hij het. Thans heeft hij 1 jaar tuchthuis, wegens misdrijf tegen de zeden; hij ontkent alles en er is dus over zijn psychologischen toestand, ten tijde der daad, niets te weten te komen. Hij geeft toe sexueel zeer prikkelbaar te zijn, tot de moeder van zeker meisje in ongeoorloofde ver-

houding te hebben gestaan, doch een misdrijf tegenover dat 7 jarig dochtertje dezer vrouw ontkent hij beslist en rustig. De stukken laten de mogelijkheid van zijne onschuld toe.

No. 28. — L., oud 29 jaar, reeds 8-maal bestraft wegens diefstal, mishandeling, bedrog, verduistering. Een broeder en een neef zijn krankzinnig. Hij is thuis opgevoed, en heeft sedert zijn 14de jaar het slotenmakersvak geleerd. Toen hij op zijn 18de jaar zijne eerste inbraak pleegde, had hij werk en verdiende voldoende. Doch om voor de carnevalsdagen nog meer te hebben, stal hij, door middel van inbraak, 600 Mark baar geld en voor 1200 Mark juweelen. Vier maanden nadat hij zijne 1ste straf van 1 jaar gevangenis achter den rug had, stal hij spaarbankboekjes en kreeg daarvoor 1 jaar en 6 maanden gevangenisstraf. L. heeft later nog achtereenvolgens 2 jaar, 1½ jaar, 1 jaar en 3 maanden, 1½ jaar tuchthuisstraf gehad. Ietwat pathetisch zegt hij zelf met een gebaar naar de buiten in bloei staande boomen, in de laatste 10 jaar geen Kerstmis of voorjaar in vrijheid te hebben doorgebracht. Hij heeft den korten tijd dat hij buiten was, altijd werk gehad, en volgens eigen bekentenis nooit uit gebrek gestolen, altijd uit onverklaarbare lichtzinnigheid. L. maakt den indruk tamelijk intelligent te zijn, rekent, gegeven zijne opleiding, zeer goed en het schijnt dat de 30—40 glazen genever en 10—20 glazen cognac, die hij dagelijks, als hij buiten is, drinkt, hem lichamelijk weinig hebben geschaad. Overleg, zegt hij zelf, kent hij niet; een actief-misdadigen wil heeft hij niet, maar hij bezwijkt voor iedere verleiding, en 't drinken te laten is hem absoluut on-

mogelijk. Hij weet wel, dat de drank zijn ongeluk is; neemt zich telkens voor niet meer te drinken, maar komt hij in vrijheid, dan verdwijnen alle goede voornemens als sneeuw voor de zon.

No. 29. — L., oud 23 jaar, 7-maal bestraft, o. a. wegens mishandeling en verzet tegen de politie. Zijn vader was een dronkaard, een broer is gestraft wegens mishandeling, een andere broer is buiten echt geboren. Op de dorpsschool heeft L. zeer moeielijk en slecht geleerd, ook nu maakt hij den indruk een intellectueel minderwaardige te zijn. 3 maal 3 = na lang denken 6, en daarna 9; op 4 maal 4 blijft hij het antwoord schuldig. In vrijheid zijnde heeft hij dikwijls woede-aanvallen, die hij zich zelf niet kan verklaren, en waarvan hij zegt: „Het komt zoo van binnen". Hij drinkt veel bier en is ook dikwijls beschonken. Is sexueel zeer prikkelbaar, vooral onder invloed van alcohol. Hij zegt zich thans niets meer te herinneren, noch van het misdrijf tegen de zeden, waarvoor hij thans boet, noch van de behandeling ter terechtzitting. Er is weinig uit hem te krijgen, hij antwoordt op alles: „Ik weet niet, ik kan het mij niet herinneren." De psychologische diagnose van den dokter luidde: homo plusquam stultus. Geen simulant, zooals men bij lectuur van het bovenstaande allicht zou meenen.

No. 30. — H., oud 21 jaar, reeds 1-maal, toen hij 17 jaar was, en ook thans bestraft wegens misdrijf tegen de zeden. Zijne moeder was aan den drank, 2 zusters lijden aan epilepsie. H. heeft zeer moeielijk geleerd en is na zijn 8ste jaar in een weeshuis opgevoed. Zijn vader sloeg

hem dikwijls. H. is niet prikkelbaar, kan integendeel zeer veel van anderen velen. Hij drinkt weinig, alleen maar in gezelschap van anderen. Zoodra hij onder invloed van den alcohol geraakt, komen perverse geslachtelijke neigingen in hem op. Nuchter zou hij nooit zoo iets doen. Sedert zijn 12de jaar onanie, op 14 jaar 1ste coïtus. Strafbaar feit: poging — in drie gevallen — tot onzedelijke handelingen met meisjes beneden de 12 jaar. Vorige straf — vier jaar geleden — wegens dito.

No. 31. — Z., oud 31 jaar, reeds 10-maal bestraft wegens diefstal, verduistering, koppelarij. Zijn vader was een dronkaard, zijne moeder zorgde weinig voor de familie. Op zijn 14de jaar (hij had op school goed geleerd) ging hij als matroos dienen, kwam daarna weer thuis om zijne moeder te helpen in haar onderhoud te voorzien. Het ééne oogenblik zegt hij steeds onder invloed van den drank en uit gebrek gestolen te hebben; het volgend oogenblik zegt hij voortdurend werk te hebben gehad. Zeer zwak van wil, geeft hij de schuld van zijn ongeluk aan anderen en aan den drank en is thans overtuigd, dat hij nooit meer iets strafbaars zal doen. Oppervlakkig en onbetrouwbaar; men kan hem laten zeggen wat men wil.

No. 32. — H., oud 21 jaar, reeds 6-maal bestraft wegens diefstal en heling. H. is thuis streng opgevoed, doch kreeg als jongen van 13 jaar reeds 7 weken gevangenisstraf voor eene reeks diefstalletjes. Hij heeft op school heel moeielijk geleerd en maakt ook thans den indruk van een intellectueel minderwaardige. Zijne misdrijven

zijn afwisselend diefstal en mishandeling (deze laatste steeds in dronkenschap gepleegd). Hij drinkt in zijn gewone doen geen alcohol, en is daardoor zeer spoedig onder invloed van den drank, dien hij soms neemt omdat hij een hartstochtelijk pokerspeler is, wat hem in kroegen drijft. H. maakt, wat zijne moraliteit betreft, geen slechten indruk; is, zonder dat men aan simulatie behoeft te denken, zeer gevoelig voor verwijten over zijne misdrijven; hij zegt zeer zwak van wil te zijn en zich onmiddellijk door anderen te laten meesleepen. Thans, eerst sinds kort voor de eerste maal in het tuchthuis, is hij zéér gedrukt. Over zijne toekomst is hij slecht te spreken, hij gelooft niet, dat hij levend het gesticht zal verlaten, daar lues en gonorrhoe zijn gestel ondermijnden.

No. 33. — N., oud 24 jaar, reeds 3-maal bestraft wegens diefstal. Zijn vader was slotenmaker en stierf, toen N. 6 jaar oud was, aan delirium, zijne zuster is zenuwlijderes, hij zelf zeer zenuwachtig. Twee broeders zijn dikwijls wegens mishandeling bestraft. Reeds sedert zijn 12de jaar maakte N. zich aan zakkenrollerij schuldig. Zijne 1ste straf kreeg hij pas toen hij 16 jaar oud was, n.l. 6 maanden gevangenis. Kort daarop weder 1 maand gevangenis ook wegens zakkenrollen. Daarna blijft hij 1 jaar zonder straffen en zegt in dien tijd ook niets gestolen te hebben, wat niet zeer waarschijnlijk is. 3de straf was, wegens diefstal van eene portefeuille, 1 jaar gevangenis. Hij had toen eene betrekking als huisknecht. N. is zeer prikkelbaar en dikwijls dagen lang zonder reden in slechte stemming. Hij praat met enthousiasme over het jaar '96, toen hij op de wereldtentoonstelling te Berlijn als

zakkenroller „gewerkt" had. Hij heeft toen 6—700 M. kunnen sparen. Hij zegt met bewustzijn van mogelijke straf te hebben gehandeld, doch zich langzamerhand aan de straf te hebben gewend. N. maakt den indruk van een zwak, zeer zenuwachtig mensch, niet kwaad maar zonder eenige wilskracht.

No. 34. — Z., oud 29 jaar, reeds 7-maal bestraft, zooals thans, wegens diefstal. Z. is thuis bij zijne ouders opgevoed, heeft op school slecht kunnen leeren en het niet tot de hoogste klasse gebracht. Hij zegt zeer zwak van hoofd te zijn. Op zijn 14de jaar ging hij bij een timmerman in de leer en verviel, zoodra hij in zijn eigen onderhoud moest voorzien, tot diefstal; hij was toen 19 jaar en stal 4 Mark, waarvoor hij 14 dagen gevangenis kreeg. In het gesticht maakt hij kennis met anderen, pleegt kort daarop met dezen een inbraak, waarvoor hij 16 maanden gevangenis kreeg. Daarna werd hij bakkersleerling, in welk vak hij geheel te gronde ging. Hij kreeg achtereenvolgens 2½ jaar gevangenis, 2½ jaar tuchthuis, en thans 1 jaar en 4 maanden tuchthuis. Z. is niet prikkelbaar, doch dikwijls zeer zenuwachtig. Hij drinkt dikwijls voor bijna 1 Mark genever per dag en zegt ten tijde van zijne misdrijven steeds beschonken te zijn geweest. Overleg mist hij ten eenemale, hij handelt steeds inpulsief en denkt geen oogenblik aan mogelijke straf. Van berouw is bij Z. niets te bespeuren, een lichtzinnig potator.

No. 35. — R., oud 24 jaar, reeds 5-maal bestraft, steeds

en ook thans wegens valschheid in geschrifte en bedrog. R. is bij zijne ouders thuis streng opgevoed. Hij bezocht het gymnasium, doch bracht het niet verder dan de 2de klasse. Hij was zeer slecht van begrip en kwam daardoor niet vooruit. Na het gymnasium ging hij op een kantoor, doch bleef thuis wonen, totdat hij op zijn 21ste jaar zich tegen den zin van zijne ouders verloofde, tengevolge waarvan hij van huis wegliep en in eene provinciestad een zaakje in sigaren begon. R. is niet prikkelbaar, doch dikwijls beurtelings bedroefd en vroolijk, zonder dat hij zelf de oorzaak voor deze verwisseling van stemming kan geven. De sigarenhandel ging weldra mis en hij nam toen zijn toevlucht tot knoeierijen: vervalsching van een spaarbankboekje. R. heeft zich nooit aan den drank overgegeven, van tijd tot tijd gehazardeerd. Hij heeft zich steeds goed bedacht, dat wat hij deed, strafbaar was, doch zijn geweten gesust met de gedachte dat het nooit uit zou komen. Als motief geeft hij op: gebrek. Nadat hij reeds 5 straffen gehad had, heeft hij zich thans door eene reeks spaarbankboekjes-vervalschingen ongeveer 5000 Mark wederrechtelijk toegeëigend. Hoewel hij thans onder den invloed van het alleen-zijn zeer gedrukt is, kan men van berouw bij hem ook niet spreken. Zoodra zijne straf voorbij is, wil hij naar het buitenland, omdat hij zijne vroegere vrienden niet terug wil zien, onder wier invloed hij weer bezwijken zou.

No. 36. — N., oud 24 jaar, thans wegens diefstal met braak, en reeds 3-maal ook wegens diefstal, veroordeeld. N. is van zijn 6de—15de jaar bij een oom, die geen kinderen had, opgevoed, hoewel zijne ouders leefden. Hij heeft

van jongs af een onbedwingbaren lust voor een avontuurlijk leven gehad, doch zijne ouders stonden hem niet toe, zooals hij zelf gaarne wilde, als matroos te gaan. Hij stal toen geld bij zijn oom, en ging daarmede de wijde wereld in. Hij werd echter weldra gearresteerd, en kreeg 14 dagen gevangenisstraf. Hij is door zijn oom altijd zeer streng opgevoed, doch dit heeft hem weinig geleerd. Ongeveer 1 jaar nadat hij van zijn vorig uitstapje terug was, kreeg hij als medeplichtige aan eene poging tot diefstal met inbraak 1 jaar en 6 maanden tuchthuis. Deze straf was 20 Mei 1902 ten einde. In December van dat jaar werd hij weer gearresteerd wegens inbraak en heling, waarvoor hij thans 2 jaar en 6 maanden tuchthuisstraf kreeg. N. is zeer prikkelbaar en dikwijls dagen lang zonder oorzaak in eene slechte stemming en zenuwachtig. Hij is zich zeer goed bewust van zijne misdadige levenswijze, maar zegt op ietwat naïeve manier, dat, wanneer men gedwongen is in eene stad te blijven, de misdadigersloopbaan tegenwoordig de eenige is, die iets avontuurlijks heeft. Zijn ideaal was het steeds, roover of ja, nog liever „Hochstapler" te zijn. N. lijkt een goedig, zeer fantastisch jongmensch. Het merkwaardige van hem is, dat hij 2 jaar geleden in het gesticht hoogst onhandelbaar en lui was. Hij voerde toen bijna niets uit, en was door geen straffen te regeeren. Thans is hij, zooal niet vlijtig, dan toch vol goeden wil en zeer leergierig. Zelf is hij hierover zeer tevreden en overdrijft daarom in die richting wel eenigermate. Oorzaak dezer verandering is niet te ontdekken. Een fantastisch minderwaardige, van wien onder doelmatige leiding wellicht iets te maken zou zijn.

No. 37. — R., oud 38 jaar, thans wegens brandstichting en reeds 2-maal voor andere feiten bestraft: 1⁰. 6 dagen wegens mishandeling, 2⁰. 3 dagen wegens diefstal; thans 8 jaar tuchthuis. R. is thuis opgevoed. Zijne moeder zeide van hem, dat hij steeds anders was dan andere kinderen; zeer stil en teruggetrokken. Hij werd door zijn vader streng opgevoed, zegt zeer gemakkelijk geleerd te hebben, en met zelfingenomenheid, dat hij gauw met alles vertrouwd is. R. maakt een zwakzinnigen indruk. Wanneer men hem niet in de rede valt en hem laat praten, dan spreekt hij in één stuk door, steeds in herhaling vallende. Er is geen verstandig woord uit hem te krijgen. Hij schikt zich uitstekend in de discipline van het gesticht, zooals meestal intellectueel minderwaardigen.

No. 38. — S., oud 26 jaar, thans en reeds 2-maal eerder wegens diefstal bestraft. Zijn vader is zenuwziek. S. is thuis opgevoed tot zijn 16de jaar; toen ging hij als kellner dienen en heeft kort daarop geld van zijn vader gestolen om zich op dezen te wreken. Hij zegt, dat hij thuis steeds door zijn vader teruggezet is; met het gestolen geld is hij naar Parijs gegaan en, toen het op was, te voet terug komen loopen, in Berlijn gearresteerd en heeft ½ jaar gevangenisstraf gekregen. Na dat halve jaar heeft hij met eenige makkers eene reeks diefstallen gepleegd. Hij zelf geeft als motief op, dat hij geld genoeg wilde hebben, om zekerheid te stellen voor eene kantoorbetrekking. S. maakt een dommen indruk, heeft het op school niet tot de hoogste klasse kunnen brengen en kan thans 13 maal 17 ook niet anders dan met zeer veel moeite uitrekenen. Voor de reeks diefstallen kreeg

hij $2^1/_2$ jaar tuchthuis. Kort daarop trouwde hij, volgens zijn zeggen onder pressie van zijn vader, met een meisje, dat veel in de kroeg van zijn vader verkeerde. Thans heeft hij 12 jaar tuchthuis gekregen voor eene reeks inbraakdiefstallen uit onbewoonde huizen, meest tafelzilver; hij zelf zegt aan deze diefstallen geheel onschuldig te zijn en de dupe te wezen van zekeren M., die bij hen in huis woonde en een beroepsinbreker is. (Casuïstiek No. 4.) Zijne vrouw en deze M. schoven de schuld der inbraken op hem, zegt hij. Hoewel zijn schuld uit de stukken duidelijk blijkt, is hij tot bekentenis niet te bewegen, maar windt zich over het hem aangedane onrecht tot tranen toe op. S. heeft dezer dagen, door de tralies van zijn venster los te maken, blijkbaar eene poging tot ontvluchten gedaan. Hij zegt dat hij daarmede beoogde verplaatst te worden naar eene cel op de bovenverdieping, omdat hij in de cel op den beganen vloer last van koude voeten had! Op de onzinnigheid van eene dergelijke manier van doen opmerkzaam gemaakt, zegt hij onder tranen, dat het wel zeer dom van hem was, doch dat hij niet aan ontvluchten gedacht heeft. Als men hem laat praten, dan is zijne voortdurende klacht: „12 jaar, ik houd het niet uit, onschuldig; 12 jaar, enz." op eene vrij eentonige manier. Zijn medeplichtige, M., zegt van S., dat het de slimste en geraffineerdste schurk is, dien hij kent. In het tuchthuis is hij onder een hoedje te vangen, doch als men hem in vrijheid met zijn hoogen hoed en verlakte schoenen ziet loopen, krijgt men, begrijpelijkerwijze, wel een anderen indruk van hem.

No. 39. — E., oud 25 jaar, thans wegens poging tot

diefstal en vroeger reeds 2-maal wegens diefstal bestraft. E. is thuis bij zijne ouders opgevoed, en heeft van zijn 14de—18de jaar thuis gewoond. Na dien tijd was hij op verschillende plaatsen in de leer, doch hield het nergens lang uit. Ten slotte liet hij zich op een koopvaardijschip aanmonsteren, en maakte reizen naar Oost-Azië en Zuid-Amerika. Teruggekeerd moest hij dienen, doch werd weldra wegens zwakke gezondheid ontslagen. Toen is hij in slecht gezelschap geraakt, heeft gestolen en 4 maanden gevangenisstraf gekregen. Twee jaar later, wegens eene reeks inbraakdiefstallen, kreeg hij 1 jaar tuchthuisstraf; daarna heeft hij zich volgens eigen zeggen twee jaar lang goed gehouden en niets gestolen, doch is ten slotte, toen hij op een nacht al zijn geld verspeeld had en 's morgens een vroegeren kameraad tegen kwam, weder voor de verleiding bezweken. E. heeft op school zeer goed geleerd, vooral rekenen. Hij beantwoordt vragen als 15 maal 17 buitengewoon snel en juist. Zijn eenige hartstocht is rooken en spelen; rooken, dikwijls 1 Mark cigaretten per dag, geen alcohol hoegenaamd. Thans heeft hij in vereeniging met anderen inbraakdiefstallen gepleegd. Hij heeft zeer goed geweten, zegt hij zelf, dat hem eventueel een paar jaar tuchthuis te wachten stonden, „maar", zegt hij, „aan de straf m a g men niet denken, anders wordt men zenuwachtig." Wat hij uit deze straf geleerd heeft, is: nooit meer met anderen uit stelen te gaan, vooral niet met onervarenen, die iedere minuut om de deur gaan kijken of er iemand aankomt, en waardoor men zeker ontdekt wordt. De eenige manier, waarop hij eerlijk kan blijven in de toekomst, zegt hij zelf, is, dat hij rentenier wordt. E. beschouwt zich zelf als vol-

komen staande buiten de gemeenschap, en heeft thans slechts één doel voor oogen t. w.: de volgende maal zijn slag goed te slaan, zoodat hij zijn renteniersbestaan daarmede verkrijgt. In stelen ziet hij geen kwaad, „dat ligt nu eenmaal zoo in den mensch." Op de suggestieve vraag, of hij er erg tegen op zou zien, als het moest, iemand te vermoorden, antwoordt hij op eerlijk verontwaardigde manier, dat hij tot zoo iets laags nooit in staat zou zijn. E. schijnt eene illustratie van het gezegde van Ribot: „Il existe dans l'organisation mentale des lacunes, comparables à la privation d'un membre ou d'une fonction physique."

No. 40. — L., oud 53 jaar, thans een kalm, bedaagd man; in zijne jeugd, volgens eigen zeggen, prikkelbaar en lichtzinnig. Hij heeft als kind gemakkelijk geleerd en maakt ook nu een intelligenten indruk. Hij kon in zijne jeugd zeer slecht tegen alcohol, dronk dien ook weinig, maar was ten tijde van zijn misdrijf sterk onder den invloed ervan. Hij zelf vertelt als staaltje, hoe de roofmoord, waarvoor hij tot levenslange tuchthuisstraf veroordeeld werd, eene ondoordachte, lichtzinnige streek was, dat hij twee dagen na den moord een ring, van het slachtoffer afkomstig, aan een vriend, die in de bruidsdagen was, cadeau deed, er tegelijkertijd de herkomst van vermeldend; dat was de oorzaak, dat de schuldigen ontdekt werden. (Zie verder Inleiding blz. 2.)

No. 41. — Ch., oud 38 jaar, reeds 1-maal bestraft wegens bedrog, thans wegens beroepsheling. Ch. heeft zijne ouders niet gekend, is altijd bij vreemden opgevoed en heeft van

jongs af een kommervol bestaan geleid. Ch. zegt met eenige zelfingenomenheid op school altijd gemakkelijk geleerd te hebben, maakt thans echter den indruk van een intellectueel minderwaardige. De medisch-psychologische diagnose luidt: homo morosus plusquam stultus et epilepticus. Hij drinkt, als hij in vrijheid is, gewoonlijk voor 1 Mark sterken drank per dag. Inzicht in hetgeen hij thans misdreven heeft, ontbreekt hem ten eenemale. De zoon van zijn meester, bij wien hij als voerman in dienst was, heeft hem overreed verschillende goederen voor lage prijzen van hem te koopen. Al had hij wel een flauw vermoeden, dat er iets niet in den haak was, de gedachte, dat hij er iets strafbaars mede deed, kwam niet in hem op. Ch. zegt zeer prikkelbaar, doch tevens zeer goedig te zijn. Hij ging elke 14 dagen naar de kerk, wat hem, zegt hij, telkens bijzonder goed deed. Hij is zelf vast overtuigd, nooit weer iets strafbaars te zullen doen, en is op het oogenblik zeer onder den indruk, dat hij in de maatschappij, bij zijn terugkeer, veracht zal worden.

No. 42. — T., oud 22 jaar, 5-maal bestraft. 1°. 3 dagen hechtenis wegens bedelen; 2°. 3 dagen hechtenis wegens overtreding van de Zondagswet; 3°. 6 maanden gevangenis wegens diefstal, valschheid in geschrifte en bedrog; 4°. 1 jaar gevangenis wegens diefstal met braak, in vereeniging met anderen gepleegd; 5°. 14 dagen gevangenis wegens poging tot diefstal. T. is thuis opgevoed tot zijn 12de jaar, daarna in een weeshuis. Zijne moeder heeft zich nooit om hem bekommerd, en wanneer men hem thans over haar spreekt, begint hij te schreien; hij heeft het op school niet tot de hoogste klasse gebracht, zegt ge-

makkelijk geleerd te hebben, het liefst natuurlijke geschiedenis. Hij maakt intellectueel geen besten indruk, 12 maal 12 is eerst 120, daarna 154 en ten slotte 144. Hij drinkt in de vrijheid voor 40—50 Pfennig sterken drank per dag. De valschheid in geschrifte, waarvoor hij indertijd 6 maanden gevangenis kreeg, was eene domme vervalsching van een vrachtbrief. Zijn laatste misdrijf heeft hij gepleegd onder invloed van honger en gebrek; het was tegen den winter, hij had geen werk en geen onderkomen. Op de vraag of hij in de toekomst eerlijk zal blijven, zegt hij: „Zoolang men er in zit, denkt men van wèl, maar zoodra men buiten in verlegenheid komt, grijpt men weder toe." T. heeft een helder inzicht in zijn eigen gebrek aan weerstandsvermogen, maar ook in niets anders. Hij neemt zich thans voor, wanneer hij later gebrek mocht hebben, niet meer te stelen, doch te bedelen!

No. 43. — N., oud 28 jaar, thans wegens diefstal met braak en reeds 4-maal wegens diefstal en heling bestraft. N. is tot zijn 6de jaar thuis, daarna bij zijne grootmoeder opgevoed. Op zijn 14de is hij uit de provincie naar Berlijn bij een oom, koperslager, in de leer gegaan. Hij heeft op school gemakkelijk geleerd en maakt ook thans den indruk intelligent, doch zeer onverschillig te zijn. Een jaar nadat hij zijn leertijd achter den rug had, was hij eens zonder werk; heeft toen onmiddellijk zijne toevlucht tot bedelen genomen, raakte in slecht gezelschap en was in de opvolgende 4 jaren weinig in vrijheid. Toen hij den laatsten keer gearresteerd werd, trachtte hij zelfmoord te plegen met een revolver, dien hij steeds tot dat doel bij zich droeg. Hij wilde n.l. niet meer in de gevangenis

komen; ook thans is het zijn vast voornemen, als hij ooit later weer gevat mocht worden, zich door zelfmoord aan het ondergaan van zijne straf te onttrekken. Van berouw is geen sprake, in alle opzichten is hij hoogst onverschillig, echter ook ten opzichte van zich zelf, waardoor tevens de lichtvaardigheid, waarmede hij over zijne poging tot zelfmoord spreekt, verklaard wordt. N. heeft, zonder dat het hartstocht bij hem was, veel gespeeld en, zooals hij met een lachje zegt, bijna altijd geluk gehad. Hij dronk 10—15 glazen bier per dag.

No. 44. — G., oud 20 jaar, bestraft wegens diefstal, reeds 3-maal ook wegens diefstal. Zijn vader was een dronkaard, evenals zijn broeder; zijne moeder is zenuwziek. Toen hij 15 jaar was, gingen zijne ouders uit elkander en bleef hij bij zijne moeder. Hij heeft het niet tot de hoogste klasse gebracht, omdat hij reeds vóór zijn twaalfde jaar van school moest om geld te verdienen. Als jongen van 15 jaar stal hij met enkele anderen eenige rijwielen en kreeg 2 maanden gevangenisstraf. Vijf jaar later, tweede straf, 6 maanden, ook wegens diefstal van een rijwiel. Ditmaal waren zijne moeder en zijn broeder zonder werk en hij zegt uit wanhoop hierover gestolen te hebben. Thans heeft hij met anderen te zamen platina gestolen, zonder de waarde van het metaal te kennen, en is dan ook door zijne medeplichtigen in de waarde van zijn aandeel bedrogen. G. is niet vlug van begrip; 13 maal 17 kan hij niet uitrekenen, 157 — 43 = 106. Hij is dikwijls, zonder dat hij er eene oorzaak voor weet, eenige dagen in eene slechte stemming. G. drinkt voor ongeveer 1 Mark bier per dag. Hij heeft eene feminine type, is ook

wel tot homosexueel verkeer uitgenoodigd, doch wilde daar volgens zijn eigen zeggen niets van weten. Bij den laatsten diefstal was hij zonder werk en is altijd zwak van wil. G. is zeer snel tot tranen toe bewogen, zonder dat er van diep berouw veel blijkt.

No. 45. — R., oud 24 jaar, reeds 3-maal bestraft, 1-maal wegens bedrog en 2-maal wegens diefstal. Zijne moeder stierf, toen hij 1 jaar oud was, zijn vader hertrouwde en hij werd door zijne stiefmoeder, volgens eigen zeggen, wellicht te streng opgevoed. Na zijn 14de jaar ging hij bij een schilder in de leer, en bleef bij dit vak tot zijn 18de. R. heeft het op school niet tot de hoogste klasse kunnen brengen; als reden daarvoor geeft hij op: gebrek aan oplettendheid, veroorzaakt door het feit, dat hij reeds 's morgens om 4 uur ontbijten moest gaan rondbrengen. R. gaat dikwijls naar de kerk. Hij verwijt zich zelf zijne groote lichtgeloovigheid in hetgeen men hem belieft te vertellen. Hij drinkt voor bijna 1 Mark bier en genever per dag, was echter ten tijde van zijne misdrijven nooit beschonken. Hij heeft zich steeds zeer goed bewust gemaakt, dat hij wellicht straf zou krijgen, „doch men hoopt altijd, dat het niet gemerkt wordt." Zijne 1ste straf kreeg hij, toen hij 20 jaar was, wegens bedrog. Zijne 2de straf, 1 jaar en 6 maanden gevangenis, wegens zakkenrollerij, tegen Kerstmis gepleegd. Hij had toen geen geld, hetgeen hem in de ophanden zijnde feestdagen te zwaar viel. Berouw is bij hem niet te bespeuren.

No. 46. — H., oud 30 jaar, reeds 10-maal, evenals nu, wegens bedrog gestraft. Zijn vader en de broeder

van zijn vader zijn krankzinnig gestorven. H. werd thuis door zijne moeder met te veel toegevendheid, door zijn vader te streng opgevoed. Hij ging eerst op het gymnasium, waar hij het niet verder bracht dan de 2de klasse, daarna op een technicum, kwam als jongen van 18 jaar weder thuis. Hij woonde thuis en had eene betrekking bij de post tot zijn 22ste jaar; toen hertrouwde zijn vader tegen H's zin en H. verliet daarom het huis. Hij schijnt op school altijd goed geleerd te hebben, in het bijzonder gaarne wiskunde. Hij is niet prikkelbaar, doch op onregelmatige tijden dikwijls plotseling dagen lang in eene slechte stemming. Hij zelf geeft als zijne hoofdfout absoluut gebrek aan energie op. Toen hij dan ook van huis weg was, maakte hij zich spoedig aan bedriegerijen schuldig, om op dezelfde wijze te kunnen voortleven als thuis. H. drinkt nu en dan een glas bier, doch bedrinkt zich nooit. Overleg met betrekking tot zijne daden kent hij niet. Berouw is in zooverre bij hem te bespeuren, dat hij thans vol goede voornemens is.

No. 47. — M., oud 35 jaar, thans wegens diefstal en reeds 3-maal wegens diefstal en wegens muiterij, bestraft. Zijn grootvader was krankzinnig. Hij zelf heeft als kind moeielijk leeren loopen en spreken en had in zijne jeugd veel last van hoofdpijn. M. is buiten echt geboren en heeft zijn vader niet gekend. Tot zijn 26ste jaar had hij een blank strafregister, toen heeft hij, om in het onderhoud van zijn buiten echt geboren kind te voorzien, gestolen: 18 maanden gevangenisstraf. M. heeft in de dorpsschool met moeite lezen en schrijven geleerd; vroeger, zegt hij zelf, was hij zeer prikkelbaar, thans niet

meer, hij is nu ouder en verstandiger geworden. Alcohol: voor 40–50 Pfennig bier per dag, en soms Zondags meer. Zijn voorlaatste misdrijf was een diefstal van geld uit een bureau van den boer, bij wien hij landarbeid verrichtte. Het was Maandag en 's Zondags was hij dronken geweest. Op de vraag, of hij nog onder invloed van zijn dronkenschap handelde, zegt hij: „Och, men is zoo'n tweeden dag altijd wat lichtzinniger." In het tuchthuis, waar hij zijne straf voor dezen diefstal uitzat, neemt hij deel aan eene muiterij, waarvan de aanvoerder hem een zékeren terugkeer in de vrijheid had voorspeld. M. zelf is te dom ooit op het idee van muiterij of iets dergelijks te komen. Op de vraag, of hij zich in de toekomst buiten handen van den strafrechter zal weten te houden, antwoordt hij: „Als ik werk heb, ja." M. maakt den indruk intellectueel en moreel zeer minderwaardig te zijn.

No. 48. – E., oud 30 jaar, diefstal met braak. Reeds 2-maal bestraft, 1°. wegens heling, en 2°. wegens diefstal met braak. Hij is thuis streng opgevoed, heeft ook, volwassen zijnde, altijd bij zijne ouders gewoond. E. ging tot zijn 14de jaar op school, bracht het niet tot de hoogste klasse, omdat hij te lui was. Het liefst deed hij gymnastiek, hij was dan ook een tijdlang bij een acrobatentroep. Tevens schijnt hij aanleg voor muziek te hebben gehad, want zonder onderricht bracht hij het zoo ver, dat hij 's avonds in danshuizen piano speelde. Alles te zamen verdiende hij gewoonlijk 25–30 M. in de week. Als jongmensch van 20 jaar, waarschijnlijk uit lust tot avonturen, pleegde hij met anderen eene reeks vermetele inbraakdiefstallen, waarop 5 jaar tuchthuisstraf volgde. Uit het tuchthuis

ontslagen, toen hij 26 jaar was, heeft hij tot zijn 30ste eerlijk met smidswerk zijn brood verdiend, zegt hij. Alcohol: 4 à 5 glazen bier per dag. E. heeft ditmaal, om een vriend, die gebrek had, te helpen, met dezen een inbraak gedaan en is verontwaardigd over het onrecht, dat hem door deze straf wordt aangedaan: „Men is goedig, helpt een vriend die in verlegenheid zit, en dan is de gevangenis de dank er voor!" Toen hij dezen diefstal pleegde, had hij 3—400 Mark gespaard. De opmerking, dat hij toen toch van dat geld zijn vriend had kunnen helpen, beantwoordde hij met den uitroep: „Wie zal nu zóó dom zijn!". Van berouw kan natuurlijk bij dergelijke opvattingen geen sprake zijn.

No. 49. — R., oud 21 jaar, thans bestraft wegens desertie, reeds 1-maal bestraft wegens misdrijf tegen de zeden. Zijn vader heeft veel gedronken, zijne zuster buiten echt een kind gehad. Zijn vader stierf, toen R. 8 jaar oud was; hij is na zijn 10de jaar opgevoed in een opvoedingsgesticht omdat zijne moeder hem verwaarloosde; m o e s t verwaarloozen, zegt hij zelf, omdat zij uit werken ging om den kost te verdienen. Hij heeft op school goed geleerd en geeft ook thans den indruk tamelijk intelligent te zijn. Hij drinkt gewoonlijk niet, doch was ten tijde van zijn eerste misdrijf (exhibitionisme) beschonken. Hij is uit den dienst weggeloopen, om zijne moeder, die gebrek had, te kunnen helpen. Op requesten, om ontslag uit den dienst, teneinde zijne moeder te kunnen ondersteunen, ontving hij een afwijzend antwoord, hetgeen hem zenuwachtig maakte, zoodat hij ten slotte zonder verlof uit den dienst wegliep. Daar

zijne papieren niet in orde waren, viel het hem moeielijk werk te krijgen; hij stal toen, werd gevat en stond voor desertie en diefstal terecht. R. is een krachtig jongman, die veel aan gymnastiek gedaan heeft. Zijn misdrijf is het gevolg van een in aanleg niet slecht gevoel: moederliefde. Hij is vast overtuigd, dat hij zich nooit meer iets ten laste zal laten komen.

No. 50. — T., oud 24 jaar, wegens diefstal reeds 6-maal bestraft. Tot zijn 13de jaar werd hij bij zijne moeder opgevoed, hij is buiten echt geboren. Daarna tot zijn veertiende jaar in een opvoedingsgesticht; zijn vader heeft hij nooit gekend, zijne moeder had 6 kinderen buiten echt. Hij heeft absoluut geene opvoeding gehad en is als jongen van 10 jaar reeds beginnen te stelen. Op school heeft hij zeer goed geleerd en het tot de hoogste klasse gebracht. Van zijn 14de—18de jaar, was hij beurtelings in verschillende ambachten in de leer, beurtelings eenige weken of maanden in de gevangenis. Hij zelf geeft van deze minder gelukkige periode uit zijn leven al de schuld aan zijne patroons. Hij heeft toen en ook nu nog weinig gedronken, ten hoogste 2—3 glazen bier per dag. In Januari 1904 in vrijheid gesteld, verdient hij in de eerste weken daarna 28—30 Mark per week, doch houdt dit niet lang uit en steelt weer. Van dezen laatsten diefstal geeft hij zich zelf alle schuld: hij was zich zeer goed bewust geweest, dat hij iets strafbaars deed, maar de gedachte dat hij gevat kon worden, kwam niet in hem op. T. is zeer prikkelbaar en thans in alle opzichten verbitterd tegenover de maatschappij. Hij schijnt een gevaarlijk beroepsmisdadiger te zullen worden.

No. 51. – L., oud 26 jaar, thans wegens diefstal, mishandeling en bedrog gestraft. Hij is thuis in eene provinciestad bij zijne ouders, voornamelijk door zijn vader, streng opgevoed. Tegen zijn zin moest hij het kleermakersvak leeren, doch hield dit niet langer uit dan tot zijn 17de jaar. Toen liep hij van huis weg naar Berlijn, waar hij onmiddellijk 1 maand gevangenisstraf kreeg, wegens mishandeling in dronkenschap gepleegd. Van zijn 18de–22ste jaar diende hij als soldaat; na afloop van zijn diensttijd ging hij naar zijn familie terug, kreeg onmiddellijk weer ruzie met zijn vader, bedronk zich uit ergernis, stal twee rijwielen en kreeg 1 jaar en 3 maanden gevangenisstraf. Na afloop van zijn straftijd ging hij weer naar Berlijn en verdiende weldra 28–32 Mark per week; eenigen tijd zonder werk zijnde, nam hij onmiddellijk zijne toevlucht tot oneerlijke middelen en kreeg wegens bedrog en verduistering 14 dagen gevangenisstraf. Daarna is hij weer naar zijne ouders teruggegaan, doch het duurde ook ditmaal niet lang. Op een goeden dag kreeg hij, zonder dat hij er reden voor weet, de gedachte naar Berlijn terug te gaan en deed zulks ook. Hier bracht hij de eerste dagen met een kameraad in lichtzinnig gezelschap door en stal 's morgens, na een samen doorwaakten nacht, van dien kameraad, een kellner, 800 Mark. Van die 800 Mark verteerde hij er in ééne week tijds 300. Hij is zeer prikkelbaar en dikwijls dagen lang, zonder dat hij er reden voor weet te geven, in eene slechte stemming. Hij heeft van jongs af het gevoel van onrust en onstandvastigheid gehad. Hij zelf zegt: „Dat stil zitten kan ik niet uithouden." Vele excessen in Baccho

et Venere. Als motief van zijne daden geeft hij gebrek op. Van berouw is bij hem niets te bespeuren, hij maakt geheel den indruk van iemand, die zich weinig rekenschap van zijne daden geeft. De dokter verdenkt hem van epilepsie.

No. 52. — N., oud 22 jaar, thans wegens diefstal en reeds 8-maal bestraft. Zijn vader heeft zeer veel gedronken, was steendrager. N. is buiten echt geboren, het huwelijk van zijne ouders werd verhinderd door den dood van zijne moeder kort na zijne geboorte. N. is bij zijne grootmoeder zeer streng opgevoed, heeft het op school niet tot de hoogste klasse kunnen brengen. Op zijn 14de jaar ging hij bij een oom, een steendrukker, in de leer. De vrouw van zijn oom was hem te streng en liet hem niet genoeg vrijheid, waarom hij weldra weer naar zijne grootmoeder terugkeerde. Hij kreeg hier, zooals te verwachten was, onaangenaamheid over het wegloopen, liep weer weg en bleef eenige jaren zonder vast tehuis in Berlijn ronddolen. N. maakt geen dommen indruk en heeft op school geen moeite met leeren gehad. Hij is zeer prikkelbaar en zegt, dat wanneer hij over zijn verleden denkt, alles „in zijn hoofd door elkander gaat". Hij drinkt geen sterken drank, nu en dan een glas bier. Hij kan zich thans het tijdstip van zijne eerste straf niet meer herinneren, zoo omstreeks zijn 16de jaar. Zijn tweede diefstal was kort hierop eene inbraak in vereeniging met anderen gepleegd: 3 maanden gevangenisstraf. Dat hij voor zijne verschillende misdrijven straf zou kunnen krijgen, heeft hij op het oogenblik van het plegen nooit gerealiseerd; het was altijd voorbij, voordat hij het wist.

N. is snel tot tranen toe geëmotionneerd. Hij had in de gevangenis een aanval van epilepsie, gevolgd door een droomtoestand van enkele dagen.

No. 53. — T., oud 28 jaar, reeds 4-maal wegens diefstal en thans wegens diefstal en bedrog bestraft. T. heeft als jongen van 10 jaar al gestolen, eerst een horloge, daarna geld. Zijn vader voedde hem streng op en gaf hem geen geld, omdat hij het verboemelde. Hij was tot zijn 21ste jaar thuis en werd voor het eerst bestraft toen hij 20 jaar was (dus 10 jaar nadat hij reeds begonnen was te stelen). T. heeft gemakkelijk geleerd en het op school tot de hoogste klasse gebracht. Zijn 1ste straf was 8 dagen; 2^0. 4 weken; 3^0. 1 jaar; 4^0. 16 maanden, steeds wegens diefstal. Dien lust tot stelen heeft hij altijd gehad, hij was nooit zonder werk, hij heeft altijd 20—35 Mark verdiend. Hij drinkt geen sterken drank, 4—5 glazen bier per dag. Hij kan zich zijn drang tot stelen niet anders verklaren — althans bij zijn laatsten diefstal — dan uit een soort van ijdelheid, om tegenover zijne vrienden den grooten mijnheer te kunnen spelen. Berouw kent hij niet, en kende dit ook na zijne vorige diefstallen niet. Eerst van het oogenblik af, dat men tegen hem zeide: „Jij hebt dit of dat gestolen," werd hij onrustig. Thans heeft hij door oplichting zich een stier toegeëigend en voor 250 Mark verkocht. Bij zijne arrestatie werd nog 150 Mark op hem gevonden en aan den oorspronkelijken eigenaar van den stier ter hand gesteld, die nu ook nog 100 Mark van T. terug wil hebben. Over dezen eisch, over het daarin gelegen vermeende onrecht, is T. hoogst gebelgd: „150 Mark en 2 jaar

tuchthuis, is toch heusch wel duur genoeg betaald voor een stier!" Dat de bestolene van T's twee jaar tuchthuis niet rijker wordt en door diens oplichterij toch nog schade van 100 Mark heeft, is T. met geene mogelijkheid aan het verstand te brengen. Van berouw kan men niets bij hem bespeuren, hij zegt telkens: „Een slecht mensch ben ik niet, maar als ik iets zie liggen, komt de duivel achter mij en dan kan ik het niet laten het weg te nemen." T. had in de gevangenis een waarschijnlijk epileptischen aanval.

No. 54. — P., oud 21 jaar, thans wegens diefstal en reeds 6-maal wegens verschillende kleine misdrijven en overtredingen bestraft. P. is buiten echt geboren, tot zijn 5de jaar bij zijne grootmoeder, daarna bij zijne ouders, die samen leefden, thuis opgevoed. Als jongen van 15 jaar werd hij door zijn vader de deur uitgestuurd, omdat hij zijne verdiensten niet naar huis bracht, maar zelf opmaakte. Tot zijn 17de jaar zwierf hij rond en leefde die jaren van diefstal; toen, zijn eerste straf van 3 dagen gevangenis. Kort daarop 1 maand wegens diefstal van een paar laarzen, daarna 6 maanden wegens zakkenrollerij. P. maakt den indruk zeer onverschillig en zeer prikkelbaar te zijn en zegt, dat hij nooit veel van een ander heeft kunnen verdragen. Hij drinkt 4—5 glazen bier en nu en dan een glas genever per dag. De laatste maal is hij op diefstal uitgegaan. Hij had geen werk en geen geld; wanneer hij echter geweten had, dat hij in 't tuchthuis kwam, zou hij het nooit gedaan hebben. Op de vraag of hij gelooft, dat hij voortaan eerlijk zal kunnen blijven, antwoordt hij: „Ik weet niet; als ik werk vind, wel."

No. 55*. — N., oud 35 jaar, thans 2 jaar gevangenisstraf wegens mishandeling; reeds 5-maal wegens mishandeling bestraft Hij heeft eene zeer slechte opvoeding gehad, zijn vader stierf, toen N. zeer jong was en van zijn 12de tot zijn 17de jaar werkte hij in eene fabriek. Toen kwam hij voor het eerst in de gevangenis, omdat hij zijne aanstaande vrouw in dronkenschap met een mes mishandeld had. N. is een dronkaard van de ergste soort, hij drinkt 30—40 borrels per dag. Het is een uiterst lichtzinnig, steeds vroolijk man, in de hoogste mate cynisch. Op de vraag of hij godsdienstig is, antwoordt hij: „Godsdienst is bij mij drinken; ik ga Zondags altijd naar de kerk", dit laatste met eene intonatie die doet begrijpen, dat hij onder „de kerk" de kroeg verstaat. Thans 35 jaar oud, is hij voor den 5den keer bestraft, steeds omdat hij zijne vrouw mishandelde. Sedert zijn 18de jaar was hij scharenslijper en verdient daarmede goed geld. Als hij gedronken heeft, is hij zeer prikkelbaar en kan dan ook van zijne vrouw niets verdragen. Hoewel hij oppervlakkig handig en vlug schijnt, is het intellect bij nader onderzoek niet al te best. 4 maal 6 = 36, en na lang wachten 24. 6 maal 7 is eerst 36 en met veel moeite 42. Hij heeft thans 2 jaar straf, die hij weliswaar vervelend vindt, doch die overigens niet den minsten indruk op hem maakt. Hij is vroolijk en opgeruimd, waartoe de omstandigheden en de plaats, waar hij is, toch zeker geen voldoenden grond geven. Het eenige wat hem bezorgd maakt, is te weten of zijne vrouw hem wel trouw blijft. Vraag aan den in de toekomst met den jurist samenwerkenden psychiater te

stellen: „Mag hier aan een begin, wellicht reeds aan het bestaan van Eifersuchtswahn gedacht worden?"

No. 56*. — R., oud 29 jaar, thans 3½ jaar gevangenisstraf wegens diefstal en reeds 1-maal wegens diefstal bestraft, toen 18 maanden. R. is tot zijn 12de jaar in een weeshuis opgevoed. Van zijne moeder weet hij, dat zij krankzinnig gestorven is. Hij heeft van zijne ouders wel hooren vertellen, dat ze wegens oplichting gestraft waren. Van zijn 12de—13de jaar was hij in een rijksopvoedingsgesticht, waar hij houtdraaien leerde. Hij maakt intellectueel een goeden indruk; is zeer prikkelbaar en dikwijls 4—5 dagen zonder bekende oorzaak in eene slechte stemming. Van zijn 18de—20ste jaar had hij werk bij een houtdraaier, daarna op een loodwitfabriek; hij kon dit wegens zijne gezondheid niet uithouden, had een tijdlang geen werk. Na zijne eerste straf heeft hij 2 jaar in vrijheid doorgebracht en zegt zelf, in die jaren eerlijk van verschillend werk geleefd te hebben. Gedurende zijn laatste misdrijf had hij ook werk, doch door een ouden vriend van den Kruisberg er op attent gemaakt, dat hij eenige honderden kon verdienen door koffie te stelen uit een magazijn, waarvan zijn vriend alle omstandigheden en de gansche bewaking bespied had, bezweek hij voor dit aanlokkelijk aanbod. R. heeft zeer goed van te voren mogelijke straf overdacht, maar handelde in de hoop dat het niet gemerkt zou worden. Hij drinkt niet, en zegt tot zijn laatste misdrijf te zijn gekomen, doordat hij om geld verlegen was.

No. 57*. — S., oud 34 jaar, nog nooit bestraft, thans

wegens poging tot moord. S. is als kind met een steen aan het hoofd gewond en heeft daar nog een groot lidteeken van. Hij heeft op school gemakkelijk geleerd en maakt ook nu den indruk niet dom te zijn. Hij is echter zeer driftig en kwam daardoor nog wel eens in aanraking met de politie. Sedert zijn 20ste jaar leefde hij met eene vrouw samen, had kinderen bij haar en thans wilde hij haar ter wille van de kinderen trouwen. Zij wilde echter niet, en hij werd, toen hij het haar lastig maakte, door de politie uit haar huis gehouden. Toen hij op een goeden dag gehoord had, dat zijn kind gestorven was, wilde hij dit zien. Zijne vrouw wilde hem niet in haar huis toelaten; hij werd daarover zeer driftig en kocht een revolver, zonder bepaald plan om haar te vermoorden. Den volgenden dag, toen zijne vrouw hem weder den toegang tot haar huis weigerde, trachtte hij op haar te schieten. S. is zeer breedsprakig, poogt zijne daad goed te praten en is zeer zeker vrij van elke actief-misdadige neiging.

No. 58*. — K., oud 35 jaar, voor het eerst bestraft, wegens mishandeling. K. heeft op school goed geleerd, is daarna bij een schoenmaker in de leer gegaan en later koopman geworden. In gewone doen zegt hij niet veel te drinken, voor 15 cent bier per dag. Hij is zeer driftig en heeft thans in dronkenschap aan eene vechtpartij deelgenomen.

No. 59*. — S., oud 30 jaar, thans en ook vroeger reeds wegens diefstal bestraft. Hij heeft op school altijd slecht geleerd en is ook nog zeer traag van denken. Hij zegt thans uit gebrek gestolen te hebben. Hij heeft zeer goed

overlegd, dat hij wellicht in de gevangenis zou komen, doch de gedachte dat er aan stelen iets slechts was, kwam niet in hem op. Hij zegt zich den tijd in de cel te verdrijven, door fantasieën te maken, wat hij later in de vrijheid doen zal. Over den inhoud dezer fantasieën wil hij zich niet uiten; S. maakt den indruk van een zonderling, is zeer breedsprakig en glimlacht voortdurend min of meer sarcastisch.

No. 60. — D., oud 38 jaar, thans wegens bedrog en reeds 3-maal wegens bedrog en diefstal bestraft. Eene zuster van zijn vader is krankzinnig gestorven en zijne moeder is zenuwziek. D. heeft op school goed geleerd, is thuis streng opgevoed en met zijn 14de jaar bij een blikslager in de leer gegaan. Tot zijn 17de was hij thuis en toen hij 22 jaar was, huwde hij tegen den zin van zijn vader. Het huwelijk was zeer ongelukkig en scheiding van tafel en bed volgde weldra. D. heeft niet veel gedronken, ten hoogste voor 25 Pf. genever per dag. Hij geeft van zijne misdaden, die alle ná zijn huwelijk kwamen, de schuld aan zijne vrouw, die niet op het huishouden paste en zich in velerlei opzichten misdroeg. Al zijn daden zijn, zegt hij zelf, wanhoopsdaden. Hij vindt zich zelf „dom", dat hij zich met die vrouw heeft ingelaten en gelooft, dat hij in de toekomst verstandiger zal zijn.

No. 61. — E., oud 21 jaar, thans wegens diefstal en na zijn 18de jaar reeds 11-maal wegens verschillende misdrijven veroordeeld. Zijn vader was aan den drank, hij zelf heeft gemakkelijk geleerd, maar 't toch op school

niet tot de hoogste klasse gebracht. Zijn vader stierf, toen hij 12, zijne moeder toen hij 17 jaar was. Na dit laatste sterfgeval bleef hij zonder vaste woonplaats en kwam al spoedig in de gevangenis terecht. Hij dronk 4—6 glazen bier per dag, geen genever. Hij zegt na den dood van zijne moeder in verkeerd gezelschap te zijn geraakt en daardoor de eerste straf te hebben gekregen. In de gevangenis maakte hij meerdere slechte kennissen en ging deels omdat hij geen werk had, deels uit lust tot avonturen, na zijn ontslag met een in de gevangenis gemaakten vriend op zakkenrollerij uit. Over zijne toekomst denkt hij weinig na, hij heeft thans 1 jaar straf en dit schijnt hem een onafzienbare tijd. E. maakt den indruk gemakzuchtig, niet dom te zijn. Het groot aantal van zijne straffen in kort tijdsverloop, van zijn 18de—20ste jaar 11 straffen, zou hem onder de toestandsmisdadigers doen rangschikken.

No. 62. — T., 29 jaar oud, thans bestraft wegens diefstal en bedrog, en vroeger reeds 4-maal wegens dezelfde misdrijven. Een broeder van zijn vader en een broeder van zijne moeder zijn krankzinnig gestorven. T. ging op de burgerschool tot de 3de klasse; hij heeft steeds moeite met leeren gehad. Zijn vader had eene betrekking bij de post, hij zelf ging bij een boekbinder in de leer. Toen hij 19 jaar was, heeft hij voor het eerst gestolen, en kreeg eene kleine straf. Toen, en ook later, heeft hij zich zeer goed bewust gemaakt, dat hij misschien in de gevangenis zou komen, doch die gedachte maakte op hem weinig indruk. Oorzaak van zijne diefstallen zijn, zegt hij zelf, zijne perverse homosexueele geslachts-

driften. Om aan dezen hartstocht te kunnen toegeven, had hij meer geld noodig dan hij verdiende, hij kon zich niet bedwingen en nam zijne toevlucht tot oneerlijke middelen. De laatste maal heeft hij de juffrouw, bij wie hij op kamers woonde, voor 120 Mark opgelicht. Uit de gevangenis heeft hij haar 20 Mark daarvan teruggezonden. Hij zegt, dat dit teruggeven hem eene bijzondere vreugde verschafte. Misschien ten onrechte, maakt T. bij zijne verzekering dat hij veel berouw over zijne daden heeft, den indruk ietwat te huichelen. Hij is van plan bij zijne invrijheidstelling, wanneer hij in de stad geen werk vindt, op het land te gaan arbeiden. Hij verzekert beslist, door de straf, die ditmaal vrij zwaar was, omdat hij in preventieve hechtenis zijnde, krankzinnigheid gesimuleerd heeft, verbeterd te zijn.

No. 63. — Z., oud 33 jaar, thans en ook reeds 2-maal wegens diefstal bestraft. Zijn vader was krankzinnig; Z. is thuis opgevoed en heeft na zijn 14de jaar op het land gewerkt. Hij heeft op school met moeite geleerd, en maakt ook thans niet den indruk zeer intelligent te zijn. Toen hij 24 jaar was, ging hij naar Z. W. Afrika als soldaat, en het jaar daarop terugkomend, had hij moeite werk te vinden. Toen geraakte hij tot diefstal, waarvan hij aan zijn zwakken wil en aan zijne in Z. W. Afrika verzwakte gezondheid de schuld geeft. Als hij zijne straf uitgezeten heeft, zal hij weer op het land gaan werken.

No. 64. — L., oud 25 jaar, thans voor het eerst tuchthuis wegens diefstal, doch reeds 14-maal wegens bedelarij, verduistering en diefstal met kleine straffen bestraft. L.

werd thuis goed opgevoed, ging op zijn 15de jaar bij een kleermaker in de leer. Hij heeft steeds heel veel moeite met het leeren gehad, en altijd zwaren handenarbeid gaarne verricht. Al zijne misdrijven zijn het gevolg van jeugdigen overmoed; overleg, zegt hij zelf, heeft hij nooit gekend. Hij is vast overtuigd, dat dit zijn laatste straf geweest is. In de laatste 7 jaren heeft hij niets van zijne familie vernomen, doch thans heeft zijne moeder hem geschreven, dat ze hem bij het einde van zijne straf zou komen afhalen. Daarin meent hij steun genoeg te hebben om voortaan uit de gevangenis te blijven. 't Is mogelijk.

No. 65. — Y., oud 35 jaar, reeds 8-maal te voren en ook nu wegens bedrog gestraft. Y. heeft op school gemakkelijk geleerd. Hij was tot zijn 20ste jaar thuis, leerde het zadelmakersvak en kwam bij zijn stiefvader in de leer; met dezen kon hij echter slecht overweg en, op zijn 21ste jaar van huis weggeloopen, kwam hij spoedig in moeielijke omstandigheden en vervalschte een wissel om geld te krijgen: 6 maanden gevangenisstraf. Kort na zijn ontslag werd hij wegens inbraakdiefstal tot 1 jaar gevangenisstraf veroordeeld, en een half jaar daarna kreeg hij voor wisselvervalsching 3 jaar tuchthuis. Daarna hield hij het 3 jaar in vrijheid uit, waarop weder 5 jaar tuchthuis volgde wegens bedrog en diefstal. Thans heeft hij 15 maanden tuchthuis wegens bedrog. Hij heeft verscheidene personen, o. a. zijne aanstaande vrouw, opgelicht. Y. heeft een lam been en daaraan geeft hij alle schuld van zijne misdrijven. Hij zegt daardoor niet te kunnen werken en is door dit lichamelijk gebrek moreel

zeer gedrukt. Hij neemt zich vast voor, wanneer hij thans weder veroordeeld werd, door ophangen een einde aan zijn leven te maken.

No. 66. — E., oud 27 jaar, thans wegens diefstal en reeds 5-maal wegens diefstal en misdrijf tegen de zeden veroordeeld. E. is tot zijn 6de jaar thuis opgevoed. Toen zijn zijne ouders gescheiden en is E. door zijn vader streng opgevoed. E. heeft op school zeer veel moeite met leeren gehad en ging na zijn 14de jaar op het land werken. Een broeder is een dronkaard. Reeds als jongen van 13 jaar kreeg E. wegens diefstal (uit honger, hij had toen niet genoeg te eten, zegt hij) 5 dagen gevangenisstraf voor eene inbraakdiefstal in vereeniging met anderen gepleegd, en op zijn 22ste voor het stelen van kleeren van lieden, die aan het baden waren, 1 maand gevangenisstraf. Kort daarop 9 maanden gevangenis, voor het stelen van geld bij den boer, waar hij werk had. Daarna ging hij weer naar Berlijn, stal spoedig een rijwiel, kreeg 9 maanden gevangenisstraf en thans wegens diefstal van een rijwiel (uit het voorportaal van het politiebureau!) 1 jaar tuchthuis. E. ziet er zeer dom en verdronken uit; hij drinkt voor 60—70 Pfennig bier, 30—40 Pfennig genever per dag. Hij zegt, dat wanneer hij werk vindt, hij wel buiten de gevangenis zal weten te blijven, doch geeft toe, dat hij bij de eerste de beste hindernis, die hem in den weg komt, groote kans heeft weer tot misdrijf te vervallen.

No. 67. — H., oud 23 jaar, thans wegens diefstal en mishandeling en reeds 4-maal wegens diefstal bestraft.

Zijn vader was een dronkaard. Hij is thuis te midden van 9 broers en zusters zonder veel zorg opgevoed. H. heeft op school gemakkelijk geleerd, bijzonder gaarne aardrijkskunde; maakt ook thans een tamelijk intelligenten indruk. Op zijn 14de jaar begon hij reeds met anderen op diefstal uit te gaan. Van zijn 14de–16de jaar heeft hij eene reeks diefstalletjes gepleegd, waarvoor hij nooit gestraft werd. Toen hij 16½ jaar was, kreeg hij voor het eerst straf wegens het stelen van sinaasappelen van een handwagen op de straat; 2 jaar later: 3 maanden gevangenisstraf voor het stelen van duiven; kort daarop 4 maanden voor het stelen van chocolade en daarna 12 maanden voor het stelen van schoenen. Thans heeft hij 1 jaar tuchthuis voor eene reeks rijwieldiefstallen. H. verkeerde in misdadigers-kringen en -kroegen en is thans op het punt beroepsmisdadiger te worden. Een actief misdadige wil blijkt echter in hem niet. H. is zeer prikkelbaar, dikwijls dagen lang zonder bekende oorzaak in eene slechte stemming. Hij drinkt voor ongeveer 50 Pfennig genever per dag. Hij heeft zich zeer goed bewust gemaakt, dat hij wellicht gestraft zou worden, doch had niet gedacht dat dit zoo zwaar zou zijn. Hij zelf zegt, dat zijne misdrijven, uit jeugdige lichtzinnigheid begonnen, later eene gewoonte bij hem zijn geworden. Op de vraag, of hij denkt in het vervolg wel weder in de gevangenis te komen, antwoordt hij: „Dat kan men van te voren niet zeggen." H. is een type van au fond geen slecht mensch, doch zeer zwak van wil, en die wordt tot datgene, wat zijne omgeving van hem maakt.

No. 68. — R., oud 21 jaar, reeds 5-maal eerder en

ook nu wegens diefstal bestraft. Zijn vader was een dronkaard en is aan tuberculose gestorven, toen R. 5 jaar oud was. Hij werd door zijne moeder zeer streng opgevoed; na zijn 12de jaar ging hij bij verschillende ambachten in de leer, hield het nergens lang uit en kreeg ook al spoedig 1 maand gevangenisstraf voor zakkenrollerij. Als jongen van 15 jaar uit Warschau gekomen, met zijne moeder op weg naar Keulen, verliet hij te Berlijn heimelijk den trein, pleegde in de wachtkamer van het station diefstal (zakkenrollen) en is van zijn 15de—21ste jaar herhaaldelijk bestraft. R. liet zeer weinig over zijn vorig leven los: hij heeft blijkbaar nog veel op zijn kerfstok waarvoor hij nog niet gestraft is. Hij is een internationale zakkenroller, is in Bremen, Brussel, Parijs en 3-maal in Londen geweest, terwijl hij voor zijne reizen naar die plaatsen weinig aannemelijke gronden aanvoert, maar erkent dat ze steeds met dingen in verband stonden, die het daglicht niet konden zien. Als motief voor zijne zakkenrollerij geeft hij op, dat hij „geld wilde verdienen". R. schijnt wel sluw, doch niet intelligent te zijn. Moreel minderwaardig is hij zeer zeker. Excessen in Baccho et Venere (2—3 Mark bier en genever per dag, coïtus 7—8 maal per week). R. maakte zich zeer goed bewust, dat er wel straf zou volgen op zijne misdrijven, doch die mogelijkheid intimideerde hem geenszins.

No. 69. — K., oud 28 jaar, thans wegens bedrog en valschheid in geschrifte en reeds 7-maal wegens bedrog en koppelarij bestraft. Zijn vader stierf aan delirium en was dikwijls bestraft. Toen K. 7 jaar was, gingen zijne ouders uit elkaar; hij bleef bij zijne moeder, doch trok zich deze

scheiding, zooals hij zelf zegt, zeer aan. Als jongen van 16 jaar stal hij sigaren en geraakte ook langzamerhand in misdadigerskringen te huis. Op zijn 21ste jaar werd hij wegens Zuhälterei tot 18 maanden gevangenis veroordeeld. Daarna wegens heling, rijwieldiefstal en valschheid in geschrifte twee jaar tuchthuis. Hij zegt zeer zwak van wil te zijn, „anders zou het nooit zoo ver met mij gekomen zijn". Hij heeft zich steeds zeer goed bewust gemaakt dat hij iets strafbaars deed, doch had niet gedacht, dat hij zoo zwaar bestraft zou worden. Een hartstochtelijk rooker, hij drinkt echter in het geheel niet. K. heeft eene goede opvoeding en later goede betrekkingen gehad. Hij was echter veeleischend en zegt zelf: „Van 80—90 M. kan men net 8 dagen rond komen en dan moet men maar zien waar men blijft!" Dat men met zulke opvattingen in het tuchthuis blijft, noemt hij eene grove onbillijkheid. Zijne moeder — hij is eenige zoon — heeft veel zorgen over hem en schreef hem vóór eenige dagen dat ze met moeite het verdriet, haar door hem aangedaan, droeg en dat, wanneer hij ooit na deze straf weer iets misdreef, zij het zeker niet zou overleven en een einde aan haar leven zou maken. K. lacht over deze uitlating cynisch en zegt: „Dat doet ze toch niet, dat heeft ze al zoo vaak gezegd." Van berouw is natuurlijk bij hem niets te bespeuren.

No. 70*. — D., oud 21 jaar, thans wegens mishandeling met doodelijken afloop 4 jaar gevangenisstraf; reeds 2-maal wegens mishandeling bestraft. 5 broers en 7 zusters zijn allen goed terecht gekomen. Zijne vorige straffen waren achtereenvolgens 4 weken en 3 maanden, beide

wegens mishandeling: eene vechtpartij, hij was dronken. Op school heeft hij goed geleerd, zegt hij; wat dubieus is. D. was lid van eene bende jeugdige boefjes, die zich noemden „de club der 30". Ieder, die lid van deze club werd, moest „haat aan de politie" zweren. D., die als 14-jarige jongen in dit milieu terecht kwam, is daarin opgegroeid. Van nature heeft hij eene sterke fantasie, dweept met avontuurlijke romans en is met zijne gedachten voortdurend bij avonturen waarvan hij gelezen heeft. Hij zou zelf wel, zegt hij, een roman kunnen schrijven, getiteld: „in den woonwagen", en in zijn spreken lascht hij telkens woorden in, die aan de zoogenaamde Hintertreppen romans doen denken. B. v. van een vriend vertelt hij, dat deze zich ophing, en zegt daarna: „en toen stierf hij". Wanneer hij thans zijne straf heeft uitgezeten, is hij van plan te gaan varen op een koopvaardijschip. Op een oud schip rooverkapitein te worden, schijnt hem zijn ideaal. De mishandeling met doodelijken afloop, waarvoor hij straf ondergaat, was bij een vechtpartij het met een bierflesch slaan op het hoofd van een agent, die aan de gevolgen bezweek. Van berouw en medelijden met de achtergebleven weduwe en kinderen is niets te bespeuren. Die agent „was niet erg gezien" zegt hij, om zijn weinig berouw te rechtvaardigen!... D. maakt den indruk van een minderwaardig fantasticus, die ook reeds den invloed van den alcohol ondervonden heeft. Hij drinkt dikwijls 10—15 borrels per dag. Het feit, dat zijne broeders en zusters, die overigens in dezelfde omstandigheden opgroeiden als hij, allen eerlijk zijn gebleven, wijst erop, dat wel voor een groot gedeelte aan den invloed van die „club der 30" zijn misdrijf is toe te schrijven.

No. 71*. — M., oud 24 jaar, wegens poging tot doodslag 3 jaar en 6 maanden gevangenis; vroeger nooit bestraft. M. ging tot zijn 9de jaar op school, kon vrij goed lezen, nauwelijks schrijven, alleen zijn naam zetten. Hij ziet er echter niet dom uit, is altijd gezond geweest, heeft sedert zijn 9de jaar op het land gewerkt. Zooals in de buurt, waar hij thuis hoort, vrij wel gewoonte schijnt te zijn, heeft hij nog al eens gestroopt. Ditmaal 's nachts met zijn broeder en zijn kameraad uit zijnde, werd hun plotseling „halt!" toegeroepen en hoorde hij een schot. Hij had in de stem den boschwachter meenen te herkennen, die hem vroeger gedreigd had, dat hij hem niet zou sparen als hij hem kon te pakken krijgen, en in zijn angst schoot M. toen zijn geweer af. M. heeft erg spijt van wat hem overkomen is en ziet er de les in, nooit weer met een geweer uit stroopen te gaan. De voornaamste overweging bij dit voornemen blijkt echter te zijn, dat zulks te gevaarlijk is: „Het kan immers net zoo goed zijn, dat je zelf er door getroffen wordt." Denkend dat dit hem zou helpen, heeft hij in eerste instantie ontkend, later bekend en daaraan wel zijne vrij hooge straf te danken. M., katholiek, gaat trouw ter kerke, drinkt niet, ten hoogste Zondags 1 of 2 borrels. Affectmisdadiger.

No. 72. — N., oud 29 jaar, thans wegens poging tot inbraak en tot mishandeling, vroeger reeds 4-maal wegens dezelfde misdrijven veroordeeld. N. weet van zijne familie niets meer af; hij is als kind van 9 jaar, na 450 Mark van zijn vader gestolen te hebben, met een acrobatentroep

meegegaan. Kort daarop teruggekeerd, werd hij bij vreemde lieden in den kost gedaan, waar van tijd tot tijd zijne moeder naar hem kwam kijken. Sedert zijn 10de —14de jaar heeft hij voortdurend kleine diefstallen gepleegd, zonder dat het ooit gemerkt werd, en toen hij 14 jaar was, heeft hij door eene brutale inbraak 1500 Mark gestolen. Door zijne jeugd viel de verdenking niet op hem en hij had van dit geld eenige jaren, zooals hij zelf zegt, veel plezier. N. heeft een middelmatig intellect en is dan ook ondanks zijne slechte opvoeding vrij goed ontwikkeld. Hij is een hartstochtelijk hazardspeler. Zijne eerste straf kreeg hij, toen hij 17 jaar oud was, wegens poging tot inbraak, waaraan hij volhoudt onschuldig te zijn. Kort daarop (3 maanden na zijn ontslag) wegens een inbraakdiefstal veroordeeld tot 2 jaar gevangenis. Daarna kreeg hij herhaaldelijk, telkens wegens inbraken, vrij hooge straffen en was altijd slechts kort in vrijheid. Hij beschouwt thans zich zelf als inbreker van beroep en zegt onomwonden, dat de straf hem niet meer afschrikt: „Dat hoort nu eenmaal bij mijn beroep." Zooals bijna alle beroeps-inbrekers, is hij ijdel en laf. Toen ik hem zeide dat bijna alle beroepsinbrekers ijdel en laf zijn en hij dus waarschijnlijk ook, geraakte hij in affect en had dadelijk eenige staaltjes van brutale collega's bij de hand. Van berouw is natuurlijk bij hem niets te bespeuren, zijne eenige gedachte is, voortaan slimmer te zijn. Hij is van plan zich met een revolver te wapenen en wanneer het hem niet gelukt daarmede zijne arrestatie te verhinderen, zal hij door zelfmoord een eind aan zijn leven maken.

No. 73. — G., oud 23 jaar, wegens diefstal met braak

bestraft, reeds 4-maal wegens diefstal en huisvredebreuk veroordeeld. Zijn vader is een dronkaard en zenuwziek, zijne grootmoeder van vaderszijde had epileptische aanvallen. G. ging tot 14 jaar op school en daarna bij een smid in de leer. Hij heeft op school goed geleerd en gedurende 1 jaar na zijn leertijd werk gehad. Toen, tijdelijk zonder werk zijnde, pleegde hij een inbraakdiefstal en kreeg 1 jaar gevangenisstraf. Hij drinkt ongeveer 20 glazen bier per dag, zegt echter zeer slecht er tegen te kunnen en zich, zoodra hij 2 glazen gedronken heeft, een geheel ander mensch te voelen. Afschrikken doet de straf hem geenszins, hij is thans 1½ jaar in het tuchthuis en zegt: „Een mensch went aan alles." De gedachte dat hij in het tuchthuis is, en de schande daarvan laten hem ten eenemale koud. Hoewel hij eerst ruim 19 jaar zijnde, debuteerde en vóór dien tijd werkelijk eerlijk schijnt geweest te zijn, is hij thans, nog geen 4 jaar later, reeds een flink stuk op weg, op Ferri's geboren-misdadiger te gelijken.

No. 74*. — S., oud 23 jaar, bestraft wegens mishandeling en reeds 3-maal eerder wegens mishandeling. Vader en moeder niets bijzonders, zijne 5 broers zijn allen wegens mishandeling veroordeeld. S. ging tot zijn 13de jaar op school, maar wilde daar niet veel leeren, hoewel hij geen slechten aanleg had. Zooals zijne straffen eigenlijk al aangeven, is S. een potator, hij drinkt wanneer hij het geld er voor heeft, dikwijls voor een gulden per dag sterken drank (soms ½ liter genever). Een van zijne vorige straffen haalde hij zich op den hals, door iemand, die zijn vader geslagen had, uit wraak geweldig te

mishandelen. Al zijne daden zijn in dronkenschap gepleegd, berouw heeft hij echter geenszins. Als hij dengene, dien hij ditmaal mishandeld heeft, weer tegen kwam, dan zou hij hem weer een pak slaag geven. De opmerking, dat hij dan toch zeker weet, op nieuw in de gevangenis te komen, beantwoordt hij: „Och, dat kan me niet schelen; 'k krijg mijn tijd hier best om."! S. is van ongewoon lichtzinnige vroolijkheid en al mag in zijne ongevoeligheid voor de straf eenige overdrijving schuilen, indruk op hem maken doet ze zeer zeker niet.

No. 75. — R., oud 24 jaar. Reeds 17 maal bestraft. Grootvader pleegde bloedschande aan zijne eigen dochter; vader epileptisch en dronkaard. R. ging tot zijn veertiende jaar op eene dorpsschool, leerde goed. Thans: 12 × 12 = 144; 144 — 57 = ... 83. Door zijne moeder streng opgevoed; zijn vader bekommerde zich niet om de kinderen. 16 jaar oud wordt hij door zijn vader het huis uitgestuurd, omdat hij geen werk heeft. Met twee anderen pleegt hij eene oplichting die hem 50 Pf. opbrengt en twee dagen gevangenis. Daarop volgen eene reeks straffen en strafjes voor diefstal, oplichterij, bedelarij en landlooperij, ten slotte 2 jaar en 4 maanden voor diefstal en 1 jaar wegens brandstichting. Al zijne daden zijn indirect gevolg van zijn leven „auf der Landstrasse," anders gezegd „tippeln". Drinkt niet, veel onanie. R. zegt, dat de gedachte, in het tuchthuis te zijn, hem drukt; is niettemin vroolijk, blij te moede, goedlachs. Bij al zijne daden dacht hij wel aan de mogelijkheid van straf, doch die gedachte „hinderde hem niet". R. is niet prikkelbaar, kent geen ongemotiveerde verandering van stemming. Een minder-

waardige, blijkens zijn uiterst oppervlakkig en lichtzinnig optimisme. Vol goeden wil, doch ten eenemale buiten staat eenig dieper besef van zijne handelingen te hebben. Straf vergeten, zoodra zij voorbij is. Zegt zelf, te goeder trouw, dat dit zijne laatste straf geweest zal zijn.

No. 76. – R., oud 19 jaar. Vader potator. R. heeft op school in Warschau goed geleerd. Handige, uiterst geslepen Israëliet. Van zijn 13de tot 15de jaar leefde hij van cigarettenhandel op straat. Toen met een 38-jarigen beroepszakkenroller naar Parijs. Deze wilde R. in het vak opleiden, doch gebruikte hem voorloopig om zich met het door hem gerolde uit de voeten te maken. Toen R. de noodige trucs geleerd had, vond deze het voordeeliger de zaak op eigen voet te drijven, stal een horloge van zijn leermeester („Dit is geen stelen," zegt R. „want hij had het zelf ook gestolen, dus het behoorde hem niet") en keerde naar Warschau terug, waar hij met acht zoogenaamde „dekkers" van zakkenrollerij leefde. R. kreeg altijd $^2/_{10}$ van de buit, de anderen elk $^1/_{10}$. Eindelijk lukt het hem, zonder dat zijne complicen iets merken, den inhoud van eene gerolde beurs in eigen zak te ledigen: 150 roebels. Hiermede op weg naar Parijs krijgt hij in Dortmund 10 weken gevangenisstraf, voor zakkenrollerij aan het station gepleegd. Drie maanden later in Leipzig (was intusschen weer in Parijs geweest) 5 weken gevangenis. 9 Maart 1901 – 23 Juni 1902 zonder straf(?) van zakkenrollen levend; toen in Berlijn twee jaar gevangenisstraf. Daarna, 23 Juni 1904 – 11 Sept., zwervend, Hamburg, Rotterdam, Keulen. Na deze 6 weken vrijheid, veroordeeling tot 1 jaar tuchthuis, zakkenrollen. Strafrech-

telijk curiosum: hij stal portemonnaie uit de beugeltasch van eene dame; het openen van de beugeltasch leverde het element „erbrechen von Behältnissen" op voor de kwalificatie „schwerer Diebstahl" (Str. G. § 243), waardoor tuchthuis-straf mogelijk werd. Had hij de geheele tasch gestolen, economisch dus méér, dan was slechts gevangenis-straf mogelijk geweest (§ 242). Waarschijnlijk heeft hij onder anderen naam wel meer straffen gehad dan de drie, die uit de stukken blijken, en zit hij hier onder valschen naam. Met een collega, wiens straf tegelijk met de zijne om is, gaat hij, zoodra hij vrij is, naar Engeland. Daar zijn geen tuchthuizen, heeft hij gehoord, en wordt er licht gestraft! Drinkt geen genever, 17—18 glazen bier per dag. Psychologisch motief o. a.: Virtuositätskitzel.

No. 77. — T., oud 24 jaar, nog niet bestraft. Thans wegens onzedelijke handelingen met meisjes beneden de 12 jaar bestraft. Onderwijzer op een dorp, hield hij altijd veel van omgang met jonge meisjes. Reeds sedert zijn 9de jaar geslachtelijke neigingen. Geslachtsdrift ging bij hem steeds met een gevoel van angst gepaard, ook bij omgang met volwassen vrouwen. Wist heel goed en dacht er ook wel aan, dat, wat hij deed, strafbaar was, doch suste zijn geweten met de gedachte: „Ik ben nu eenmaal zoo, ik kan niet anders." Drinkt bijna geen sterken drank; veel koffie. T. zegt thans al zijne wilskracht dáárop te concentreeren, van dat kwaad en van dat angstgevoel, dat hem dikwijls beklemt, verlost te worden. Al zijne gedachten richt hij op het geestelijke, teneinde van die lage hartstocht bevrijd te worden. Hij zou een mooi

voorbeeld zijn dat de straf toch wel „verbetert" en van het weldadige der boetedoening, ware het niet, dat de dokter dat „vergeestelijken" zeer bedenkelijk vindt, en den geheelen persoon van dien aard, dat deze weinig kans biedt, zonder krenking der zinnen zijn straftijd, een jaar tuchthuis, door te maken.

No. 78. — Z., oud 24 jaar, vroeger nooit bestraft, thans een jaar tuchthuis wegens misdrijf tegen de zeden. Buiten echt geboren, bij grootmoeder opgevoed, heeft goed geleerd, was postbode. Ontkent alles; hoopt op grond van meineed door een der getuigen revisie te verkrijgen. Intelligente, kalme leugenaar; uit de stukken blijkt duidelijk zijne schuld aan poging tot verkrachting van een 15-jarig meisje. In al zijne antwoorden tracht bij zijne onschuld waarschijnlijk te maken (bijna geen geslachtsdrift, nooit onanie etc.) en wordt geheel beheerscht door zijn streven, bij revisie van zijne straf af te komen.

No. 79. — B., oud 34 jaar, misdrijf tegen de zeden driemaal gepleegd. Reeds bestraft wegens 1⁰. mishandeling; 2⁰. beleediging; 3⁰. mishandeling. Moeder was onecht kind. B. is zeer breedsprakig, eene eigenschap van potatoren, wat B. volgens den dokter beslist is, al zegt hij zelf slechts voor 10 à 15 Pf. dagelijks te drinken. Hij heeft getracht met zijn dochtertje van drie jaar coïtus te oefenen, erkent zulks, doch houdt vol onschuldig bestraft te zijn en zal geen rust hebben, vóór hij revisie (op grond van het hier volgende!) verkregen heeft Het O. M. zeide ter terechtzitting, dat B. uit perversen wellust gehandeld had, en zulks is, zegt B., niet waar.

Hij was geslachtsziek en wilde door omgang met zijn kind zich genezen. Dat coïtus met een kind van anders ongeneeslijke geslachtsziekte geneest, is werkelijk een bij het volk wijd verbreid bijgeloof. Het hem door die uitlating ter terechtzitting aangedane onrecht vervult hem geheel, beheerscht thans zijn gansche gedachtenleven. Oorspronkelijk niet dom, thans ten gevolge van veeljarig alcoholmisbruik 'n minderwaardige, moreel en intellectueel.

No. 80. — R., oud 27 jaar, voor het eerst bestraft, met vijf jaar tuchthuis wegens afdrijving, den dood der vrouw ten gevolge gehad hebbende. R. is in een opvoedingsgesticht groot gebracht; vader potator, stierf, toen R. 8 jaar was, moeder moest uit werken, kon zich niet om hem bekommeren. Op school moeielijk geleerd. Toen hij 14 jaar was, ging hij bij een bakker in de leer, werd echter later ziekenoppasser en verschafte zich gedurende dien tijd de volgens hem noodige kennis om te kunnen afdrijven. Hij zegt de verschillende afdrijvingen gepleegd te hebben eerst onder invloed van smeekbeden eener vrouw, later gedrongen door de bedreiging dat anders dit eerste geval zou worden aangegeven. Het laatste geval, waarvoor hij terecht staat, kenmerkte zich door de afschuwelijke bijomstandigheid, dat hij het lijk der vrouw, die onder zijne behandeling gestorven was, in stukken sneed en in eene mand in het water wierp. Het in stukken snijden had geen ander doel, zegt hij, dan het verwijderen van het lijk mogelijk te maken. R. is nerveus, brutaal, breedsprakig; van berouw niets te bespeuren.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

De wetenschap, die zich bestrijding der misdaad ten doel stelt, moet de methoden der natuurwetenschappen volgen.

II.

„Minderwaardigen", welke benaming juister is dan „verminderd-toerekeningsvatbaren" en ook juister dan „half-krankzinnigen", moeten qualitatief anders, niet slechts quantitatief zwaarder of lichter dan de overige misdadigers gestraft worden.

III.

Niet strafbaar is hij, die een middel verkoopt om een misdrijf te plegen, wetende dat dit middel daartoe absoluut ondeugdelijk is.

IV.

Bij verbeurdverklaring van niet in beslag genomen voorwerpen moet de rechter voor ieder voorwerp afzonderlijk het te betalen geldelijk bedrag en het aantal dagen vervangende hechtenis bepalen.

V.

Het bevel tot plaatsing in een krankzinnigengesticht kan ook gegeven worden door de Rechtbank in Raadkamer.

VI.

Bij vernietiging van een vonnis door den hoogeren rechter, op grond dat de uitspraak daarvan heeft plaats gehad na den uiterlijken termijn in het derde lid van art. 209 Sv. vastgesteld, is deze hoogere rechter verplicht de zaak zelve te onderzoeken en af te doen.

VII.

De termijn van 24 uur, binnen welke de veld- en boschwachters hunne processen-verbaal aan den Burgemeester of den Commissaris van Politie moeten doen toekomen, is te rekenen van het oogenblik dat het feit te hunner kennis is gekomen.

VIII.

Fotografieën, door ambtenaren der politie gemaakt van de plaats van het misdrijf, zijn geen wettig bewijsmiddel.

IX.

Wanneer de Rechtbank den tijd der preventieve hechtenis, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging harer uitspraak ondergaan, geheel in mindering heeft gebracht bij de op te leggen straf en het Hof, terwijl de beklaagde alleen in appèl is gekomen, den tijd der preventieve hechtenis slechts ten deele toerekent, handelt het Hof in strijd met art. 284 Sv.

X.

Het door eene verzekeringsmaatschappij aan een der in gemeenschap van winst en verlies gehuwde echtgenooten bij het bereiken van zekeren leeftijd uit te keeren bedrag, waarvoor de premie uit de gemeenschap is betaald, valt in de gemeenschap.

XI.

Voor de toepasselijkheid van art. 1404 B. W. is schuld van den eigenaar of houder van het dier geen vereischte.

XII.

In art. 10 van de „Wet van 29 Mei 1899 tot Nadere Regeling van het Recht van Successie en van Overgang bij Overlijden", moet onder de woorden: „een van het leven afhankelijk vruchtgenot of periodieke uitkeering", het zoogenaamd „kostcontract" niet begrepen worden.

XIII.

De schuldeischer eener naamlooze vennootschap, die over het bedrag zijner schuldvordering met de vennootschap heeft geaccordeerd, en aan deze volledige kwijting heeft gegeven, kan niet voor het te kort komende een der bestuursleden aanspreken op grond van art. 47 W. v. K.

XIV.

De exceptio rei judicatae kan den rechtverkrijgende van een bij vonnis in het ongelijk gestelden persoon niet worden tegengeworpen, indien dat vonnis gewezen is nà de overdracht van het recht, waardoor hij rechtverkrijgende van dien persoon is geworden.

XV.

Waar op een verzoekschrift om ontzetting uit de voogdij is recht gedaan en geen rechtsgeding is gevoerd, blijft art. 56 Rv. buiten toepassing.

XVI.

De Burgemeester, blanco-volmachten tot het binnentreden van woningen afgevend, handelt ongeoorloofd.

XVII.

De Gemeenteraad is niet bevoegd voor een bepaalden tijd een secretaris te benoemen.

XVIII.

Ons Staatsrecht huldigt de leer van de perpetuïteit der belastingen.

XIX.

De loonstrijd is een *macht*-strijd geen *recht*-strijd.

XX.

Volgens Romeinsch Recht moest de bezitter-te-kwader-trouw afgeven of vergoeden de vruchten welke de eigenaar na de *litis contestatio* had kunnen hebben.